

Interreg

Greece-Bulgaria

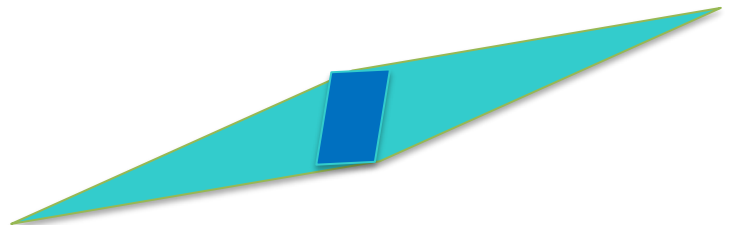
INNOBUS

European Regional Development Fund

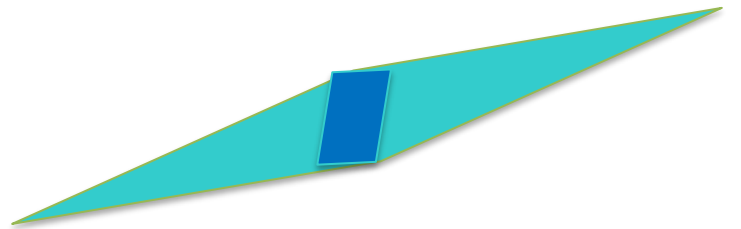

**ДОКЛАД ОТ ПРОУЧВАНЕ НА
ЗНАНИЯТА И КОМПЕТЕНЦИИТЕ
НА ПОТЕНЦИАЛНИ МЛАДИ
ПРЕДПРИЕМАЧИ И НА ТЯХНАТА
НУЖДА ОТ ИНОВАТИВНИ
ОБУЧЕНИЯ В ОБЛАСТ
БЛАГОЕВГРАД**

INNOBUS

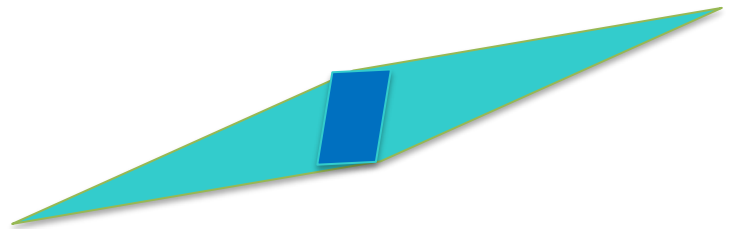

Докладът, включващ анализ на знанията и компетенциите на потенциални млади предприемачи и на тяхната нужда от иновативни обучения и анализ на реалните нужди от подобряване знанията и уменията на потенциални млади предприемачи в региона, в т.ч конкретните нужди от знания и умения, както и предпочитанията за начин за поднасяне на информацията на територията на област Благоевград, е разработен от Бизнес инкубатор – Гоце Делчев, Център за подпомагане на предприемачеството, изпълнител по договор №3/21.11.2022 г. с предмет **“Предоставяне на комплексни услуги за подпомагане на бизнеса по проект с акроним INNOBUS”**, с възложител Сдружение на предприемачите регион Гоце Делчев в рамките на проект “Укрепване на конкурентоспособността и екстроверсията на трансграничните фирми чрез прилагане на иновативни и специализирани действия”, акроним INNOBUS, реф. № 6269, ДБФП В6.3а.14/13.04.2021, финансиран по Програма ИНТЕРРЕГ V-A Гърция - България 2014-2020.

Съдържание

Въведение.....	4
Младежкото предприемачество в България и област Благоевград	5
Младежката безработица в област Благоевград	9
Образователна обстановка в област Благоевград.....	15
Цел на анализа.....	17
Целеви групи	17
Методология.....	18
Анализ на профила на предприемача	22
Определение за „младежко предприемачество“	27
Политики и стратегически документи в сферата на младежката заетост, младежкото предприемачество и иновациите в България	35
Съществуващи организации и успешни инициативи/проекти в областта на младежкото предприемачество в област Благоевград.....	43
Съществуващи организации в България	46
Резултати от проучване на знанията и компетенциите на потенциални млади предприемачи и на тяхната нужда от иновативни обучения в област Багоевград.....	48
ИЗВОДИ:.....	79
ИЗТОЧНИЦИ.....	85
Таблицы и графики.....	87
Въпросник - Формуляр.....	89

Въведение

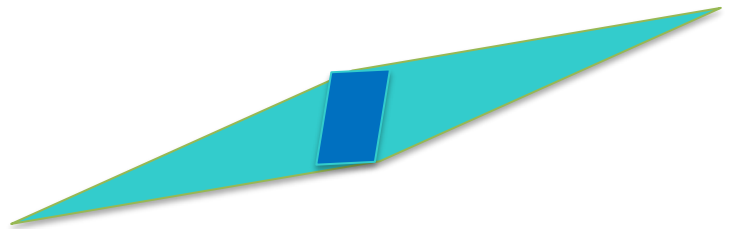
Проект Innobus има за цел да допринесе за повишаване на конкурентоспособността и екстраверсията на фирмите, осигуряване на преход към качествено предприемачество с авангардни иновации, интегриран цифров преход и създаването на добавена стойност с участието на бизнеса. Изпълнението дейностите по проекта ще допринесе до:

1. Подобряване на бизнес средата в трансграничния регион
2. Развитие на мрежа между МСП на територията на област Благоевград
3. Укрепване на процесите за подкрепа и развитие на МСП

Настоящият доклад за младежката предприемаческа среда в Област Благоевград, България обобщава работата от проучването, проведено от Бизнес инкубатор – Гоце Делчев, Център за подпомагане на предприемачеството, изпълнител по договор №3/21.11.2022 г. с предмет “Предоставяне на комплексни услуги за подпомагане на бизнеса по проект с акроним INNOBUS”, с възложител Сдружение на предприемачите регион Гоце Делчев в рамките на проект “Укрепване на конкурентоспособността и екстрроверсията на трансграничните фирми чрез прилагане на иновативни и специализирани действия”, акроним INNOBUS, реф. № 6269, ДБФП В6.3а.14/13.04.2021, финансиран по Програма ИНТЕРРЕГ V-A Гърция - България 2014-2020.

Резултатите от проучването на съществуващата среда в област Благоевград във връзка с развитие на младежкото предприемачество осигурява информация, която позволява по-лесно да се идентифицират допълнителните подкрепящи услуги, които ще бъдат реализирани в рамките на богатата и разнообразна иновативна програма на проекта. Освен това, резултатите от проучването допринасят за по-доброто разбиране на специфичните нужди на младите хора (например, необходимост от обучителни инициативи), финансиране и подкрепящи инструменти, успешни проекти и инициативи в подкрепа на младежкото предприемачество и др.

Проведеният анализ на потребностите от обучение е продължителен процес, който в периода от 13.02.2023 до 20.03.2023 г. е събирана и анализирана информация, която ни

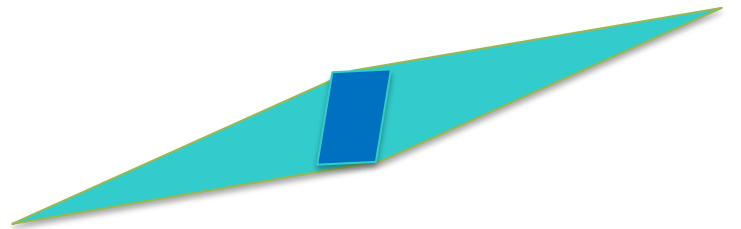
позволява да идентифицираме и сравним знанията и компетенциите на потенциални млади предприемачи и на тяхната нужда от иновативни обучения и анализ на реалните нужди от подобряване знанията и уменията на потенциални млади предприемачи в региона, в т.ч конкретните нужди от знания и умения, както и предпочитанията за начин за поднасяне на информацията на територията на област Благоевград.

Изследването бе в няколко различни етапа – кабинетно изследване, онлайн проучване и интервюта с представители на целевите групи - млади хора до 29 г. от област Благоевград, които имат интерес и са мотивирани да стартират бизнес или да станат самостоятелно заети.

Младежкото предприемачество в България и област Благоевград

Много млади хора се сблъскват по различни начини с дискриминация на пазара на труда, което от своя страна определя високия процент на миграция сред младежите, изтичането на мозъци и отрицателните тенденции, свързани със застаряващото население в трансграничния регион.

Данните за броя на младите предприемачи за 2020 г. не са особено оптимистични. Броят на самонаетите у нас младежи е едва 16,7 хил. души. През периода 2012 – 2013 г. самонаети са съответно 24,3 хил. и 24,4 хил. млади хора. През 2015 г. броят им намалява до 22,9 хил., за да се повиши отново през 2016 г. и 2017 г. съответно до нива от 24,4 хил. и 27,1 хил. младежи. За 2018 г. данните показват драстичен спад в броя на самонаетите млади хора до 20,7 хил. души, запазвайки се на почти същото ниво през 2019 г. – 20,3 хил. Изводът, който може да се направи е, че тенденцията през годините се запазва. Можем да кажем, че ниската активност в областта на предприемачеството сред младите хора в България продължава да се дължи преди всичко на липса на достатъчно умения, опит и ресурси за стартиране на собствен бизнес. Много от младите, които имат намерение да се заемат със собствен бизнес, предпочитат преди това да натрупат знания, професионален опит в избраната област, както и да намерят необходимия им стартов капитал.

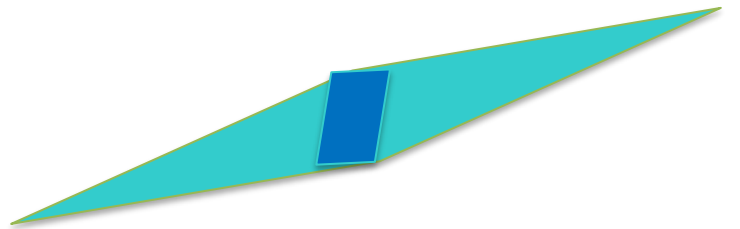
В резултат на тези предизвикателствата и в съответствие с предвидените мерки за изпълнение на приоритетите от Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, както и с насоките на стратегическите документи на Европейския съюз за развитие на младите хора през следващия десетгодишен период, политиката за младежта ще бъде насочена към:

- Подобряване на междуинституционалната координация в областта на младежката политика;
- Придобиване на опит и умения за приобщаване към ценностите на гражданското общество, науката, културата, изкуството, предприемачеството, здравословния начин на живот и спорта;

Компетенциите и уменията на младите хора са от първостепенна важност за реализацията им не само на пазара на труда, но и с оглед статуса им в обществото. Поради тази причина един от заложените индикатори за проследяване е именно уменията и компетенциите на младите хора и индикиране на проблемните зони с цел насочване на усилията към преодоляване на проблемите сред различните социални профили на младежите във възрастовата категория 15-29 г.

Данните ясно показват, че неформалното образование все още е с много ниски нива на пробив сред младите хора. Идеята на неформалното образование е хората да търсят тези алтернативни възможности за учене и развитие независимо, че не получават образователна степен. Ниските нива на самоинициативност или търсене на възможности за неформално образование показват, че трябва да бъдат взети мерки към налагане на разбирането, че неформалното образование дава много възможности – например, че позволява на хората да се справят с определени здравословни, личностни, когнитивни, емоционални, образователни или социални дефицити и че неформалното образование чрез алтернативните пътища за учене и обучение повишава собствения капацитет за справяне с реални или потенциални социални рискове в живота.

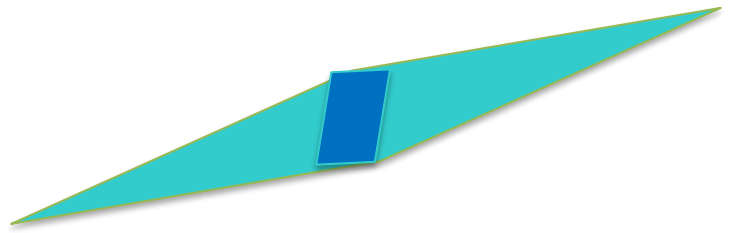
Според данни на Националния статистически институт в България, процентът на безработица за 2020 в България за младежи на възраст 15 – 24 години е 17.2 %, а за онези на възраст 15 – 29 години е 12.2%.

Оценяване на текущото състояние на младежкото предприемачество

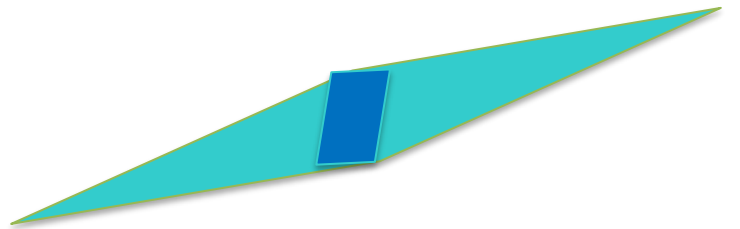
Текущата статистика за младежкото предприемачество в България е оскъдна. В Националната стратегия за младежта 2020-2030 г. Министерството на младежта и спорта адресира липсата на данни за младежта и изоставя младежкото предприемачество като приоритет, който беше включен в предишната стратегия 2010-2020 г. (Министерство на младежта и спорта, 2022). Проведеното преди пандемията от Ковид-19 проучване от Глобален предприемачески мониторинг (GEM) определи общата предприемаческа активност в ранен етап (TEA) в България като ниска. TEA се определя като предприемачество, което или се създава, или съществува от не повече от 42 месеца (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Причините за ниското ниво на предприемачество могат да бъдат свързани с лошите рамкови условия за предприемачество в България. От 10 възможни индекса (10=най-висок, 1=най-нисък) България получава 1,5 за основно училищно образование и обучение по предприемачество и само 2,5 за социални и културни норми, насърчаващи предприемаческия дух (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Младите предприемачи са особено засегнати от недостатъчното образование и обучение и липсата на модели за подражание, които могат да следват. 40% от студентите във висшите училища проявяват интерес към започване на нов бизнес, но само 2–3,3% от младото население в България действително стартира ново предприятие. Повечето предприемачески дейности се основават на необходимост, т.е. предприемачите са водени от безработица и стремеж към по-добро заплащане или не искат да отговарят пред висшестоящи. За разлика от това, в другите държави-членки по-голямата част от младежите определят новото предизвикателство като основна мотивация за започване на бизнес (Министерство на младежта и спорта).

Повечето млади предприемачи вероятно ще бъдат нови предприемачи и биха могли да се възползват от подкрепа. Ето защо новите предприятия разчитат най-вече на частния сектор и подкрепата на инкубатори и научни паркове. Според Икономическия и социален съвет на Република България съществуват много възможности за социални иновации, които предстои да бъдат използвани. По-голямата част от социалните предприятия са неправителствени и вероятно участват в създаването на работни места или за производството на стоки от хора с увреждания, както и предоставянето на услуги за тях като подизпълнители на общини. Въпреки това, правителствените услуги,

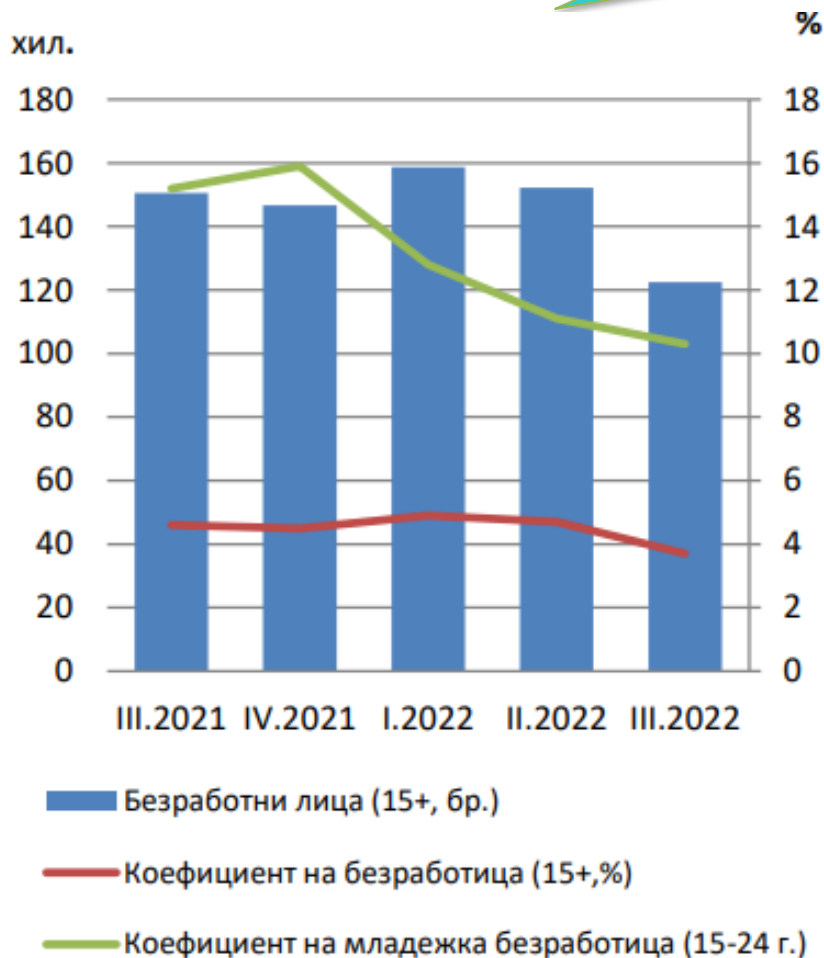
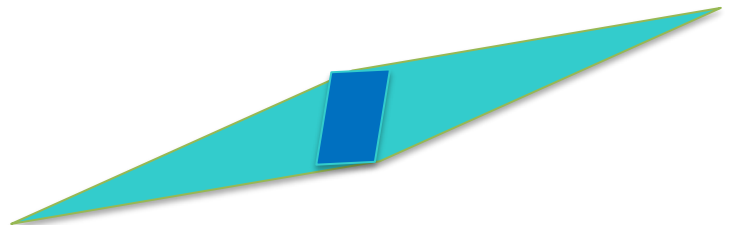
достъпни за аутсорсинг, са ограничени и изключват първични сектори като образование, здравеопазване и социални грижи. Нарастващото търсене на устойчиво бизнес обучение в България обедини бизнес асоциациите и образователните институции в създаването на програми, които обучават в устойчиво лидерство. Съществуват няколко успешни проекта в подкрепа на младите предприемачи в България, но те не са достатъчни за насърчаване на младежката предприемаческа култура. Все още има много какво да се направи в разпространението на информация и предоставянето на финансова подкрепа и напътствия на младите предприемачи. Преди пандемията България беше доста ниско в класацията по рамковите условия за предприемачество, най-вече в социалните и културни норми поради липсата на медийно представяне. Първоначално Ковид-19 не повлия драстично на икономиката. Безработицата нарастваше, но с относително ниски темпове (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Поради това и поради ниския процент на обща предприемаческа дейност на ранен етап (TEA), GEM счита безработицата за малко вероятен мотиватор за започване на ново предприятие сред младите хора. Правителството пренасочи средства с цел да задържи съществуващите служители, вместо да инвестира в нови и да насърчи предприемачеството. Според Българската стартър асоциация стартиращите фирми са били едни от най-уязвимите по време на пандемията, но за съжаление не е била наложена конкретна държавна схема, която да е насочена конкретно към наскоро създадени предприятия.

Въпреки цифровизацията на услугите и бързото развитие на информационните технологии в България, информационните източници, достъпни за младежите, остават ограничени. През 2021 г. България е на последно място (72,2) по индекса за цифровизация в ЕС и на предпоследно място по брой лица с над основни цифрови умения (Европейска комисия, 2021). Малцинства като етнически роми или млади хора, живеещи в провинцията, са изключени. Младежките информационни центрове, създадени от държавата, трябва да подобрят качеството и ефективността си, за да разширят обхвата си до общности в неравностойно положение. Те играят жизненоважна роля в региони с по-нисък достъп до интернет и цифрова грамотност.

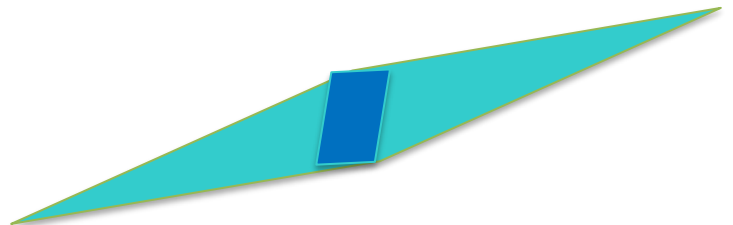
Младежката безработица в област Благоевград

Броят на безработните младежи (15-24 г.) намалява с 4.4 хил. и достига 15.5 хил. общо за страната. През третото тримесечие на 2022 г. броят на безработните младежи във възрастовата група 15-29 г. е 33.2 хил. и намалява на годишна база със 7.9 хил. младежка безработица има отрицателно въздействие върху икономическия растеж и производителността и представлява сериозна икономическа тежест за обществото като цяло. Например голям брой завършили висше образование не могат да намерят работа и поради това не могат да допринесат за икономическия растеж чрез своите умения и знания. Младите хора с ниска квалификация или без квалификация могат да срещат затруднения при навлизането на пазара на труда и е възможно достъпът им до работа да бъде блокиран или все по често да попадат в омагьосания кръг на периоди с ниско заплащане и с малко възможности за напредък. Данни на Евростат сочат, че през януари 2023 г. тя е била 8,6 %, което е значително подобрение спрямо 13,6 % през януари 2022 г. Въпреки това проблемът с младежите, които не работят, не са в образование или обучение учат и не се обучават, продължава да бъде предизвикателство, предвид нуждата от квалифицирана работна ръка в България. По данни на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) през 2020 г. процентът на безработните млади хора в България е сред най-високите в ЕС - 18 % при средно 14 % за Европа

Фиг. 1 Младежка безработица 2021-2022 г.

Безработицата сред лицата до 24-годишна възраст в област Благоевград следва общата тенденцията на изменение на изследвания показател за страната. Независимо от очертаващата се тенденция на намаление през последните 10 години в резултат на стабилизирането на пазара на труда младежката безработица остава висока (фиг. 1). Един от факторите за това е високият дял на младежи с ниско образование и на деца, отпадащи от образователната система, което в определена степен се дължи на високия дял българо-мохамедани в Благоевградска област. Други фактори са структурните дисбаланси на регионалните пазари на труд, трудностите, които срещат младите хора при намиране на работа, липсата на мотивация, свързана със заплащането на труда и условията на работа, несъответствието между изискванията на работодателите и уменията на младежите. Особено висок е дялът на безработните лица на възраст до 24 г. в началото на периода, когато областните икономики все още не са успели да се

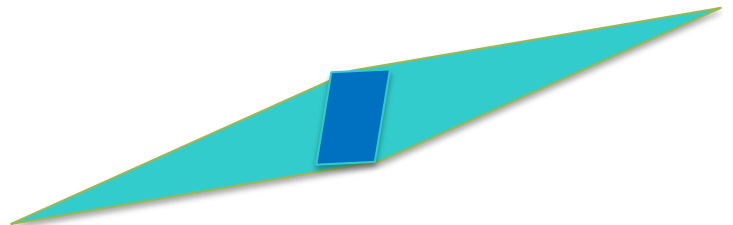

възстановят след финансовата криза. Младешите са сред първите, които губят своята работа в условия на намалено търсене на работна сила (Кръстева 2019, по Vanderbenghe 2010). След 2014 г. относителният дял на безработните младежи до 24-годишна възраст от общата съвкупност регистрирани безработни лица намалява и през 2020 г. спада до стойности съответно 4,5% за Благоевградска и 6,2% за Кюстендилска област.

Фиг. 2 Относителен дял на безработни младежи до 24 г. от общият брой безработни в област Благоевград в периода 2013-2020 г., Източник: Агенция по заетостта, МСП, 2021 г.

Друг проблем, едновременно разкриващ и водещ до редица социални и икономически проблеми в област Благоевград, е високият дял на безработните младежи със средно, основно и начално образование. Делът на безработните младежи с основно и по-ниско образование надхвърля 40%. През 2019 г. той е 44% в Благоевградска област. Повисокото равнище на завършено образование и наличието на придобита специалност са фактори, обуславящи както по-ниска безработица сред младите хора, така и по-големи възможности за трудова реализация. Делът на безработните лица до 24-годишна възраст с висше образование е нисък – 11%. Включването и реализирането на младите хора на пазара на труда е едно от най-важните предизвикателства пред националните, регионалните и местните пазари на труд. С оглед постигането на тази задача се реализират редица програми по Националния план за изпълнение на Европейската

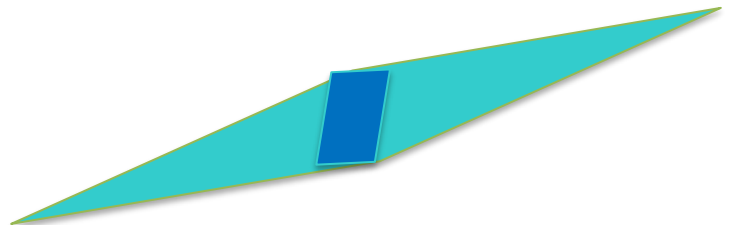
гаранция за младежта 2014 – 2020 г. Основната им цел е насочена към ограмотяване на безработните младежи от малцинствените групи; преквалификация с оглед задоволяване потребностите на пазара на труда; придобиване на професия и опит чрез осигуряване на стаж; стимулиране на предприемачеството. Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Благоевград, ежегодно провежда информационни срещи с ученици и студенти, организира младежки борси и Дни на работодателя. Според информационния обзор на Агенцията по заетостта (2020) на пазара на труда в област Благоевград се реализират различни насърчителни мерки и програми, като: – процедура „Младежка заетост“ по ОП „Развитие на човешките ресурси“, чрез която на младежите се осигурява обучение и придобиване на стаж в различни икономически дейности съответстващи на техните интереси и образование

Важен показател, оценяващ състоянието на пазара на труда, е коефициентът на безработица. Сравнителният анализ показва, че общините Благоевград и Гоце Делчев се отличава с по-нисък коефициент на безработица през разглеждания период (7,4 % за Благоевград и 8,9% за Гоце Делчев) в сравнение останалите типове и средния за областта (12,3%). Тези стойности се дължат основно на социално-икономическото развитие на общинските центрове. През 2019 г. спрямо 2011 г. в тях се отчита намаляване на равнището на безработица до 2,6 процентни пункта

Административно-териториални единици	Коефициент на безработица (%)		Относителен дял на безработните младежи до 29 г. (%)		Относителен дял на безработните лица с престой на пазара на труда над 1 година (%)	
	2011	2019	2011	2019	2011	2019
Община Благоевград	7,7	5,1	17,0	12,8	25,5	12,2
Община Гоце Делчев	8,4	7,8	21,0	13,8	21,1	4,4
Област Благоевград	12,3	9,3	22,0	13,2	35,5	22,6

Източник: Агенция по заетостта, Министерство на труда и социалната политика, 2021

Фиг. 3 Безработица в общините с благоприятно състояние на пазара на труда в област Благоевград, АЗ, МТСП, 2021 г.

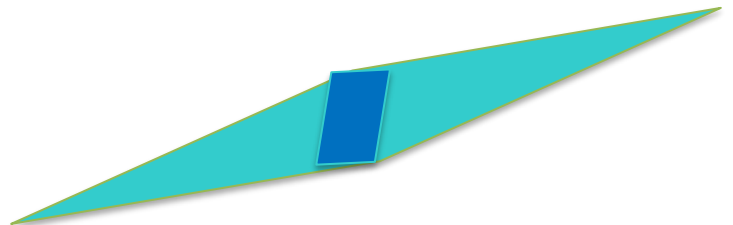
Втората група – общини с умерено състояние на пазара на труда. Тук се включват общините Банско, Сандански, Петрич и Разлог, които се отличават с нисък коефициент на безработица, но и с по-нисък дял на заетите лица от трудоспособното население в сравнение първата група общини. Стойностите на показателите, характеризиращи локалните пазари на труда, са близки до средните за Благоевградска област.

Младежката безработица е едно от основните предизвикателства на регионалните пазари на труда във втората група общини. Независимо от по-големите възможности за трудова реализация на младото население, които предоставят общинските центрове, делът на безработните младежи до 29-годишна възраст в общините от тази група през анализирания период е висок – над 17%. Подобно на тенденциите в групата на общините с ниска безработица и висока заетост и тук е налице положителен тренд в стойностите на показателя. През 2019 делът на безработните младежи намалява спрямо 2011 г., като най-голям спад се отчита в община Разлог с 11,8 процентни пункта (фиг.4).

Административно-териториални единици	Коефициент на безработица (%)		Относителен дял на безработните младежи до 29 г. възраст (%)		Относителен дял на безработните лица с престой на пазара на труда над 1 година (%)	
	2011 г.	2019 г.	2011 г.	2019 г.	2011 г.	2019 г.
Община Банско	7,6	5,4	23,0	12,5	16,0	13,9
Община Петрич	11,3	8,6	22,0	11,9	30,7	22,5
Община Разлог	10,5	6,3	23,9	12,1	28,7	15,2
Община Сандански	8,5	5,1	16,9	11,8	20,2	19,6
Област Благоевград	12,3	9,3	22,0	13,2	35,5	22,6

Източник: Агенция по заетостта, Министерство на труда и социалната политика, 2021, изчисления на автора

Фиг. 4 Безработица в общините с благоприятно състояние на пазара на труда в област Благоевград, АЗ, МТСП, 2021 г.

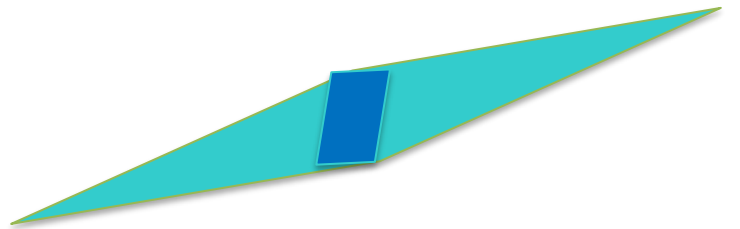
Тази тематична област очертава състоянието на трудовия пазар и неговото отражение върху процесите, формиращи социални неравенства. Анализът дава основание да се констатира следните по-важни моменти: - възстановяването на заетостта е функция, произтичаща от демографската криза в страната. Влошаването на възрастовата структура на населението е съпроводено и с външна миграция, която се състои предимно от млади хора, които не само са във фертилна възраст, но са и трудоспособни; - задълбочават се структурните дефекти на пазара на труда, които основно са свързани с липсата на ясна прогноза и план за нуждите от кадри.

Фиг. 5 Средногодишен брой безработни младежи през 2022 г. дял от общия брой на безработните по области

Област	2022 г.				Прираст спрямо 2021 г.			
	Младежи до 24 г.		Младежи до 29 г.		Младежи до 24 г.		Младежи до 29 г.	
	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)
Общо за страната	7050	4.8	16540	11.2	-1292	0.2	-3690	0.0
Благоевград	452	3.9	1186	10.3	-121	-0.2	-262	-0.2

В средносрочен план намаляването на безработицата и повишаването на заетостта сред младите хора се разглежда като основен фактор за постигането на целите, заложи в стратегията Европа 2020.

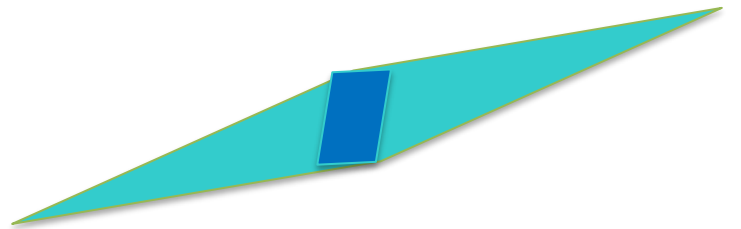
В националния доклад за България за 2016 г., ЕК акцентира върху важноста от подобряване на прехода от образование към заетост, тъй като почти $\frac{3}{4}$ от младите хора, които не са в образование или заетост, са неактивни. Недостатъчен интерес към областта на технологиите, техническите науки и математиката – 14 на всеки 100 младежи във възрастовата група 20 – 29 год. завършват висше образование в областта на технологиите, техническите науки и математиката, при средна стойност за ЕС от 19%. Един на всеки двама студенти в България завършва в областта на социалните науки, бизнес администрацията или правото, в сравнение с един на всеки трима студенти в ЕС.23 Неформалното обучение все още е с ниски нива на пробив сред младите хора.

Отчита се много нисък дял на млади хора, които са участвали в неформално обучение – 8% са участвали веднъж и 8% са участвали няколко пъти. Трябва да се отбележи фактът, че част от младежите свързват допълнителната квалификация с финансови средства, което често е спирачка към по-сериозни стъпки за търсене на информация и включване в подобен тип курсове. Ниските нива на самоинициативност или търсене на възможности за неформално обучение показват, че трябва да бъдат взети мерки към налагане на разбирането, че неформалното обучение дава много възможности – например, че позволява на хората да се справят с определени здравословни, личностни, когнитивни, емоционални, образователни или социални дефицити и че неформалното обучение чрез алтернативните пътища за учене и обучение повишава собствения капацитет за справяне с реални или потенциални социални рискове в живота

Образователна обстановка в област Благоевград

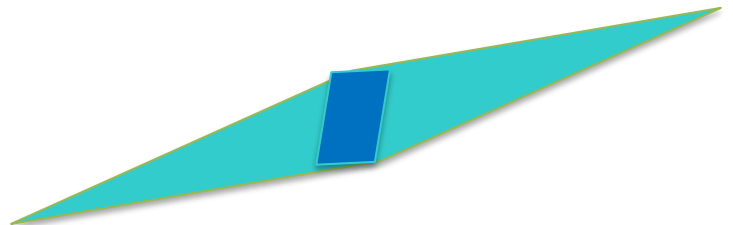
Настоящата образователна обстановка в региона на Благоевград е благоприятна и предоставя висококачествени теоретични знания и основни ориентири за следдипломни алтернативи по отношение на възможностите за кариера и стартиране на бизнес. Въпреки това, понастоящем практическият аспект и посоката на образованието са все още не добре дефинирани или напълно липсват. Образованието по предприемачество за младите хора в региона се организира и предоставя в средните училища, университетите, както и външно, от бизнес подкрепящи или други неправителствени организации. Часовете по предприемачество в средните училища са недостатъчни в сравнение с другите предмети (например, един час седмично или само 52 учебни часа на година), което води до влошаване качеството на предоставяното образование и пропускане на важен материал. За да се компенсират тези дефицити, в много средни училища часовете по предприемачество допълнително се подкрепят от множество извънкласни дейности, като създаването на виртуални фирми, участие в предприемачески състезания и инициативи, организиране на много практически игри, симулиране на реален бизнес, сътрудничество с бизнес подпомагащи организации и други НПО, и т. н. Въпреки това, по-голямата част от висококачествените и интересни

обучения за предприемачи и млади хора се провеждат в големите градове като София и Пловдив (извън целевия трансграничен регион).

Второто най-голямо препятствие за предприемачите в България е достъпът до финансиране. Това се дължи на няколко основни факта, като бедната финансова култура на начинаещите предприемачи, липсата на достатъчно средства, опитни инвеститори, скептицизъм и негативна нагласа към традиционните източници на финансиране като банките, липсата на критична маса от бизнес ангели, инвеститори и т.н. Личните заеми от приятели, семейство и близки роднини са много популярен и все още най-надеждният източник на финансиране в случай на нужда от начален капитал за стартирането на малък бизнес. Финансовата подкрепа за младежи от държавните институции липсва или се предоставя за неприложими дейности или целеви групи. В момента, най-добре познатият и надежден източник на средства за младежки дейности и предприемачество остава финансирането с произход от Европейския съюз. Най-популярните финансиращи инструменти и грантови схеми, които финансират малкия бизнес и различни младежки дейности са: Оперативна програма (ОП) „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 (ОПИК), ОП „Развитие на човешките ресурси“, Програма за развитие на селските райони, Еразъм +, Еразъм за млади предприемачи, и т. н.

Успешни инициативи и проекти в България в сферата на младежкото предприемачество са: Webbit, StartIt Smart, Eleven, LAUNCHub, София Тех Парк, Startup Show, Startup Conference, Български център за предприемачество и т. н. Освен това в целевия трансграничен район са активни следните неправителствени организации: Джуниър Ачийвмънт България, Сдружение Активно българско общество, СНЦ „Каузи и начинания“, Сдружение „С идея за бъдещето – спорт, образование, култура“, Бизнес инкубатор – Гоце Делчев и т. н.

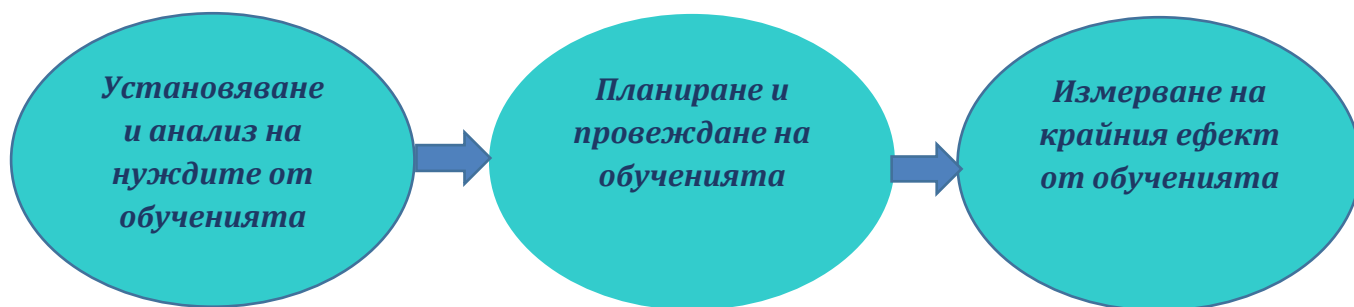
Цел на анализа

Анализът на нуждите от обучение на младежи има за цел да идентифицира специфичните нужди и изисквания на младите хора по отношение на тяхното обучение и развитие. Това включва оценка на текущите умения, знания и компетенции на младото население и идентифициране на области за подобрене. Задълбоченият анализ помага за разработването и прилагането на целеви програми за обучение, които са насочени към специфичните нужди и интереси на младежите.

В рамките на цялостния процес на проучване, в периода 13.02.2023 до 10.03.2023 г. се проведе онлайн анкетиране на младежи на възраст 15 - 29 години от целевия трансграничен регион. **55 младежи** от област Благоевград взеха участие в проучването.

Почти 3/4 от всички участници в проучването от Област Благоевград заявяват, че предпочитат да имат собствен бизнес. За 84% от интервюираните основната мотивация е определена от нужда, докато 54% посочват като причина определена възможност.

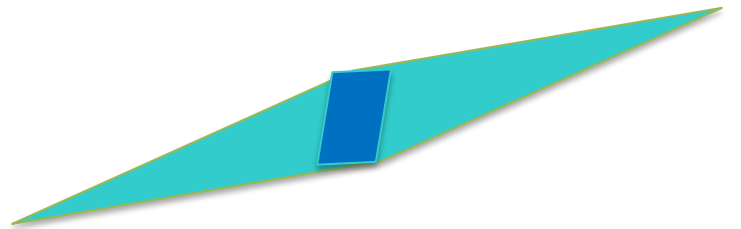
Процесът на обучение представлява анализирането на информацията, получена от респондентите, планиране и провеждане на обучението и постигане на крайният ефект – подпомагане на МСП и подобряване на бизнес средата в трансграничния регион:

Целеви групи

Младежи до 29 г. от област Благоевград:

- студенти и ученици, които мечтаят да променят света;
- работещи професионалисти до 29 г. с идеи за самостоятелен бизнес;
- млади хора в преходен период от своята кариера;
- младежи, които искат да надградят своите знания и умения и в бъдеще да ги използват, ако започнат собствен бизнес.

Методология

Общата методология за провеждане на изследването бе разработена със съвместните усилия на експерти на Бизнес инкубатор – Гоце Делчев, ЦПП. Методологията включва примерни насоки за реализация на проучването, а също и набор от методически препоръки и инструменти (въпросници за онлайн проучването и интервютата с експерти), насоки за отчитане на резултатите и др. Въз основа на създадената методология, процесът на изследване беше проведен в рамките на следните три етапа:

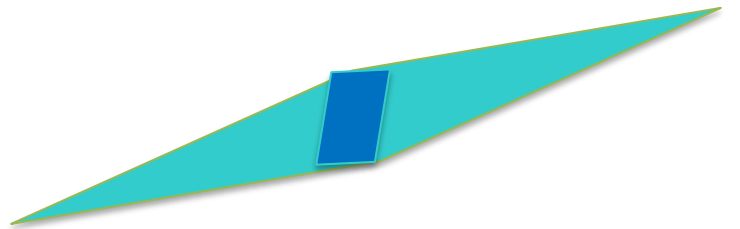
Етап 1: Кабинетно изследване в област Благоевград в България което имаше за цел да анализира наличните политики за развитие и трудностите пред младежкото предприемачество, както и съществуващите източници на финансиране и инструменти за подкрепа, успешните проекти и инициативи, националната и регионална бизнес среда, силните и слаби страни на регионалната икономика и др.

Етап 2: Количествено изследване чрез онлайн анкетиране на 55 участници от целевите групи: студенти и ученици, които мечтаят да променят света; работещи професионалисти до 29 г. с идеи за самостоятелен бизнес; млади хора в преходен период от своята кариера; младежи, които искат да надградят своите знания и умения и в бъдеще да ги използват, ако започнат собствен бизнес с цел да се идентифицират основните им нужди, пропуските, свързани с младежкото предприемачество, тенденциите за развитие, перспективите и т.н.

Настоящият доклад за съществуващата среда във връзка с развитието на младежко предприемачество предоставя информация, която позволява да се определят по-точно и на база на идентифицирани нужди, необходимите услуги, които да бъдат предоставени на целевите групи в рамките на разнообразната и богата иновативна програма на проекта. Освен това, докладът допринася за по-пълноценното разбиране на специфичните нужди на целевата група (като нужди от обучения и подпомагащи дейности), както и наличното финансиране и инструменти за подкрепа в двете страни, успешни проекти и инициативи за надграждане и др.

При провеждането на изследването е приложена следната методология:

При извършването на анализ на нуждите от обучение ще ползваме разнообразен

инструментариум, в зависимост от целите, нивото на конкретния анализ и използваните подходи за изготвянето му:

- Анализ на документи и друга информация, предоставена ни от съответните институции
- Онлайн проучване чрез въпросник.
- Анкети на участници за оценка на проведени обучения и обобщение на заявените от тях желаниа за нови обучения.
- Интервюта, срещи и дискусии с потенциални предприемачи на територията на област Благоевград

Проучването е базирано на следните първични и вторични източници на информация:

- Демографски данни;
- Данни за младежката безработица от Регионална дирекция към Агенция по заетостта - Благоевград;
- Проучване чрез анкетиране на млади хора, живеещи на територията на област Благоевград.

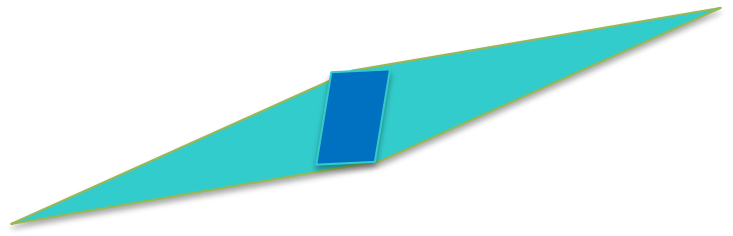
В рамките на проучването БИ-ГД събра информация и за икономическата дейност, в рамките на която потенциалните участници желаят да развиват бизнес.

Анкетата изследва следните области:

- Състояние на целевата група;
- Идентифициране на липси и нужди на целевата група на територията на област Благоевград;
- Намерения за бъдеща заетост;

Младежка заетост:

- Установяване на образованието;
- Изследване на връзка между образование и заетостта, липси и проблеми;

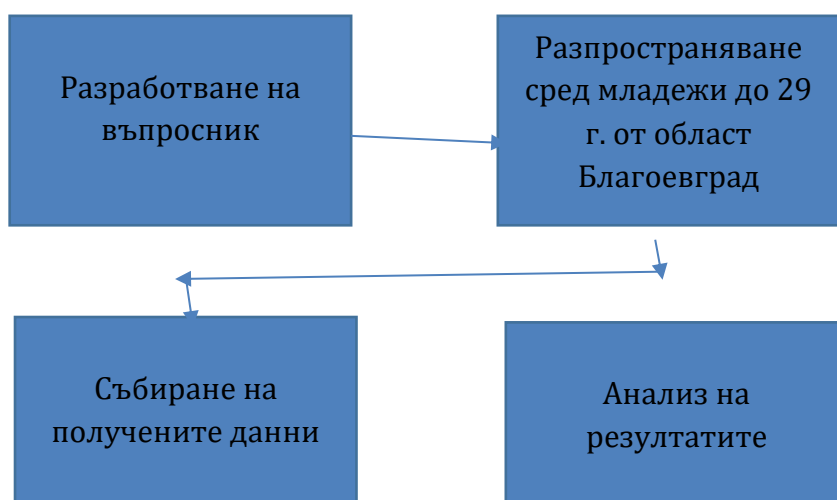

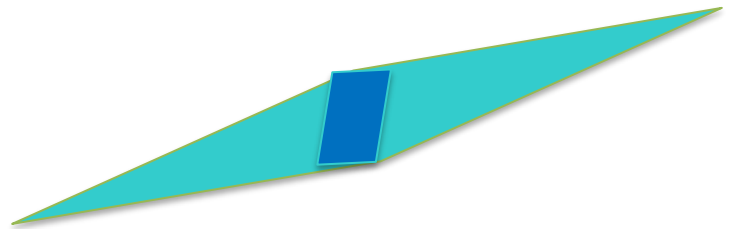
- Конкуренетоспособност на пазара на труда;
- Нагласа за започване на работа на областта и трудности за започване на работа;
- Пътища за повишаване на младежката заетост на територията според анкетираните;

Младежко предприемачество:

- Желание и мотивация за стартиране на бизнес;
- Условия/ресурси за стартиране на бизнес;
- Сфери на действие на бъдещи стартапи;
- Знания и умения по предприемачество;
- Бариери/проблеми за стартиране на младежки бизнес;
- Начини за стимулиране на младежкото предприемачество;
- Намерение за кандидатстване към програми, подпомагащи младежите;
- Идентифициране на нужди от подкрепа и практически умения;
- Нужда от информация за стартиране на бизнес.

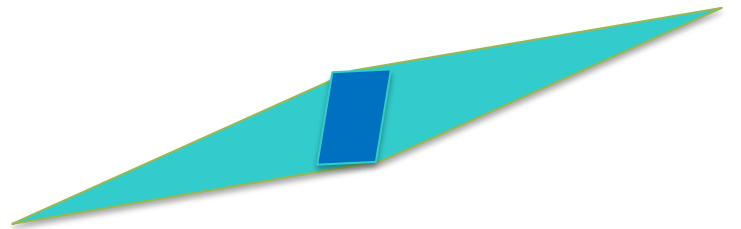
Описаните способи за събиране на информация ни дават достатъчно информация за осъществяването на дейността на Бизнес инкубатор – Гоце Делчев, ЦПП и Сдружение на предприемачите регион Гоце Делчев да търсят нови начини да информират и обучават млади предприемачи, както и да създават благоприятни условия за бизнес развитие чрез обучения, бизнес форуми и конференции.

Увеличаването на бизнес възможностите е от изключително значение за подобряване на бизнес средата в региона и за гарантиране оцеляването на местните МСП, особено в условията на постоянно нарастваща конкуренция. В резултат на икономическата криза от последните няколко години, много компании прекратиха своята дейност, което доведе до по-високи нива на безработица. Липсата на капитал и затруднения достъп до финансиране значително затрудниха предприемаческите инициативи сред младите хора от трансграничния регион. Използването на предприемаческия потенциал на младежите, който те притежават по начало, е основният начин за стимулиране на младото поколение за започването на нови, както житейски така и социални и бизнес начинания. Все пак много млади хора се изправят пред различните лица на дискриминацията на пазара на труда, което определя високия процент на миграция сред младежите, изтичането на мозъци и отрицателните тенденции, свързани със застаряващото население на трансграничния регион.

Липсата на жизнен опит у младите предприемачи, наред с някои пропуски, свързани с образованието и социалната им среда, определят до голяма степен тяхната липса на професионален опит и квалификация, както и ниският им капацитет за сътрудничество и развитие. Правилното справяне с тези предизвикателства ще има дългосрочен ефект и ще постави основите за изграждане на среда, адекватна на нуждите на младите предприемачи и бизнес ентузиаста. Необходими са целенасочени усилия за справяне с младежката безработица и насърчаване на младежкото предприемачество във всички етапи на икономическия живот (образователна система, бизнес и бизнес подпомагащи организации). Ако това бъде постигнато, то ще окаже огромен ефект върху общността като намали безработицата, изтичането на мозъци и миграцията на населението. Основната цел на настоящото кабинетно изследване е да изучи съществуващата среда, свързана с младежкото предприемачество в област Благоевград в България, както и да предизвика дискусия за евентуалните ползи от младежкото предприемачество като възможност за кариера и шанс за постигане на финансова и социална независимост.

Анализ на профила на предприемача

Обучението по предприемачество е от съществено значение не само за формиране на нагласите на младите хора, но и за предоставяне на умения, знания и нагласи, които са от основно значение за развитието на предприемаческа култура

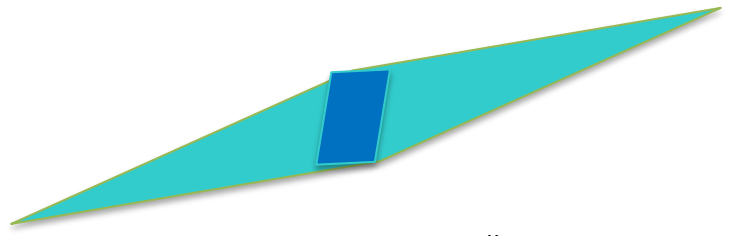
Анализът на профила на предприемачите в България може да подпомогне вземащите решения относно политики, що се отнася до стимулирането на по-високо и по-всеобхватно участие на различни групи в икономиката. Той ще помогне и за изработването на политики, насочени към конкретни наболели проблеми на различни обществени групи, тъй като предприемачеството само по себе си може да промени социалната структура на една държава.

- Най-предприемачески активната възрастова група е тази на 25 – 44-годишните, като групата на 18 – 24-годишните демонстрира почти също толкова висок процент на участие, както подгрупата на 35 – 44-годишните.

- Младите предприемачи имат някои значителни силни страни, включително ниската алтернативна цена на пропуснатото време, и стимулирането на предприемачеството сред тях би могло да бъде особено ефективно. Осигуряването на условия за предприемачески възможности за младите хора има потенциал да намали нивото на младежка емиграция и дори да стане един от главните фактори, стимулиращи емигрантите да се завърнат.

- България няма сведения за неравенство между половете, що се отнася до предприемачеството. Това трябва да окаже положително въздействие върху цялостната икономическа среда, защото икономиките с висока степен на участие на жените в работната сила са по-гъвкави, тъй като по-рядко изпитват забавяния на ръста на икономическото развитие.

Предприемачът е личност, която вижда възможност на пазара и осигурява необходимите средства за създаване и развитие на бизнес, с който да задоволи нуждите или да разреши проблемите на обществото. Предприемача понася всички рискове,

свързани със създаването и управлението на бизнес и получава дивидент в случай, че бизнесът успее (Nieman and Nieuwenhuizen, 2009).

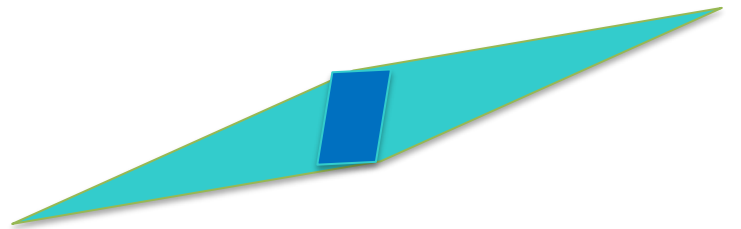
Знанията, уменията и компетенциите не са достатъчни за успех на младите хора. Те имат остра нужда от вдъхновение, мотивация и посока. Мотивираният човек бързо може да усвои знания, умения и компетенции, а немотивираният, дори да ги има, ще ги пропилее.

"Предприемачеството не е просто бизнес ориентирано. Все повече младите поколения търсят и създаването на обществено значение, обществено въздействие и полза за обществото. Все повече се налага мнението за **предприемачеството като универсална компетенция** като за нещо, свързано не само с бизнес развитие, но и с личностно развитие.

Подобряването на уменията за заетост на младите хора заема ключово място в политиките на европейските държави през последните години. Стратегическите цели, свързани с висока конкурентоспособност на икономиката, благосъстояние на обществото и просперитет на гражданите изискват целенасочени инвестиции в изграждането на съвкупност от умения, улесняващи реализацията на трудовия пазар. Подобряването на уменията за заетост у младите хора у нас е процес, в който е важно да се включат всички ангажирани страни. Стъпките от страна на учебните заведения са промяна в образователните програми, за младите хора – активни и целенасочени действия за изграждането и развитието на умения за заетост, чрез формално, неформално и самостоятелно учене, а за работодателите – инвестиране в образованието на бъдещи служители и предприемачи.

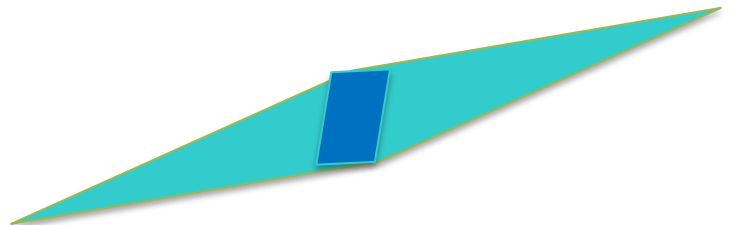

Фиг. 6 Предприемачески модел, базиран на иновации

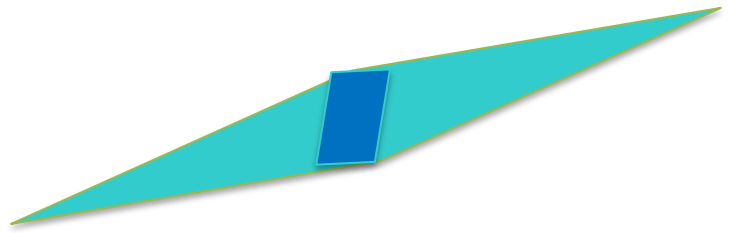

Предприемачеството е всеки опит за нов бизнес или ново начинание, като самостоятелна заетост, нова бизнес организация, или разширяването на съществуващ бизнес от човек, екип от хора или установен бизнес (П. Рейнолдс, 1999). Според Хауърд Стивънсън, професор в Harvard Business School, предприемачеството „процесът, при който човек приема правенето на бизнес като възможност или алтернатива, разработва идея за бизнес, научава пътя на предприемача и поема инициативата за създаването и развитието на собствен бизнес“. Когато предприемачеството се разглежда като многоетапен процес, е възможно да се оцени състоянието му на всеки един от етапите. В началото на предприемаческия процес стоят потенциалните предприемачи. Това са хора, които все още не са предприемачи, но вярват, че притежават умения за стартиране на бизнес. Те забелязват възможностите на пазара и не се страхуват да се провалят. Намеренията за стартиране на бизнес на някои потенциални предприемачи могат да бъдат инициирани от начина, по който обществото възприема предприемачите, тяхното обществено положение и това, че медиите рисуват позитивен образ на предприемачите. Следващата фаза се нарича предприемаческа активност на ранен етап. Тук можем да разграничим дейностите през първите три месеца и такива от третия месец до три години и половина. Първите три месеца се приемат за същността на начинанието. Предвид предизвикателствата, които срещат, голям брой от новосъздадените фирми се провалят през първите няколко месеца и не преминават на следващото ниво. През третия месец приключва и етапа на стартиране, което бележи раждането на нов бизнес, който се счита за такъв до средата на третата година от своето развитие. Стартиращите предприятия и новите фирми съставляват предприемаческата активност в начална фаза (Total Early-stage Entrepreneurial Activity), която е основен показател на Глобалния предприемачески мониторинг (GEM).

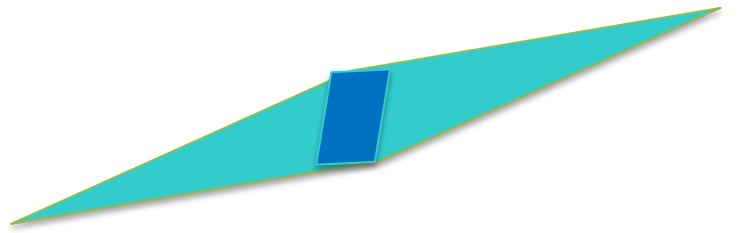
Текущата статистика за младежкото предприемачество в България е оскъдна. В Националната стратегия за младежта 2020-2030 г. Министерството на младежта и спорта адресира липсата на данни за младежта и изоставя младежкото предприемачество като приоритет, който беше включен в предишната стратегия 2010-2020 г. (Министерство на младежта и спорта, 2022). Проведеното преди пандемията от Ковид-19 проучване от

Глобален предприемачески мониторинг (GEM) определи общата предприемаческа активност в ранен етап (TEA) в България като ниска. TEA се определя като предприемачество, което или се създава, или съществува от не повече от 42 месеца (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Причините за ниското ниво на предприемачество могат да бъдат свързани с лошите рамкови условия за предприемачество в България. От 10 възможни индекса (10=най-висок, 1=най-нисък) България получава 1,5 за основно училищно образование и обучение по предприемачество и само 2,5 за социални и културни норми, насърчаващи предприемаческия дух (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Младите предприемачи са особено засегнати от недостатъчното образование и обучение и липсата на модели за подражание, които могат да следват. В интервю за Bloomberg българският професор Тодор Ялъмов заявява, че 40% от студентите във висшите училища проявяват интерес към започване на нов бизнес, но само 2–3,3% от младото население в България действително стартира ново предприятие (Маринова, 2022). Повечето предприемачески дейности се основават на необходимост, т.е. предприемачите са водени от безработица и стремеж към по-добро заплащане или не искат да отговарят пред висшестоящи (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). За разлика от това, в другите държави-членки по-голямата част от младежите определят новото предизвикателство като основна мотивация за започване на бизнес (Министерство на младежта и спорта, 2011). Барьерата за започване на нов бизнес е сравнително ниска, но към 2016 г. все още липсва единна стандартизирана стратегия в подкрепа на нови предприятия. Повечето млади предприемачи вероятно ще бъдат нови предприемачи и биха могли да се възползват от подкрепа. Ето защо новите предприятия разчитат най-вече на частния сектор и подкрепата на инкубатори и научни паркове. Според Икономическия и социален съвет на Република България съществуват много възможности за социални иновации, които предстои да бъдат използвани. По-голямата част от социалните предприятия са неправителствени и вероятно участват в създаването на работни места или за производството на стоки от хора с увреждания, както и предоставянето на услуги за тях като подизпълнители на общини (Министерство на младежта и спорта, 2011). Въпреки това, правителствените услуги, достъпни за аутсорсинг, са ограничени и изключват първични сектори като образование, здравеопазване и социални грижи. Нарастващото търсене на устойчиво бизнес обучение

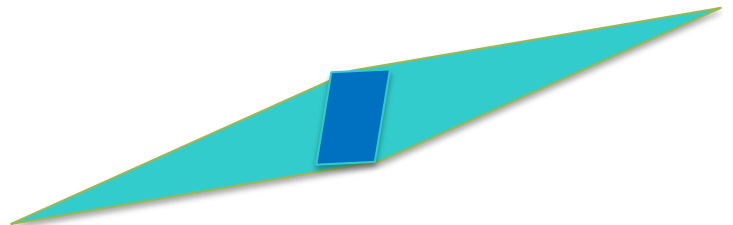
в България обедини бизнес асоциациите и образователните институции в създаването на програми, които обучават в устойчиво лидерство. Съществуват няколко успешни проекта в подкрепа на младите предприемачи в България, но те не са достатъчни за насърчаване на младежката предприемаческа култура. Все още има много какво да се направи в разпространението на информация и предоставянето на финансова подкрепа и напътствия на младите предприемачи (Министерство на младежта и спорта, 2011). Преди пандемията България беше доста ниско в класацията по рамковите условия за предприемачество, най-вече в социалните и културни норми поради липсата на медийно представяне. Първоначално Ковид-19 не повлия драстично на икономиката. Безработицата нарастваше, но с относително ниски темпове (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Поради това и поради ниския процент на обща предприемаческа дейност на ранен етап (TEA), GEM счита безработицата за малко вероятен мотиватор за започване на ново предприятие сред младите хора. Правителството пренасочи средства с цел да задържи съществуващите служители, вместо да инвестира в нови и да насърчи предприемачеството. Според Българската стартър асоциация стартиращите фирми са били едни от най-уязвимите по време на пандемията, но за съжаление не е била наложена конкретна държавна схема, която да е насочена конкретно към наскоро създадени предприятия. Въпреки че някои частни организации и предприятия подкрепяха уязвимите компании, плановете за растеж и иновации бяха спрени. Наложените от правителството локдауни и забрани за пътуване изолираха някои стартиращи фирми от глобалните общности и преместиха работното място и образованието в дигиталното пространство. Гъвкавите технически компетентни стартиращи фирми успяха да излязат на върха, предлагайки решения на нови проблеми и услуги за адаптиране към ситуацията. Няколко текстилни компании пренасочиха производството си към защитни маски. Докато индустриите за услуги и доставки процъфтяваха, други сектори като туризма пострадаха значително от пандемията (Ionescu-Somers & Tarnawa, 2020). Изпълнението на общоевропейски програми подпомогна засегнатите предприятия и задържането на служители. Друга подкрепа, която си струва да се спомене, е Фонд на фондовете, съфинансиран от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). Фонд на фондовете използва различни програми за предоставяне на финансови инструменти и подкрепа на частни и публични

институции с потенциал за самостоятелна устойчивост. Техният модел за развитие на бизнеса се основава на рециклиране на заеми и безвъзмездни средства или гаранции за малки предприятия. Към момента Фонд на фондовете е подкрепил 1 681 проекта и е инвестирал 1 093 162 355 лв. Въпреки цифровизацията на услугите и бързото развитие на информационните технологии в България, информационните източници, достъпни за младежите, остават ограничени. През 2021 г. България е на последно място (72,2) по индекса за цифровизация в ЕС и на предпоследно място по брой лица с над основни цифрови умения (Европейска комисия, 2021). Малцинства като етнически роми или млади хора, живеещи в провинцията, са изключени. Младежките информационни центрове, създадени от държавата, трябва да подобрят качеството и ефективността си, за да разширят обхвата си до общности в неравностойно положение. Те играят жизненоважна роля в региони с по-нисък достъп до интернет и цифрова грамотност.

Определение за „младежко предприемачество“

Младежкото предприемачество е практическото приложение на предприемаческите качества като инициатива, мотивация, креативност и поемане на риск в работна среда (както при самостоятелна заетост, така и в малки стратъпи), използвайки подходящите умения, необходими за успех във въпросната среда и култура (Чигунта, 2002). Определението за младежко предприемачество, предложено от Стивънсън и Салмън е следното: това е процесът, при който млади хора започват да приемат собствеността на бизнес за възможност или жизнена алтернатива, развиват идеи за бизнес, научават как се става предприемач и предприемат създаването и развитието на бизнес. „Младежкото предприемачество“ се дефинира като „практическото приложение на предприемачески качества като инициатива, иновация, креативност и поемане на риск (както при самостоятелна заетост, така и в малки стартиращи фирми), използвайки подходящите умения, необходими за успех във въпросната среда и култура“. Насърчаването на младежкото предприемачество е в основата на множество стратегически документи, тъй като създава заетост и канализира енергията и потенциала на младите хора, за да създават, да бъдат креативни, иновативни и да станат истински „предприемачи“. От друга гледна точка, младежкото предприемачество има положително и директно

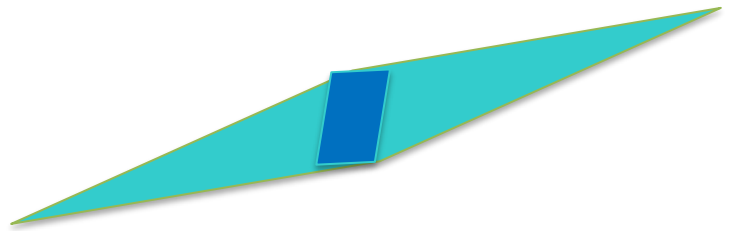
влияние върху заетостта. Едни от най-големите ползи от насърчаване на младежкото предприемачество са:

- Осигуряване на възможности за заетост за самостоятелно заети и други млади хора.
- Реинтеграция на отчуждените и маргинализирани младежи обратно в икономиката.
- Справяне с някои от социално-психологическите проблеми и престъпления, възникващи от липсата на перспективи за заетост.
- Подпомагане на иновациите, креативността и работата в мрежа сред младите хора.
- Съживяване на местните общности, като се създадат възможности младите хора да подпомагат и работят за просперитета на общността, в която живеят.
- Създаване на конкурентно предимство за общините, тъй като младите хора са особено отговорни и адаптивни към новите икономически възможности и тенденции.
- Създаване на чувство за значимост и принадлежност у младите хора.

Предприемачеството и собствеността на бизнес дават на младите жени и мъже многобройни възможности за развитие на нови умения и опит, които могат да бъдат приложени при много други предизвикателства в живота.

Насърчаване на младежкото предприемачество е цел за стимулиране на социалното приобщаване на младите хора (8378/14), което е хоризонтален приоритет предвид все още високите равнища на младежката безработица в ЕС. В заключенията се поставя акцент върху насърчаването на социалното предприемачество, творчеството, иновациите и екологичните работни места и се приканват държавите членки да отчитат значението на образованието в сферата на предприемачеството от ранна възраст, като изтъкват ролята на неформалното и самостоятелното учене, за да се осигури автономността и личностното развитие на младите хора и да се улесни тяхното успешно интегриране на пазара на труда.

Предприемаческите компетентности включват както общоприложими умения и нагласи, така и знания, а работата с младежта може да бъде ключов инструмент за развитие на тези умения. По-конкретно, моделът на „социалното предприемачество“,

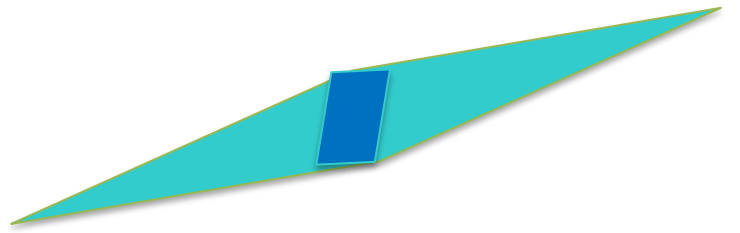
насочен предимно към принос за общото благо на обществото, може да допадне на младите хора и да им даде възможност да отговорят по иновативен начин на съвременните икономически, социални и екологични предизвикателства.

Посредством стратегията „Европа 2020“ и нейните водещи инициативи „Нови умения и работни места“, „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“, „Съюз за иновации“ и „Младежта в движение“¹ Европейският съюз насърчава предприемачеството, като утвърждава уменията и компетентностите, които могат да дадат тласък на конкурентоспособността и на интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж.

Младежкото предприемачество в България е тема на различни проекти, стратегии и политически документи през последните години. Многобройни стратегически документи са създадени с цел насърчаване и развитие на предприемаческия капацитет на младите хора. По-голямата част от тези стратегически документи са изготвени в съответствие с изискванията, произтичащи от членството на България в ЕС. През последните 25 години младежката общност в България се оформя от динамичните промени в политическото и икономическо развитие в страната. Повечето младежи, които попадат в границите, дефиниращи термина „младеж“, сформират основните си ценности по време на прехода от тоталитаризъм към демокрация и от затворена към отворена пазарна икономика. Това създава специфична нагласа и култура, които оформят облика на днешната младеж.

Националната стратегия за младежта в България за периода 2010 – 2020 е основният документ за развитие и подкрепа на младите хора на възраст от 15 до 29 години. Стратегията и всички предвидени меки са разработени в съответствие с международните и европейски стандарти в сферата на младежта. Според стратегията, най-характерната черта на младите хора в България е техният постоянен стремеж към независимост и самореализация в новата социално-икономическа действителност. Въпреки това, според изследванията, проведени през последните години, се наблюдава

¹ Вж. също: План за действие в областта на предприемачеството за 2020 г.
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/entrepreneurship-2020/index_en.htm

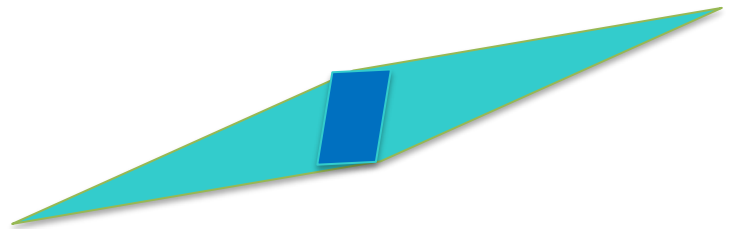
огромно несъответствие между психологическата независимост и икономическата зависимост (например, от семейство, работодатели и т. н.) на младите хора в България.

В националния доклад за 2019 г. на България, ЕК набляга на важноста от улесняване на прехода от образование към заетост, тъй като почти 3/4 от младежите, които не се образоват и не са заети, са неактивни. По време на осъществяване на Плана за изпълнение на гаранцията за младежта, България предприема конкретни стъпки за справяне с младежката безработица. Тези мерки включват реформа в ПОО, правна стажантска рамка, мерки срещу ранно напускане на училище, реформа за висшето образование и местни партньорства за увеличаване на въздействието. Много, обаче, предстои да бъде направено, особено за най-уязвимите групи и тези с недостатъчни умения. Предприемаческият дух на българите съществува, но проблемът е, че няма къде да бъде реализиран. Подкрепата, която младите хора получават от институциите не е достатъчна.

Освен това, младежите нито получават ранно кариерно ориентиране, нито имат практически опит. Според резултатите от *Годишния доклад на Глобалния предприемачески мониторинг на България*, 57.5% от възрастните хора в България считат предприемачеството за добър кариерен избор. Освен това, повече от 70% са на мнение, че в страната успешните предприемачи се радват на висок жизнен статус. Младите хора, които искат да станат предприемачи, се изправят пред въпроса какъв да бъде бизнесът им в началото. Недостатъчните информация, управленски и счетоводен опит, както и липсата на финансови източници, са едни от най-големите проблеми, пред които се изправят предприемачите в момента, в който започнат каквото и да е начинание. Държавата не прави почти нищо за развитието на младежкото предприемачество, а вместо това трябва да бъде по-активна в диалога си с младите български бизнес ентусиасти.

Какво представлява предприемачеството

Предприемачеството е процес на започване и развитие на самостоятелен бизнес. Предприемач е човек, който извършва предприемачество – поемане на нова инициатива с цел печалба и развитие. Думата произлиза от „предприемам нещо“, т.е.

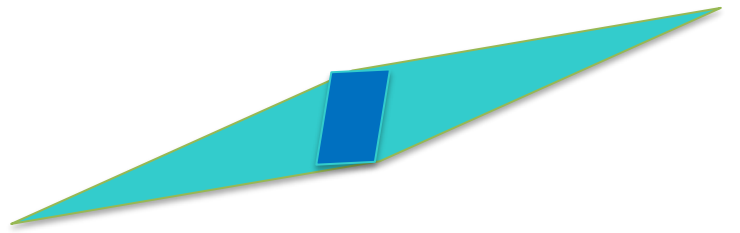

започвам да се занимавам с нещо. В днешно време е популярно новосъздадените компании да се определят като StartUp. Това, обаче, не е синоним на малка или голяма стартираща компания, а съвременна организация, група от креативни, проактивни, иновативни и амбициозни хора, които имат обща цел – да създадат нещо ново и различно. „Стартъпът е компания, създадена, за да расте бързо. Това, че дадена компания е новосъздадена, не я прави стартъп. Не е задължително стартъпът да се занимава с технологии или да взима рискови инвестиции. Единственото основно изискване, за да се нарече една компания „стартъп“, е потенциалът за растеж“ - Стийв Бланк. Докато предприемачеството в миналото е било свързано с обработката на земята и продажбата на продукцията, в последствие с основаване на фабрики по време на индустриалната революция, в днешно време съществуват различни и модерни видове предприемачество в зависимост от сферата на действие. Някои от новите сфери на предприемачество в 21-ви век са предприемачество в дигиталния сектор, социално предприемачество, „еко“ предприемачество, предприемачество в образованието, изкуството и здравеопазването.

Предприемачество в дигиталния сектор: Дигиталното предприемачество представлява обединяване на традиционното предприемачество с акцент върху новите технологии, възможностите, създадени от тези технологии, и новите бизнес форми. Дигиталните стартъпи се характеризират с използването на множество нови технологии, социални медии, анализатори на бази данни (big data analytics), мобилни облачни услуги (mobile cloud services), предвиждащи анализи (predictive analytics) и др.), които подобряват процесите във фирмите, създават нови бизнес модели и развиват връзката с клиентите и заинтересованите страни. Тези компании създават работни позиции и възможности за растеж. Дигиталните предприятия са признати от Европейската Комисия като изключително важен стимул за икономическото развитие на страните в Европейския съюз поради генерирането на работни позиции и високи доходи за гражданите, ангажирани в дигиталния сектор.

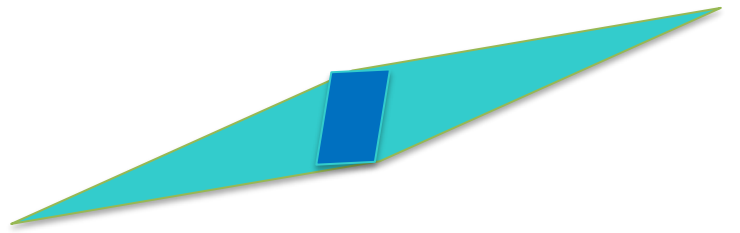
Защо е важно предприемачеството?

В днешния бързо променящ се свят една идея може да преобърне цяла индустрия за

нощ. Новите предприятия растат по-бързо от всякога. Предприемачите стават все по-важни за световната икономика. Предприемачите създават работни места с по-бързи темпове отколкото установените компании. Също така предприемачите стимулират иновациите - често много по-бързо от установените конкуренти. Успешните предприемачи оспорват статуквото, задават трудни въпроси и се конкурират с установения бизнес. Предприемаческата дейност създава нови работни места, което позволява на бизнеса да се развива, а в същото време дава професионална реализация на повече служители. Когато предприемачеството се развива добре, то генерира доходи, както за собствениците си, така и за държавата чрез такси и данъци, които се използват за поддържане на обществени дейности. Предприемачеството търси и намира решение на съществуващи проблеми или нужди, като това насърчава креативното мислене и иновациите в предприемачите. За да е успешна дейността на предприемача, всички процеси трябва да се оптимизират, което води до повишаване на ефективността на организацията.

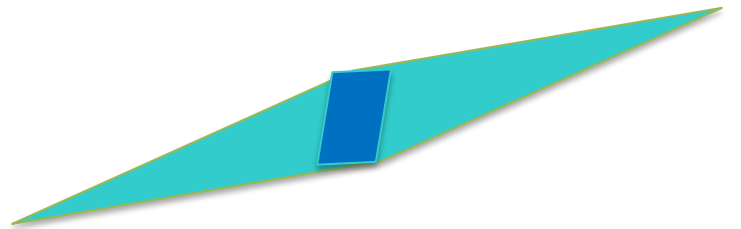
Тенденциите за развитие на младежкото предприемачество в целевия регион на област Благоевград не се различават особено в сравнение с цялостната обстановка в страната. Област Благоевград (6449 km²) е третият по големина регион в България. Населението на региона е 343 370 души или 5% от цялото население на страната. Това поставя областта на шесто място по брой на населението в България. Град Благоевград е административен център на региона. Други важни градове в региона са Банско, Гоце Делчев, Мелник, Петрич, Разлог, Сандански и Симитли. Регионът на Благоевград е разделен на 14 общини, 96 града и 280 селища. Благоевградският регион е част от Югозападния регион за планиране на България – един от шестте региони за планиране на територията на страната. Югозападният регион е вторият най-голям (териториално) и най-развит (икономически, съгласно БВП и др.) регион, където се намира и столицата на България – София. Регионът разполага с най-многобройно население, най-висок процент на безработица и най-голяма концентрация на изследователска инфраструктура в страната. Югозападният регион създава 48.6% от БВП на България и така има най-висок БВП на глава от населението от 8,783 евро в сравнение със средните за страната 5,242 евро. Въпреки това, съществуват сериозни вътрешнорегионални различия между

столицата София и периферията, най-вече по отношение на приходите и инфраструктурата. Разположен стратегически – в гранична зона и на само 100 км от столицата София, област Благоевград предлага прилични условия и добре развита инфраструктура за стартиране и развитие на бизнес начинания. Стратегическото местоположение наред с наличните природни, климатични, културни и исторически богатства предоставя разнообразни възможности за започване на собствен бизнес. Младежите от региона могат да започнат различни видове икономически дейности в едни от най-развитите сектори на регионалната икономика като туризъм, земеделие (органично производство), ИКТ, консултиране (финанси, счетоводство и др.) или рекламни услуги (например дребен дизайн, уеб разработки и рекламни магазини), дребно занаятчийство, туристически услуги (различни видове спомагателни дейности в сферата на туризма), и т. н. Благодарение на добре развитите туристически услуги и потенциал за туризъм, хотелиерската и ресторантьорската индустрия в региона процъфтява. Екотуризмът в планините (Рила, Пирин и планините от трансграничната зона), както и СПА туризма, се развиват в съответствие с разполагаемия потенциал на термални ресурси и изобилието от минерални извори в региона. Освен това, има много добри условия за развитието и практикуването на алтернативни форми на туризъм поради богатото културно и историческо наследство в областта. Производствената и леката промишленост са доминирани от текстилната промишленост (Гоце Делчев, Благоевград) и производството на мебели по поръчка на клиента. Селското стопанство се е превърнало в изключително важна бизнес ниша за младите хора, заради различните финансови стимули и финансиращи механизми, налични по финансираната от ЕС Програма за развитие на селските райони на България 2014 – 2020. Органичното производство в региона е добре познато и високо ценено, заради традиционните методи на отглеждане и отличителния вкус.

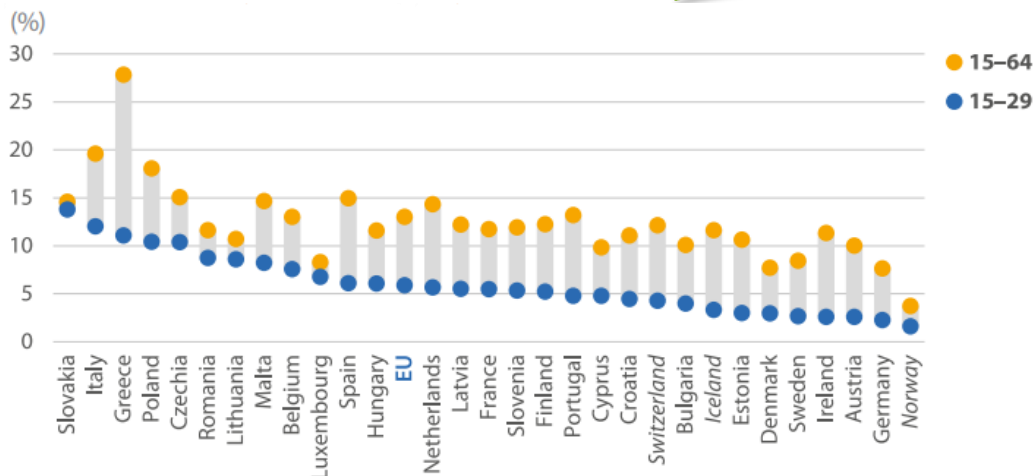
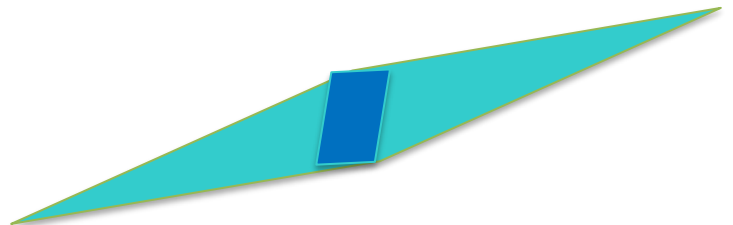
Нивото на развитие на ИКТ и широколентовата инфраструктура в региона е високо, а развитието на дигиталните и безжични услуги задоволително.

Освен това, в малките общности е много по-трудно да намериш информация, да кандидатстваш за бизнес или инвестиционен заем, както и да получиш експертни съвети и консултации.

Предприемаческата среда, в регион като Благоевградския, зависи от икономическия климат на страната, културните и социални ценности на населението, демографските характеристики, както и нивото на компетентност, знания, опит и мотивация на всеки, който реши да поеме по трудния път на самостоятелната заетост и управлението на собствен бизнес. В повечето случаи, основната мотивация на човек да стартира бизнес е продиктувана от липсата на алтернатива и най-вече възможностите за работа. Голямата част от младите хора в региона (най-вече тези в България) имат нереалистично високи очаквания по отношение на заплащането на труда, независимо дали работят за себе си или за някой друг. Реалността, обаче, е друга – стартовите заплати в повечето компании са доста ниски. В резултат, мнозинството млади хора предпочитат да останат безработни, отколкото да работят за много ниско възнаграждение. От друга страна, младежите, които решат да започнат собствен бизнес, често са ограничени от липсата на добра бизнес идея, финансов капитал, както и достъп до структурирана и лесна за възприемане информация за регулиращите закони и правните условия за създаването на фирма, включително наличните пазарни условия. Гореспоменатите причини са в основата на липсата на мотивация в младите хора от региона на Благоевград при планирането и стартирането на собствен бизнес. Цялостната оценка на възможностите за развитие на младежкото предприемачество в Благоевградския регион е положителната заради причините, изброени по-горе. Като цяло, обаче, бизнес средата в региона е силно повлияна от различни отрицателни фактори, които засягат младите предприемачи като ограничен достъп до финансови инструменти, липса на целеви субсидии, недостатъци на образователната система и др.

По отношение на самонаетите младите хора за 2021 година са под 5% от всички заети и почти не се различава от средната стойност за ЕС.

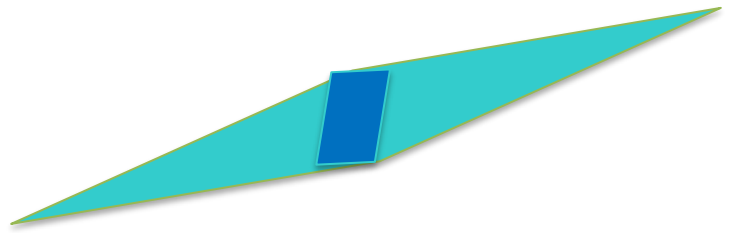
Source: Eurostat (online data codes: yth_empl_040 and lfsa_egaps)

Повече знания, свързани с предприемачество и финансовите умения, са необходими според 38% от младежите в България, а използването на дигитални устройства и програмиране е важно за 36% от тях (27% за ЕС).

В Програмата за Развитие на човешките ресурси 2021 - 2027 се очертават предизвикателствата пред развитие на предприемачеството, и особено младежкото предприемачество.

Липсата на умения и ограничения житейски опит са сред най-често срещаните бариери пред младежкото предприемачество, наред с по-ограничения достъп до финансиране, който произтича от същите бариери. Като цяло част от младежите проявяват интерес към предприемачеството. Според годишния Доклад за младежта за 2019 г. 12 % от младежите имат планове да стартират собствен бизнес, но в същото време, само малка част от тях са предприели действия в тази посока – едва 3% от младежите имат собствен бизнес. Чрез оказване на подкрепа за развитие на бизнес идеи, обучения и достъп до финансиране, предприемаческият потенциал сред младите хора ще бъде повишен.

От Доклада за младежта за 2020 година две трети от интервюираните младежи нямат мотивация за собствен бизнес. 66% посочват, че нямат намерение да правят собствен бизнес. Едва 5% от младите хора в България са търсили възможност за финансиране на бизнес начинание.

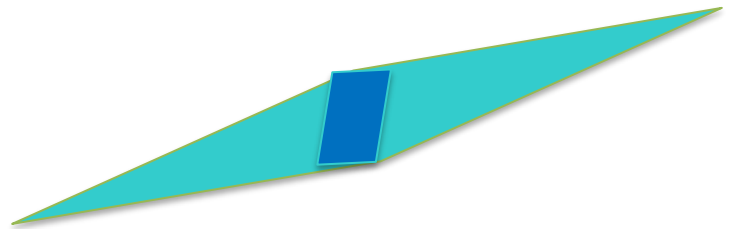

Политики и стратегически документи в сферата на младежката заетост, младежкото предприемачество и иновациите в България

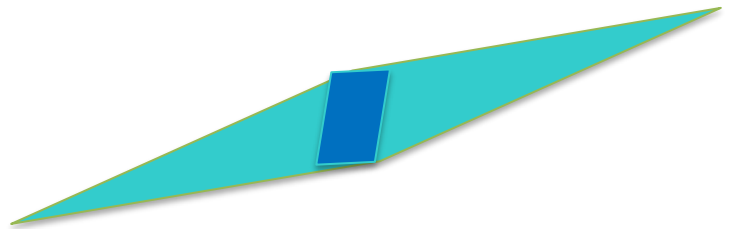
Младежкото предприемачество и заетост са в основата на много стратегически документи, които са създадени с цел координация и концентриране на усилията на националните и регионални власти в създаването на достатъчно благоприятна и подпомагаща социално-икономическа среда за младите хора, които искат да стартират бизнес или да поемат по приключенския път на предприемачеството.

Националната стратегия за младежта (2010-2020) е насочена към постигане на целите и изпълнение на мерките за развитие на младите хора в Европейския съюз. Стратегията е ориентирана към изграждането и изпълнението на единна, последователна и устойчива политика за младежта в България, базирана на многосекторен подход, междусекторно сътрудничество и съвместно управление с участието на млади хора на национално, регионално и местно ниво. Първата част на стратегията представя предизвикателствата, стоящи пред развитието на младите хора в България. Втората част предлага стратегически цели и дейности за справяне с тези предизвикателства. Третата и заключителна част от стратегията е посветена на изпълнението на идентифицираните мерки и дейности – принципи, институционална среда, ресурси, информация и очаквани резултати. Националната стратегия за младежта (2010 - 2020) е ориентирана към младите хора на възраст между 15 и 29 години, съгласно с международните и европейските стандарти в сферата на младежта. Стратегията е изградена около девет стратегически цели, които целят да се справят с различни аспекти от развитието на младите хора като кариерни възможности, достъп до информация, социално включване, предотвратяване на престъпността, доброволчество, межкултурен и международен диалог. *Националният план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта за периода 2014 – 2020*

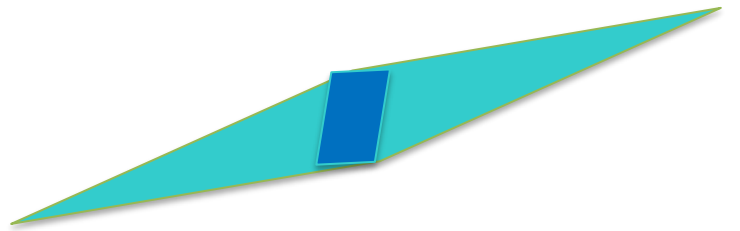
Сред основните цели на Националната стратегия за младежта 2010–2020 г. са насърчаване на икономическата активност и кариерното развитие на младите хора, намаляване на броя на отпадащите от училище и повишаване на процента на завършилите висше образование. Стратегията е насочена към хората на възраст от 15 до

29 години и е съобразена с общите мерки за развитие на младите хора в ЕС. Не само приемането на подобен документ, но и конкретните действия, с които той ще бъде подкрепен, са изключително важни за България, за да успее да задържи младите хора. През последните години се наблюдава тенденция за увеличаване на емиграцията, като всеки осми млад човек има конкретни намерения да търси реализация в чужбина. От 1989 г. насам населението на България е намаляло с над един милион души, като близо 1/3 от тях са именно младите. Прогноза на Националния статистически институт показва, че в периода до 2020 г. броят им ще продължава да намалява. Тревожен е и фактът, че в България, както и в останалите европейски страни, има сериозно застаряване на населението. Анализите на експертите констатира, че младите българи са сред най-късно влизащите в пазара на труда в сравнение с останалите членки на Общността и в повечето случаи нямат практически и трудов опит по придобитата специалност след завършване на своето образование. Като стъпки за преодоляване на тези негативни процеси, правителството предвижда подобряване на качеството на средното и висше образование, насърчаване на ученето през целия живот, както и осигуряването на повече стажове и засилване на връзката между бизнеса и образованието. Държавата възнамерява също да стимулира изследователския интерес на учениците и студентите, чрез участието им в различни научни проекти. Предвижда се също подкрепа за предприятията, осигуряващи работни места за младежи, особено в малките населени места и селските райони. Ще бъде стимулирано и развитието на млади специалисти в държавната и общинска администрация. Ще бъде създадена и т.нар. „бърза писта“ за израстване на млади служители, показали изключителни качества при изпълнение на служебните си задължения. Младите хора с постижения в областта на иновациите също ще бъдат насърчавани и ще бъдат подпомагани желаещите да започнат собствен високотехнологичен бизнес. За да подпомогне младите семейства и възможността за кариерно развитие, държавата предвижда още увеличаване на местата в яслите и детските градини и възможностите за дневни грижи за децата. Специално място в стратегията е отделено на младите хора в малките населени места и възможностите за тяхната пълноценна реализация. За целта, ще им бъде осигурен достъп до образование и информация, ще бъдат подпомагани читалищата като средище за неформално обучение, гражданско участие и сцена за културна изява на младите хора. Друга мярка

е създаването на малки предприятия от млади хора, с цел повишаване на заетостта в тези райони на страната. Новият документ е също инструмент за стимулиране на творческите умения на младите и по-активното им включване в обществения и политически живот на страната. Данните от различни проучвания показват, че все повече нараства делът на младите българи, които изобщо не се интересуват от политика. Ако през 1998 г. те са били около 30 на сто, то в момента вече са над 60%. Подпомагане на младежките организации, обучение на млади лидери, гражданско образование, създаване на младежки съвети, които да представляват интересите на младите хора при реализирането на политиките на местно и държавно ниво, са част от мерките в посока на решаването на този проблем. Конкретните действия по стратегията ще бъдат финансирани със средства от държавния и общинските бюджети, чрез програмата на ЕС „Младежта в действие“, както и с пари от европейските фондове. В стратегията е заложено също подобряване на уменията на младежките организации и на доставчиците на услуги за млади хора за привличане на външни финансови ресурси за разработване и управление на проекти. Решаването на въпроса за мотивацията на младите хора за кариерно развитие е изключителен приоритет и на Европейския съюз, предвид тенденцията за непрекъснато нарастване на безработицата сред младото поколение. Мотивацията е един от най-важните и най-изследваните методи в работата на специалистите по човешки ресурси, ръководителите на организации, както и различните обучения и тренинги. В повечето случаи мотивацията на даден служител може да се окаже решаваща за ефективното изпълнение на неговите трудови задачи, за бъдещото му кариерно и професионално развитие, а оттук и за адекватното реализиране на организационните цели. За да се достигне до ефективна мотивация, трябва да се премине през различни етапи на проучване на служителите, техните интереси, желания и потребности, защото все пак удовлетворяването им е един вид „гаранция“ за успеха както на кариерното развитие на служителите, така и на организацията. Когато се обмислят начините за мотивиране на служителите, трябва да се има предвид, че всеки индивид е различен и затова всички са мотивирани от различни неща. Докато един служител може да бъде мотивиран с пари, то друг може да бъде мотивиран като работи в добър работен екип. Един от начините да се разбере какво мотивира служителите, е да се открият техните желания и нужди. Съществуват

няколко основни фактора, които могат да мотивират служителите в една организация по начин, който да им помогне за бъдещото им кариерно развитие.

Стимули – стимулите са едни от най-разпространените начини за мотивиране на служителите. Те могат да бъдат пари, подарък, ваучери, ваканционни пътувания и др. Най-добрият начин да се реши какъв стимул да се използва, за да мотивира служителите, е да се разбере, което те биха искали. Може да е странно, но не винаги парите са онзи стимул, който служителите търсят.

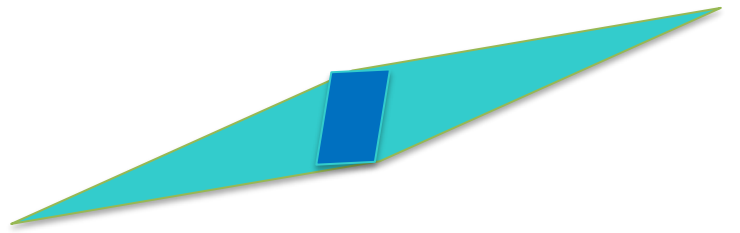
Отговорности – да им покажат, че им имат доверие, като им делегират отговорности. Служителите обикновено се мотивират, когато могат да извършват някакъв контрол и имат отговорности за това. Това ги кара да се чувстват като необходима част от бизнеса. Приятна работна атмосфера – ако служителят работи в среда, където има много негативизъм между ръководството и служителите, това може да намали мотивацията му. Служителят ще бъде по-мотивиран, ако той/тя работи с поддържащи колеги и ръководство.

Интересна работа – поставянето на едни и същи задачи всеки ден ще стане скучно и повтарящо се за служителите. Осигуряването на интересни и провокиращи задачи ще зарадва служителя и може да се окаже ефективен метод за мотивиране.

Активно слушане – активното слушане и загрижеността към служителите са важни и трябва да се вземат насериозно. Служителите могат да станат по-мотивирани, когато открият, че работодателят го е грижа за техните проблеми и нужди.

Награди за добра работа – да се оценяват служители, които постигат успехи на работното място и полагат допълнителни усилия. Може периодично да има „Служител на месеца“ или сертификати за благодарност. Служителите искат да чувстват, че тяхната упорита работа се уважава. Дори просто „Благодаря“ може да покаже признателност и да доведе до повишаване на морала на служителите.

Сподели успеха – в бизнес процеса работниците и служителите се чувстват така, сякаш са част от голям отбор/тим, което може да бъде чудесно средство за мотивацията им.

Предоставянето на бизнес резултатите на работниците и служителите ще ги стимулира. Насърчаването на служителите е средство, чрез което те да се стремят да постигат успехи и да допринасят за развитието на бизнеса. Възнаграждаването на целия екип, когато се стигне до това, е добре за мотивацията на служителите. Най-добрият начин за решаване как да стане това, е като се отчетат желанията на самите служители.

Сигурност на работното място – сигурността на работното място в една организация е от съществено значение. Ако служителите са застрашени от уволнение или освобождаване, те не са мотивирани и не могат да изпълняват активно поставените им задачи.

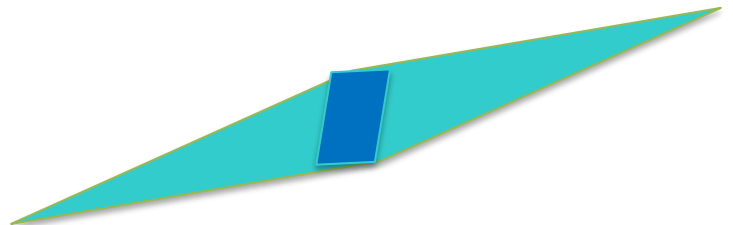
Насърчаване/растеж – повечето от служителите имат мечти за бъдещото си място в дадена организация. Ако те нямат цели или стремеж към растеж, за да бъдат постигнати мечтите им, няма какво да ги мотивира да работят по-усърдно.

Гъвкавост – да не се санкционират служителите, които идват на работа, когато са болни или когато в личния им живот има екстремни и конфликтни ситуации. Един работодател трябва да създаде гъвкавост в работата. Може например да се даде един ден от работната седмица, който служител, изпаднал в подобна кризисна ситуация, да ползва като почивен или да работи вкъщи. По този начин работодателят ще покаже, че е загрижен за проблемите на служителите си, и това негово качество ще бъде оценено.

Позитивност – позитивната нагласа може да бъде „заразна“. За един мениджър или лидер е важно да има положително отношение. Нещо толкова просто като отрицателен тон в гласа ти може да бъде достатъчно, за да намали мотивацията на служителите.

Конкурентни заплати – въпреки че парите не винаги са главната мотивация, конкурентната заплата може да помогне на служителите да почувстват, че са получили това, което са заслужили за работата си. Ако трудът на работника или служителя не е добре заплатен, има по-голяма вероятност той да отиде на друго място, за да търси конкурентна заплата.

Успешни практики при въвеждане на менторски програми Менторските програми са част от стратегическите цели и приоритети на компанията. За да бъдат наистина

ефективни, програмите за менторство трябва да носят ползи за всички участници – обучавани и ментори. Освен това е важно тези програми да бъдат добре управлявани и да осигуряват обучение и подкрепа на всички участници.

Гаранцията за младежта е ангажимент на всички страни-членки на Европейския съюз и се изпълнява, за да могат всички млади хора до 25 години да получат качествени предложения за заетост, продължаващо образование, чиракуване и стаж за период от 4 месеца след като са останали безработни или са напуснали формалното образование.

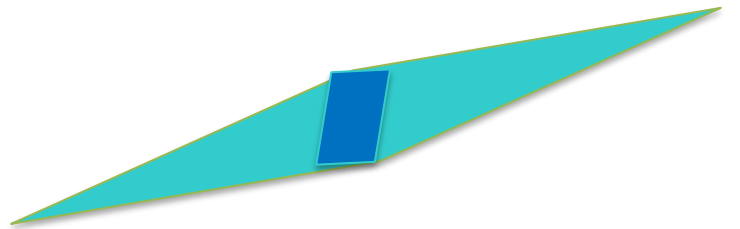
Като член на ЕС, България също е поела ангажимент да изпълнява целите на Гаранцията за младежта, следвайки подробен план за изпълнение за периода 2014 – 2020. Планът ясно определя мерките за изпълнение на Гаранцията за младежта. Той описва времевите рамки за реформи и мерки в сферата на младежката заетост, ролята на публичните власти и други организации, и как всичко това ще бъде финансирано. Планът се актуализира и преработва всяка година.

Иновационна стратегия за интелигентна специализация на България 2014 – 2020

В стратегическата рамка за развитие „Европа 2020“, терминът „Интелигентна специализация“ стои в центъра на интересите на ЕС и е ключов елемент за регионално развитие. Когато става дума за регионално развитие и планиране, Европейският съюз вече не разглежда поотделно държавите. Страните-членки имат политически представителства, но когато говорим за нареждане на приоритети, Европа акцентира върху регионите. Според последната Класификация на териториалните единици за статистически цели в България (NUTS), действаща от 1-ви януари 2015 г. и чиято основна цел е разделението на икономически територии на ЕС за прилагането на регионалните политики на Общността, **в Европа има 276 региона**. Всеки регион има своите уникални характеристики и активи, които трябва да се използват за насърчаване на конкурентоспособността му.

Младежкото предприемачество се очертава като основен фактор за реализация на Стратегията чрез подпомагането на различни иновативни стартъпи в сферата на ИКТ, зелените технологии, творчески индустрии, и т. н.

Националната стратегия за учене през целия живот определя стратегическата рамка на държавните политики в сферата на образованието и обучението за периода 2014 - 2020,

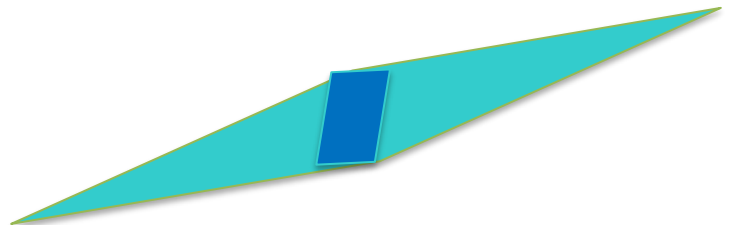

която цели да постигне Европейската цел за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Цялостният подход, с който се обхваща всяка сфера на ученето, е в основата на Стратегията за учене през целия живот на България. Документът е насочен към предучилищното образование и обучение, традиционното училищно образование, професионалното образование и обучение, висшето образование, продължаващото обучение за възрастни и валидирането на резултатите от неформалното обучение. Стратегията е фокусирана около следните основни приоритети:

- Насърчаване въвеждането на иновации в образованието и обучението;
- Повишаване качеството на образованието и обучението;
- Осигуряване на равен достъп до ученето през целия живот за всички;
- Преодоляване на разстоянието между икономиката и образованието;
- Разширяване обхвата и качеството на предучилищното образование и обучение;
- Подобряване качеството на училищното образование и обучение по отношение на ключови компетенции и лични постижения.

Регионален план за развитие на Югозападния планов регион

Регионалният план за развитие на Югозападния планов регион анализира социално-икономическото и екологичното състояние на региона и представя стратегическите цели за развитие. Планът предоставя подробен преглед на икономическата среда в региона, характеризираща се с макроикономическа стабилност, добре развита транспортна и ИКТ инфраструктура, както и много висши учебни заведения и висококвалифицирана работна сила. Регионалният план 2014-2020 г. има за цел да насърчи иновациите като ключов елемент на конкурентоспособността, като се съсредоточи върху индустрии с висока добавена стойност и високотехнологични продукти. Това ще бъде постигнато чрез улесняване на достъпа до финансиране на ориентирани към износа МСП и подобрена регулаторна рамка, стимулираща иновационните дейности. Стратегията цели също да подобри технологиите за енергийна ефективност и модернизация в МСП. Предвидени са и дейности за подобряване на регионалната транспортна и енергийна инфраструктура и използването на възобновяеми енергийни източници.

Регионална стратегия за развитие на област Благоевград за периода 2014 – 2020 г.

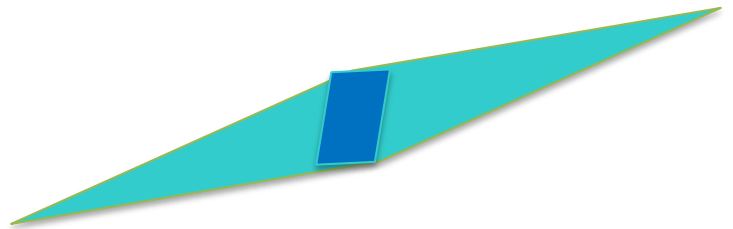
Регионалната стратегия за развитие на Благоевградска област обхваща периода на планиране 2014-2020 г. и представлява неразделна част от основните стратегически документи на ЕС и България за развитие на региона, като се вземат предвид специфичните характеристики и специфичните нужди на всяка общност, която е част от него. Тя се основава на изчерпателен анализ на региона и на настоящото състояние на всички общини, постигнатото от тях през предишния програмен период, както и на бъдещите нужди и възможности за развитие. Основните цели и стратегическите визии на регионалната стратегия изразяват стремежите на местните общности да постигнат интегрирано и балансирано развитие на региона във всички аспекти на социалния, културния, историческия, икономическия и административния живот. Стратегията предвижда дейности, които са съсредоточени върху следните пет основни приоритета:

1. Развитие на конкурентоспособна и модерна икономика, основана на знания, съвременни технологии и налични ресурси;
2. Постигане на цялостно подобряване на качеството на живот в региона;
3. Развитие на туризма като стратегически сектор за района, като се използват наличните природни, културни, исторически и други ресурси;
4. Развитие на международните и европейските синергии като фактор за постигане на интегриран и приобщаващ растеж, трансфер на добри практики и подобряване на административното и икономическо взаимодействие в регионален мащаб;
5. Насърчаване на взаимодействието между бизнеса, гражданското общество и публичната администрация на всички нива, за да се улесни постигането на гореспоменатите цели.

Съществуващи организации и успешни инициативи/проекти в областта на младежкото предприемачество в област Благоевград

START-IT-SMART

Start It Smart е предприемаческа организация, основана през 2009 г. с цел разпространение и развитие на предприемаческата мисъл в България, чрез подкрепа на млади хора в стартирането и развитието на собствен бизнес. Start It Smart е и основател

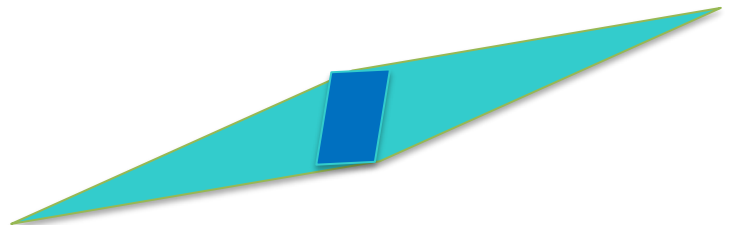
на първата пре- акселераторска образователна програма в България – Start It Smart - Pre-Accelerator, както и на много други проекти за подкрепа и вдъхновение на предприемачите – работилници, събития, консултантски услуги, пичинг състезания, обучения, менторство и др.

ELEVEN

Eleven е акселератор и фонд за рисков капитал за инвестиции на ранен етап. Той предоставя менторство и подкрепа чрез мрежата си от партньори за критичния първи етап от инвестирането. Eleven е един от най-големите инвеститори на ранен етап в Централна и Източна Европа. Eleven е много успешна инициатива, която предоставя бързо развиваща се екосистема за предприемачи, които искат да променят света. Екипът на Eleven има достъп до повече от 150 ментори и партньори, и предоставят практически световен опит, съвети и връзки на над 50 компании, които стават част от акселератора всяка година. Годишно, Eleven подкрепя близо 50 стартъпа в акселераторската си програма, осигурявайки им подкрепа и менторство, споделено работно пространство и стартово финансиране. Фондът за рисков капитал подкрепя идеи като предоставя до 200 000 евро в поетапни кръгове, започващи (стартиращо) първоначално с 25 000 до 50 000 евро. Eleven се фокусира върху иновативни идеи, предоставяйки им до 100 000 евро за доказване на концепцията, като започва с 3-месечна акселераторска програма.

LAUNCHUB

LAUNCHub е фонд за стартов капитал, подкрепящ най-обещаващите предприемачи и дигитални стартъпи в Югоизточна Европа. От 2012 г., LAUNCHub е инвестирал над 7.5 милиона евро в 60 стартъпа от 10 държави от региона на Югоизточна Европа, включително България, Румъния, Македония, Хърватска, Гърция, Словения, Украйна, Австрия и Швейцария. LAUNCHub има повече от 200 основатели в своето портфолио за по-малко от три години, които са успели да привлекат над 10.6 милиона евро допълнително финансиране. Екипът на LAUNCHub работи с различни инвеститори и предоставя подкрепа по начини, различни от инвестиционните грантове. Инициативата действа по-скоро като член на екипа и ангажиран партньор предлагайки на стартъпите достъп до мрежа от експерти, технологични доставчици, успешни предприемачи и

инвеститори. Launchub предоставя общи правила и основа за разработване на бизнес и продуктови стратегии за развитие. На стратегическо ниво LAUNCHub си партнира със Seedcamp и Mozilla WebFWD и работи по Финансовия инструмент „ДЖЕРЕМИ“ на ЕИФ и ЕК.

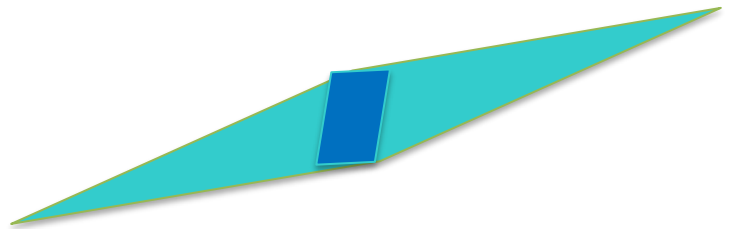
Всяка заявка за кандидатстване е насочена към фирми, които се стремят към начално финансиране, което достига до 200 000 евро. Заедно със съ-инвеститори, всяка компания може да участва в стартиращи кръгове с до 400 000 евро. Основната целева група на Launchub са фирми и екипи на стартъпи с готов краен продукт и определен напредък. Освен това, Launchub се стреми да работи със сплотени и отдадени екипи с добро разбиране на пазарите и потребителските нагласи. Launchub финансира и на екипи, които вече са участвали в акселераторски програми или са ползвали средства от бизнес ангели.

SOFIA TECH PARK

София Тех Парк е държавно предприятие, което притежава и стопанисва един от най-развитите технологични паркове в България. София Тех Парк е първият научно-технологичен парк в България, проектиран и създаден, за да служи като платформа за обмен на знания и идеи между академичните среди, бизнеса и държавата. София Тех Парк предоставя работна научна инфраструктура за повече от 20 милиона лева в подкрепа на българските иновативни компании. Паркът предлага 40 000 кв.м ново и реиновирано пространство, събиращо на едно място лаборатории по приложни изследвания, главен инкубатор, лекции / обучения / дискуссионни форуми по иновации, място за демонстриране на нови технологии, офис пространство и паркинг за коли.

STARTUPSHOW

Startup Show е увлекателно и образователно предаване за всеки, който се замисля (обмисля) да стартира собствен бизнес в България. Видео поредицата е концентрирана върху това как се прави бизнес в нашата родина. До този момент много от примерите, книгите и учебната литература, показват как се прави бизнес отвъд океана.

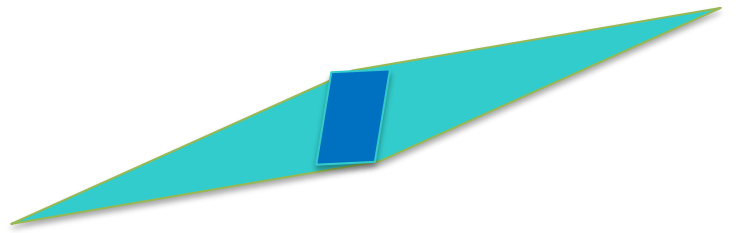
Предаването показва бизнес примери от България, показва родни предприемачи и дава съвети за това как да се стартира бизнес, тук в България. Startup Show е първата и най-активна организация на територията на България в подкрепа на предприемачеството. Основана през 2007 г. Startup фондацията е организираща стотици събития из цялата страна и е (оказала помощ и съдействие на много млади хора да развият своите идеи за бизнес.

FOUNDER INSTITUTE

Founder Institute, най-големият в света акселератор и академия за стартъп компании на ниво идея. За да предизвика креативността и бизнес нюха на всички предприемачи, Sofia Founder Institute предлага подробна програма с детайлно описани структура, менторска подкрепа и глобална мрежа от предприемачи – всичко необходимо за стартирането на успешен бизнес в родния им град. В допълнение, акселераторът е единствената програма по рода си, която се фокусира главно върху хората и предприемчивите им идеи, стремяща се за равенство между всички участници. От откриването си през 2015 г., програмата е създала 13 обещаващи високотехнологични компании на местна почва, включително Yatrus Analytics (получила одобрение за NEW MEDIA ACCELERATOR в Хамбург), Trevor AI (която ще участва на конференцията FounderX в Силициевата долина) и много други.

ЦЕНТЪР „РИНКЪР“

Център Ринкър е център за предприемачество и обучения към фондация BCause. Основан е през 2014 г. с финансовата подкрепа на Фондация КАФ Америка. Мисията на Център „Ринкър“ е да насърчава образованието, ученето през целия живот и да подпомага предприемачеството и развитието на бизнеса в България. Програмите му са насочени към създаване на възможности за устойчива заетост, повишаване на конкурентоспособността, добавяне на стойност и иновации, с цел подобряването на качеството на живот в България с фокус върху селските райони. Център “Ринкър” подкрепя надграждащото обучение и квалификация на българските учители, стимулирайки използването на най-новите технологии, интерактивни методи на преподаване и разбиране на студенти със специални нужди - увреждания, затруднения

в обучението, етнически малцинства. Центърът подпомага и развитието на активните млади хора и децата. Центърът подкрепя и развитието на активни млади хора чрез специални обучения.

Съществуващи организации в България

Джуниър Ачийвмънт България

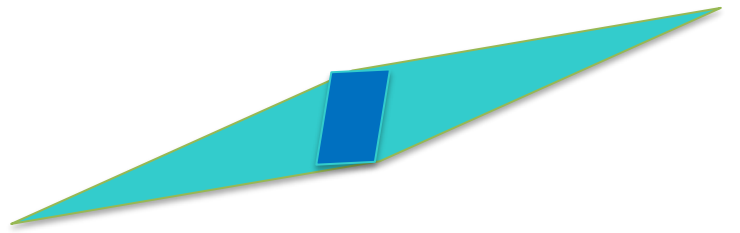
Мисията на Junior Achievement Bulgaria е да образова и вдъхновява младите хора да ценят свободната инициатива, бизнеса и икономиката, за да подобрят качеството си на живот. JA Bulgaria предлага съвременни програми и курсове, развиващи знания и умения, свързани с лидерство, икономика, екипна работа, бизнес умения, финансова грамотност, кариерно ориентиране, иновации и технологии, презентационни умения, развитие на предприемачески дух. Организацията работи с млади хора на възраст от 6 до 25 години. Преподавателските методи се базират на интерактивност, учене чрез правене, менторство и включване на представители на различни професии в образователния процес. Част от редовно организирани събития и състезания са: „Мениджър за един ден“, „Учебна компания“, „Изгряващи звезди“, „Start it smart“, „Виртуално предприятие (JA Titan)“, „Иновационен лагер“ и много други.

Алтернативи Интернешънъл

Алтернативи Интернешънъл е сдружение на амбициозни, можещи и търсеци млади хора, които искат да помогнат на своите връстници да развият потенциала си и да се чувстват полезни за себе си и обществото. Организацията им предоставя възможност да се развият, участвайки в различни инициативи и мероприятия на местно, национално и международно ниво. Сдружението организира информационни дни и кампании, културни мероприятия, дискусии, дебати на актуални въпроси и др. Организацията е акредитирана да изпраща и посреща доброволци по Европейската доброволческа служба.

Бизнес инкубатор – Гоце Делчев, Център за подпомагане на предприемачеството

Бизнес инкубатор - Гоце Делчев, Център за насърчаване на предприемачеството е основан през 1999 г. по инициатива на ПРООН и община Гоце Делчев. Инкубаторът

работи за насърчаване на развитието на местните икономически и човешки ресурси. Основната му цел е да подпомага стартиращите фирми и малките и средните предприятия в региона на Гоце Делчев, като им предоставя висококачествени бизнес услуги: информация, консултации, обучения и подкрепа за микрофинансиране. Един от главните подходи за постигане на стратегическите цели на БИ-ГД е проектното финансиране. Ето защо организацията съсредоточава голяма част от ресурсите и усилията си в идентифициране на необходимост, таргетиране, разработване и изпълнение на проекти. БИ-ГД успешно е изпълнила проекти по Европейските програми Еразъм+, Леонардо да Винчи, ОПАК, ФАР, ТГС България - Гърция, ИПП -Трансгранична програма България - Македония, Интеррег IV. С цел развитие на човешките ресурси към БИ-ГД е създаден Център за професионално обучение, лицензиран от НАПОО. Центърът е одобрен доставчик на обучения от АЗ за курсове по ОП Развитие на човешките ресурси. От 2009 г. БИ-ГД предлага и електронно обучение. Различни обучения по ключови компетентности и други курсове и семинари се организират периодично. Над 2700 души са преминали обучение в БИ-ГД през годините.

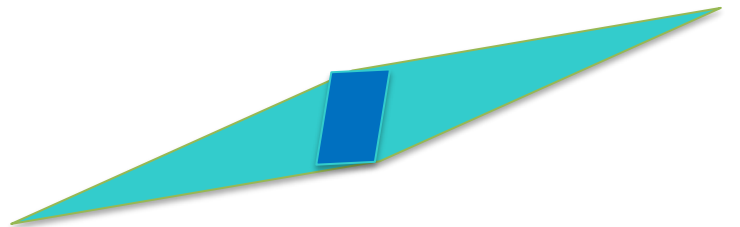
Резултати от проучване на знанията и компетенциите на потенциални млади предприемачи и на тяхната нужда от иновативни обучения в област Благоевград

Настоящата глава представя резултатите от количественото проучване на знанията и компетенциите на потенциални млади предприемачи и на тяхната нужда от иновативни обучения в област Благоевград.

Резултатите в количественото проучване са представени с графики, придружени от коментари, които подчертават интересни данни за нагласите и мненията на участниците в проучването.

Анкетата изследва следните области:

- Състояние на целевата група;
- Идентифициране на липси и нужди на целевата група на територията на област Благоевград;
- Намерения за бъдеща заетост;

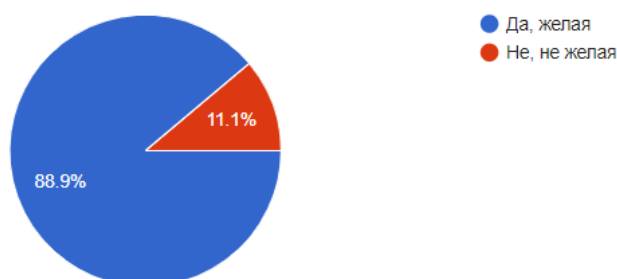
Младежка заетост:

- Установяване на образованието;
- Изследване на връзка между образование и заетостта, липси и проблеми;
- Конкуренетоспособност на пазара на труда;
- Нагласа за започване на работа на областта и трудности за започване на работа;
- Пътища за повишаване на младежката заетост на територията според анкетираните;

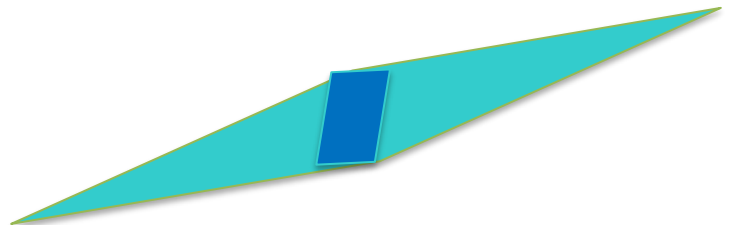
Младежко предприемачество:

- Желание и мотивация за стартиране на бизнес;
- Условия/ресурси за стартиране на бизнес;
- Сфери на действие на бъдещи стартапи;
- Знания и умения по предприемачество;
- Бариери/проблеми за стартиране на младежки бизнес;
- Начини за стимулиране на младежкото предприемачество;
- Намерение за кандидатстване към програми, подпомагащи младежите;
- Идентифициране на нужди от подкрепа и практически умения;
- Нужда от информация за стартиране на бизнес.

Въвеждащата част от онлайн проучването има за цел да събере обща информация за профила на анкетираните.

Фиг. 7 Желая да участвам в проучване

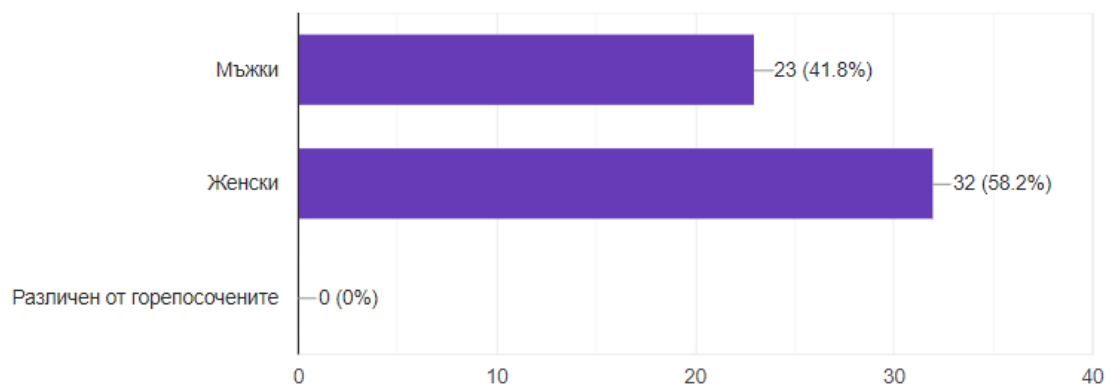
Общ профил на респондентите от област Благоевград:

61,8% от участниците са на възраст между 19-29 години, докато 32,7% от респондентите са на възраст над 16-18 години; 5,5% от участниците в проучването в интервала 29-40 г. и само 1,8% е над 40 г. Приблизително 69,1% от респондентите са учащи в университет или са ученици.

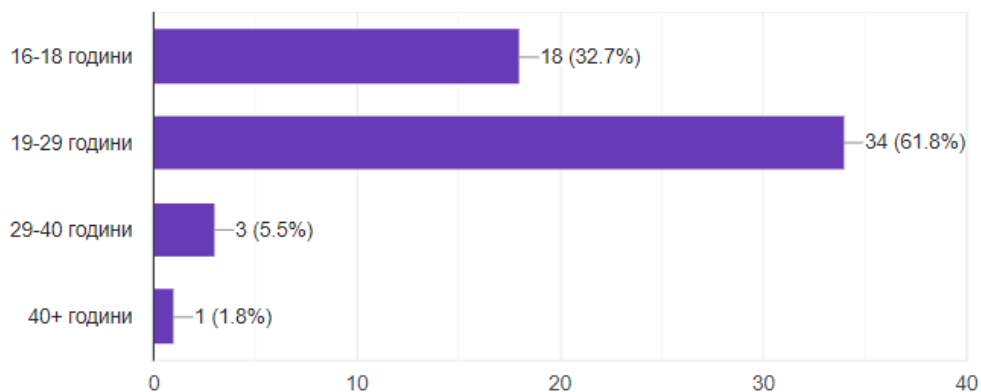
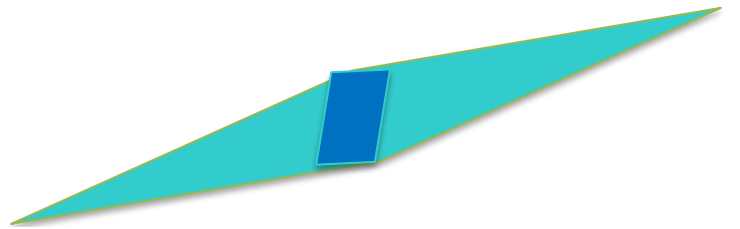
Първата част на въпросника е насочена към младежката заетост - Установяване на образованието; Изследване на връзка между образование и заетостта, липси и проблеми; Конкурентоспособност на пазара на труда; Нагласа за започване на работа на областта и трудности за започване на работа; Пътища за повишаване на младежката заетост на територията според анкетираните.

В тази част на въпросника са включени общо **10 въпроса с множествен избор**, които са зададени на участниците в този раздел на проучването. Обобщено резюме на отговорите им е дадено по-долу.

Графиката ни показва, че по-активни в участието в проучването са жените – 58,2%, докато 41,8% от отговорилите са от мъжки пол.

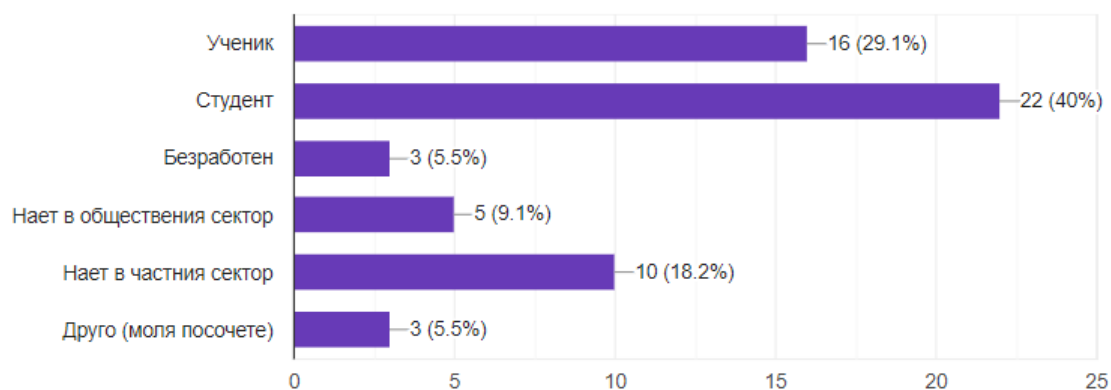

Фиг. 8 Вашият пол е

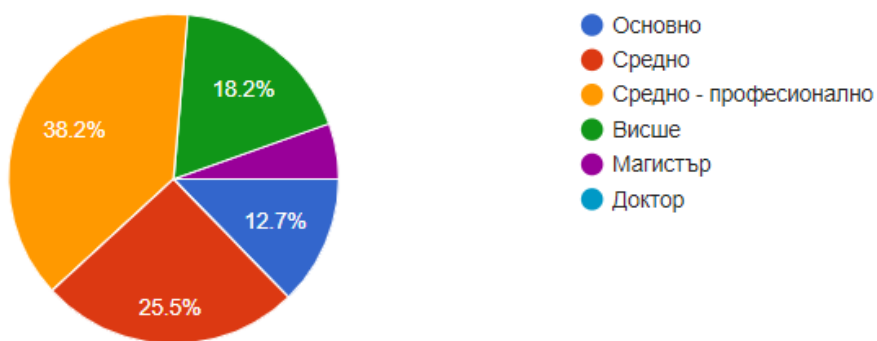
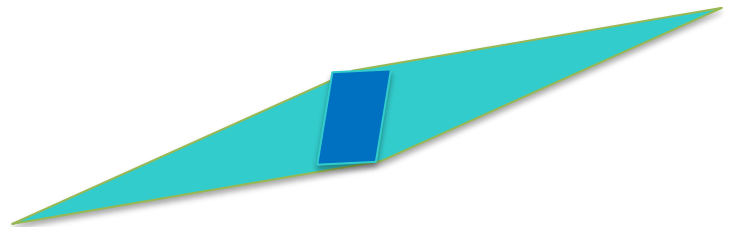
Фиг. 9 Вашата възраст е:

От 55-те участника в проучването 34 са на възраст между 19-29 години, докато 18 лица от респондентите са на възраст над 16-18 години; 3-ма от участниците в проучването в интервала 29-40 г. и само 1 е над 40 г.

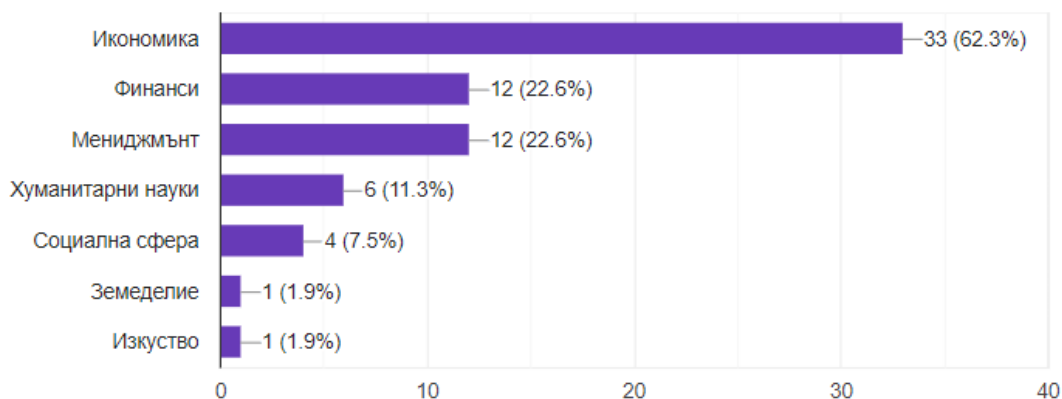
Фиг.10 Вие сте

От 55-те участника в проучването 40% са студенти, 29,1% са ученици, 5,5% са се обозначили като безработни, 9,1% са наети младежи в обществения сектор, 18,2% от младежите, участващи в проучването са наети в частния сектор и 5,5% са се посочили като друго.

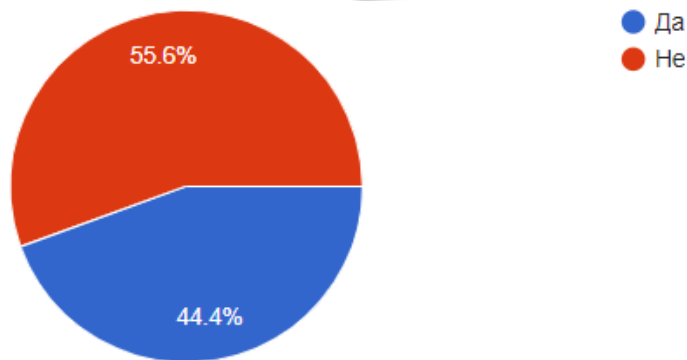
Фиг. 11 Вашето образование е:

Относно образователната степен най-голямата представена група е тази на лицата със средно -25,5% или средно специално образование – 38,2%, следвани от групата на лицата с висше образование – 18,2%. 12,7% от анкетираните са се посочили с основно образование. Анкетното проучване обхваща представители на основните групи заинтересовани лица по образователен статус.

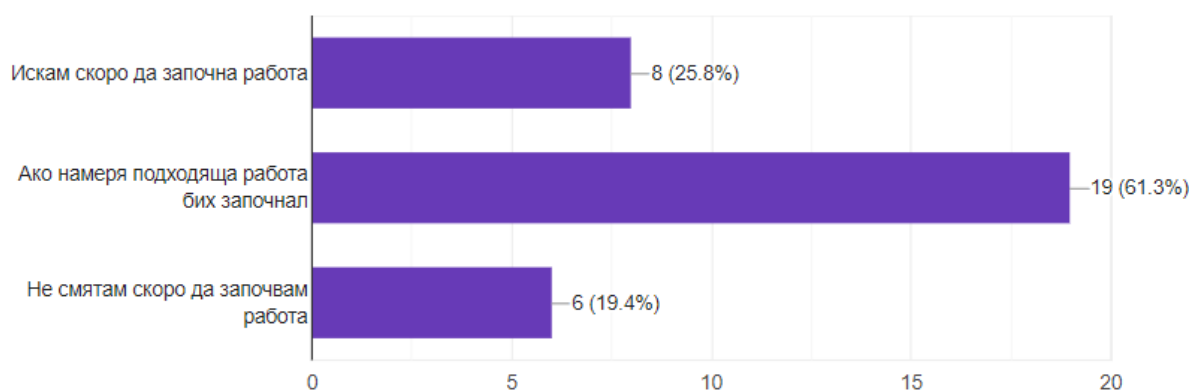
Фиг. 12 Вашата образователна/обучителна специалност е

62,3% от анкетираните са посочили, че имат образователна специалност Икономика, по 22,6% са завършилите финанси и мениджмънт, 11,7% от респондентите са отговорили, че са завършили хуманитарни науки и по 1,9% от анкетираните с образователна специалност Земеделие или Изкуство.

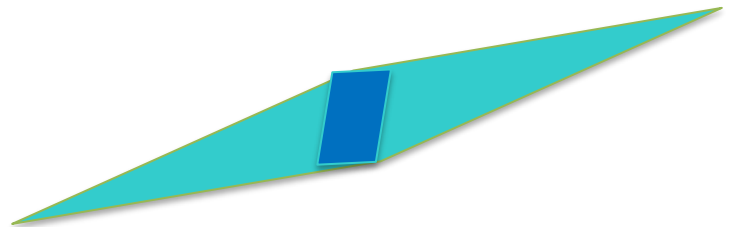
Фиг. 13 Работите ли?

Проучването показва, че доста висок процент от младежите от област Благоевград, включили се в проучването работят – 55,6% и 44,4% са посочили, че не работят.

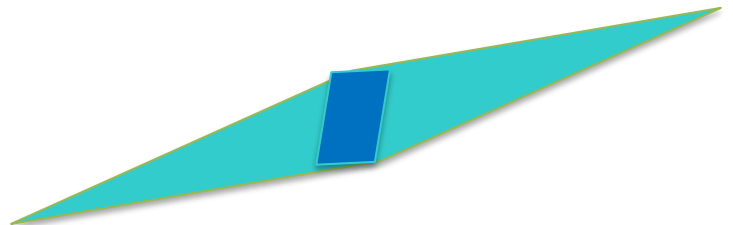
Фиг. 14 Ако не, каква е нагласата ви за работа

На въпросът каква е нагласата ви за работа са отговорили само 33 участника в проучването, като 61,3% са отговорили, че търсят подходяща работа, която да ги удовлетворява и тогава биха работили, докато 25,5% са казали, че искат скоро да започнат работа. Има и висок процент -19,4%, които не смятат скоро да започват работа.

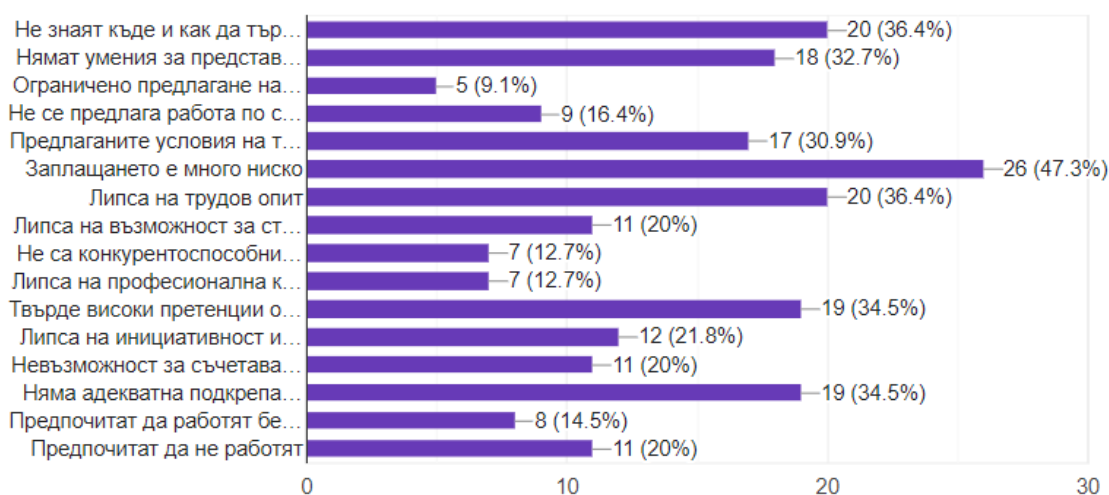

Фиг.1 5 Кои са най-ценните ви знания и умения, с които сте конкурентоспособен на пазара на труда?

Конкурентоспособността на пазара на труда при младежите е становище на младите хора да се конкурират и успешно да намират работа сред други кандидати. Това включва развитие на необходимите умения, квалификации и опит, които работодателите търсят, както и способността да се адаптират към променящите се условия на трудовия пазар. Младите хора в България имат специфични знания и умения, когато става дума за тяхното обучение и развитие. 41,8% от анкетираните младежи са отговорили, че имат ценни знания и умения, които са придобили в практическа работа. Предоставянето на възможности за практическо обучение и стажове, които да помогнат на младите хора да придобият реален опит и да се запознаят с работната среда е много важно за развитието на младите хора. 27,3% споделят с нас, че най-ценните знания и умения, с които са конкурентоспособни на пазара на труда са ги придобили чрез образованието си. Образованието играе важна роля за подготовката на младите хора за пазара на труда. Засилването на конкурентоспособността на младежите на пазара на труда е важна не само за индивидите, но и за икономическото развитие на страната като цяло. Младежите са бъдещето и инвестирането в техния успех е от съществено значение за справяне с предизвикателствата на съвременната икономика. Държавите, образователните институции и бизнес секторът трябва да работят заедно, за да подобрят конкурентоспособността на младежите на пазара на труда. Това включва предоставяне на подходящо образование и обучение, създаване на възможности за практически опит и стажове, както и насърчаване на предприемаческите умения и иновациите. Докато 12,7% имат много добри езикови умения, с които са конкурентоспособни на пазара на труда. Само 9,1% са сигурни в дигиталните си умения

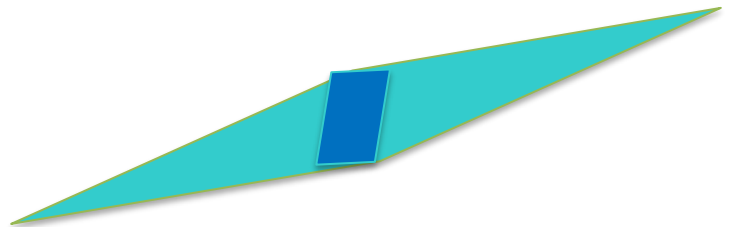
и могат да се конкурират на пазара на труда с тези си ценни знания и умения. Развитието на меките умения като комуникация, лидерство, креативност и предприемачество може да помогнат на младите хора да са по-конкурентоспособни на работния пазар, но много малък е процентът, които са пособили, че това им е конкурентно предимство – само 3,6%. Професионална квалификация като ценно предимство са посочили 5,5% от респондентите.

Фиг. 16 Какви трудности срещат младежите за започване на работа (моля изберете 5 най-важни)

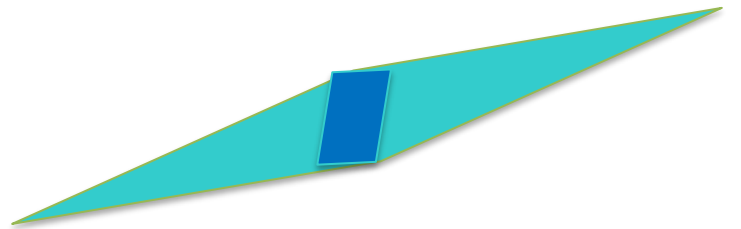
Изследването на връзката между образование и заетостта, липси и проблеми при младежите е от съществено значение, за да се разбере какви са предизвикателствата, пред които са изправени младите хора при търсенето на работа и как образователната система може да се адаптира, за да отговори на тези нужди. Младите хора са изправени пред предизвикателства при получаването на работа поради липсата на опит и практически умения, което често се изисква от работодателите. Освен това, работодателите предпочитат кандидати с висше образование, което оставя много младежи с по-ниско образование без възможности за трудова заетост.

От отговорите на респондентите анализирахме, че 47,3% са посочили като най-голяма причина трудност „заплащането е много ниско“, с която се сблъскват младите хора при търсенето на работа. Все по-малък е и процентът на младежите, посочили че не знаят

къде да търсят работа – 36,4% и липсата на трудов опит – отново 36,4%. Чрез направеното проучване разкриваме проблемите, свързани със заетостта на младите хора - ниско заплащане, лоши условия на работа и липса на възможности за кариерно развитие. 34,5% от анкетирани посочват, че няма адекватна подкрепа от страна на адържавата за трудовата реализация на младежите и отново 34,5% посочват, че пък и младежите имат твърде високи претенции при търсенето на работа. В заключение, изследването на връзката между образование и заетостта, липсите и проблемите при младежите е от голямо значение за развитието на подходящи политики и програми, които да подкрепят младежите в техните преходи от образованието към търсенето на работа и тяхната успешна интеграция на пазара на труда. За 32,7% от анкетирани трудност е и липсата на умения за представяне пред работодател, докато 9,1% са посочили, че е ограничено предлагане на работа в област Благоевград. За 16,4% не се предлага работа по специалността, което също е голяма трудност за тези, които имат завършено образование и искат да се развиват с професионалната си квалификация. 30,9% пък смятат, че предлаганите условия на труд (работно време, почивки, смени, др.) са неприемливи за млади хора. 20 % след завършване на образованието си не са сигурни в уменията, които имат и предпочитат да стажуват, преди да започнат трудовата си реализация, но са посочили, че липса възможност за стажуване. 12,7% споделят, че не са конкурентноспособни поради пропуски в образованието си. За 12,7 % слабост е, че им липсва професионална квалификация, след като са търсили работа. 21,8% не са инициативни и нагласата им младежите да търсят работа е много слаба. Невъзможност за съчетаване на трудова реализация с обучение пък е пречка за 20% от анкетирани, докато 14,5% предпочитат да работят без трудови договори при неспазване на законните изисквания за трудови отношения. 20% от младежите предпочитат да не работят.

Младежката заетост в България е област, която представлява предизвикателство за младите хора в страната. Ниският икономически растеж, ниската нива на инвестиции, корупцията и бюрокрацията са основните фактори, които оказват влияние върху заетостта на младежите.

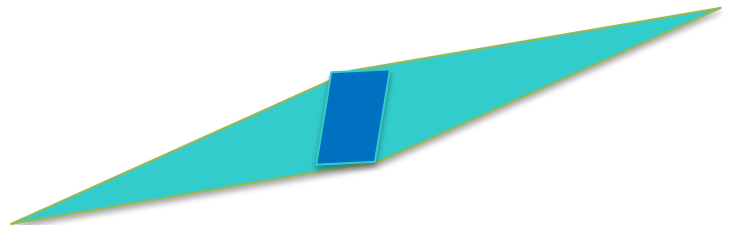

Според статистиките, безработицата сред младежите (възраст 15-29 години) в България е значително по-висока от средната стойност за обществото. Проблемът с безработицата в младежката група се дължи на няколко фактора, включително липсата на опит и квалификация, несъответствие между обучението и пазара на труда, видно и от зададеният въпрос към младежите, а също и миграцията на младежите към други страни в търсене на по-добри възможности.

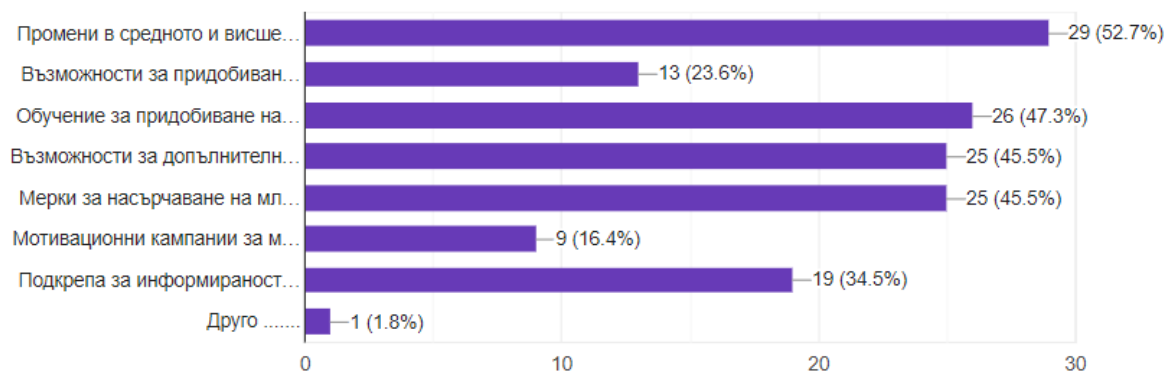
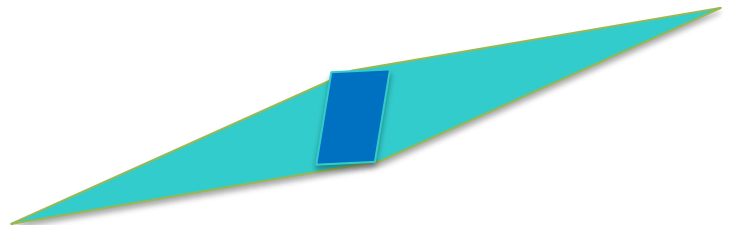
Действията, предприети от правителството на България, за подобряване на младежката заетост включват създаването и финансирането на програми за стажове, практики и обучение на работното място, както и улесняването на достъпа до финансови средства за младежките предприемачи. Освен това, правителството работи с международни и европейски институции и агенции за преодоляване на предизвикателствата пред младежката заетост.

Въпреки тези усилия, младежката безработица в България остава сериозен проблем, който изисква допълнителни мерки и инвестиции. За постигането на подобрене в тази област са необходими устойчиви и иновативни решения, които да насърчат и подкрепят заетостта и предприемчивостта на младите хора.

Въпреки общото намаляване на младежката безработица през последните години, избухването на пандемията от Ковид-19 още повече акцентира върху трудностите, пред които са изправени младите поколения при навлизането на пазара на труда в ЕС. Това е причината Европейската комисия и Европейският съвет да предприемат действия, за да подпомогнат младите хора да започнат собствен бизнес. От 2019 г. са разработени различни европейски действия, насочени към насърчаване на потенциала на младите хора. В рамките на сътрудничеството в политиката на ЕС за младежта за 2019- 2027 г. например беше представена Стратегията на ЕС за младежта. Европейската комисия създава различни стратегии, за да помогне за възстановяването на Европа и на младите хора да излязат от ситуацията с Ковид-19. Несъмнено най-известната инициатива е Планът за възстановяване на Европа, към който принадлежи NextGenerationEU. Това е фонд от над 8 милиарда – най-големият пакет от стимули, инвестиран някога в изследвания и в младите хора, за да изгради по-екологична, по-цифрова и по-устойчива

Европа. Друго действие, предприето от Европейската комисия, е Европейската програма за умения и Пакт за умения, чиято цел е да предостави на гражданите и бизнеса на ЕС инструменти за справяне с предизвикателствата, породени от зеления и цифров преход и кризата с Ковид-19. По предварителни изчисления 22 милиарда евро ще бъдат изразходвани за подкрепа на младежката заетост чрез NextGenerationEU и бюджета на ЕС. Може да се каже, че на ниво ЕС политиките насърчават развитието на умения, обмен на добри практики, трупане на знания чрез предишен опит (както професионален, така и образователен), равен достъп до възможности и повече информираност за моделите на социално предприемачество като цяло. Накратко, предлаганата на ниво ЕС политическа рамка е насочена към общата цел, нуждите и предизвикателствата на младите социални предприемачи. Значението на инвестирането в младите предприемачи е доказано от решаващата им роля за икономическия растеж. По време на пандемията много хора откриха колко е важно да притежават предприемачески умения и да започнат нов бизнес, за да създадат работни позиции не само за себе си, но и за своите връстници. Освен това иновациите спомагат за запазването на традиционните практики, като ги обновяват и създават нови начини за продажбата им. В допълнение, в ситуация на глобална криза младите предприемачи предпазват себе си и в повечето случаи своите служители от изключване от пазара на труда. С други думи, предприемачеството е особено мощен инструмент за икономическо и социално развитие, който създава приходи и работни места, като същевременно овластява и подобрява индивидите и общностите. ЕС се фокусира върху насърчаването на младежкото предприемачество като инструмент за борба с младежката безработица и социалното изключване, както и за стимулиране на иновациите сред младите хора (European Union, n.d.).

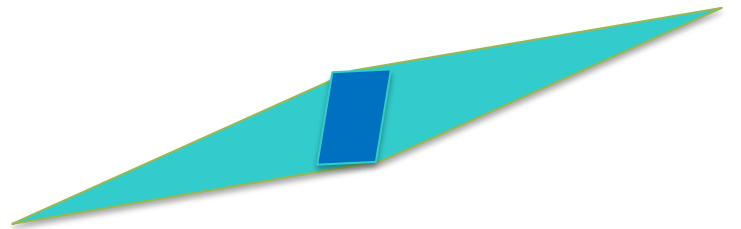
Фиг. 17 Как според вас могат да се повишават възможностите за започване на работа на младежите

На зададеният въпрос **Как според вас могат да се повишават възможностите за започване на работа на младежите** получените данни са, както следва:

52,7% смятат, че промените в средното и висше образование за да се придобиват знания и умения търсени на пазара на труда ще повишат възможностите за започване на работа, но пък 23,6% смятат, че ако младежите имат възможности за придобиване на професионална квалификация ще им бъде от голямо значение. Обучение за придобиване на меки умения – като представяне, лидерство, управление на времето, организационни умения и др. е важно за 47,3%, а пък 45,5% залагат на мерки за насърчаване на младежката заетост – като платено стажуване, осигуряване на възможност за работа по време на обучение и др. 16,4% са споделили, че мотивационни кампании за младежи в предпочитана среда също е възможност за започване на работа.

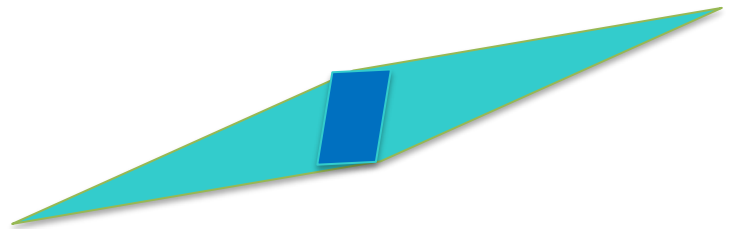
Подкрепа за информираност и достъп до пазара на труда – като инициативи за информиране в училища и университети, срещи с потенциални работодатели, платформи за търсене на работа и представяне на желаещи да започнат работа също е важно за 34,5% от включилите се в проучването младежи.

Втората секция на въпросника включва въпроси, свързани с знанията и уменията по предприемачество. Обучението за потенциални предприемачи може да бъде много полезно, за да придобият необходимите знания и умения за създаване и управление на

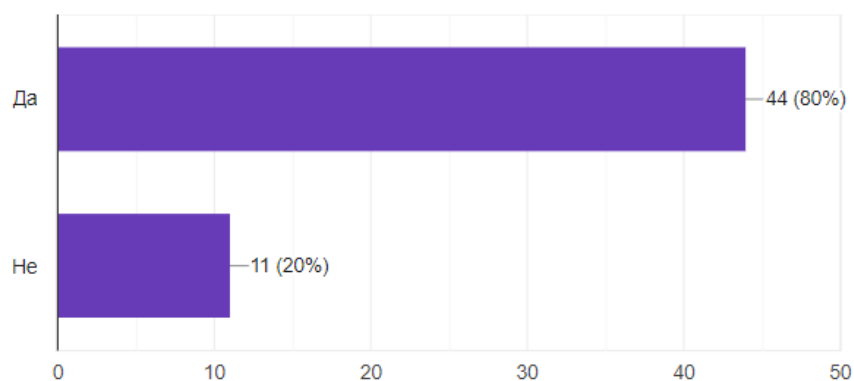
успешен бизнес. Ето няколко области, в които обучението може да бъде особено полезно:

1. Бизнес стратегия и планиране: Обучение в тази област може да помогне на потенциалния предприемач да разбере как да състави бизнес план, да анализира пазара и конкуренцията, да определи целите и стратегията на бизнеса си.
2. Финансово управление: Потенциалният предприемач трябва да разбере основните принципи на финансовото управление, като финансови отчети, бюджетиране, инвестиране и управление на паричните потоци.
3. Маркетинг и продажби: Обучение в тази област може да помогне на предприемача да разбере как да позиционира своя бизнес на пазара, как да установи маркетингови стратегии и как да увеличи продажбите си.
4. Управление на човешки ресурси: Едно от най-важните неща за успешния бизнес е управлението на хората. Обучение в тази област може да помогне на предприемача да научи как да назначава и мотивира персонала си, как да управлява конфликти и как да развива екипи.
5. Правно и фискално обучение: Познаването на правните и фискалните аспекти на бизнеса е от съществено значение в процеса на стартиране на предприятие. Този вид обучение може да помогне на потенциалния предприемач да разбере основния правен кадър, който го регулира, както и стъпките, които трябва да предприеме за създаване на легален бизнес.
6. Иновации и управление на риска: Потенциалните предприемачи трябва да бъдат наясно с иновациите в тяхната индустрия и как да управляват риска, свързан с бизнеса. Обучение в тази област може да помогне на предприемача да разбере как да генерира нови идеи, как да иновира в своя бизнес и как да се справи с риска.

Важно е младежите да продължават да учат и развиват навиците си през целия си предприемачески път. На въпроса притежавате ли знания и умения по предприемачество са отговорили много малък процент от анкетираните младежи - Притежавам познания, придобити по време на училищната ми подготовка, както и от участие в проекти с образователна и практическата насоченост, общи познания имам са от основните отговорили.

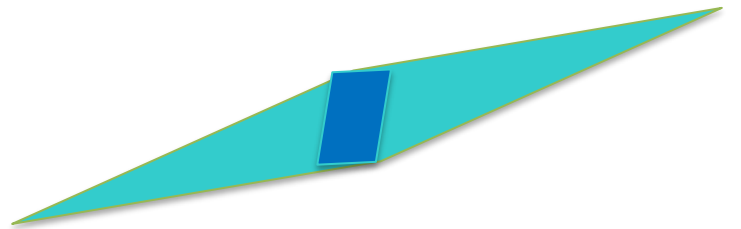
Знания и умения по предприемачество

Фиг. 18 Желаете ли да стартирате бизнес

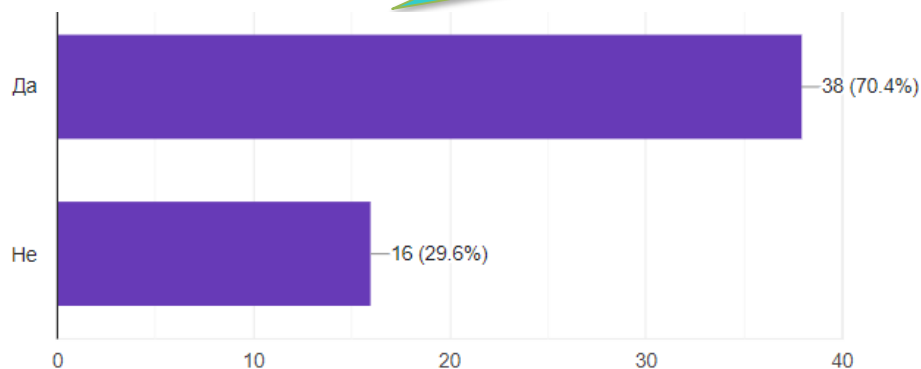
Намерения за стартиране на предприемаческа дейност имат 80% от интервюираните младежи. И само 20% нямат желание. Преградите пред стартирането на самостоятелен бизнес най-общо са свързани с вътрешни и външни фактори. Вътрешните фактори са психологически и мотивационни, управленски умения и маркетингови умения, ресурси и бизнес идеи на потенциалния предприемач. Проучването показва, че младежите на територията нямат значителни психологически и мотивационни бариери за стартиране на собствен бизнес. Респондентите имат сравнително висока самооценка за способността си за поемане на риск, иновативност, самоувереност, решителност, убеденост, които са необходими за стартиране на самостоятелен бизнес. В същото време значително по малка част от тях притежават управленски и маркетингови умения за стартиране на бизнес.

Стартирането на младежки бизнес може да срещне различни предизвикателства и проблеми. Някои от тях могат да бъдат:

1. Липса на опит и познания – Младите предприемачи могат да имат ограничено познание и опит в бизнес среда, което може да бъде пречка при стартирането на бизнеса.
2. Финансови затруднения – Младежките бизнеси обикновено имат ограничени финансови ресурси, което може да затрудни процеса на стартиране и развитие на бизнеса.
3. Младите предприемачи може да се сблъскат с предизвикателството да управляват и водят бизнес, особено ако нямат достатъчно мениджърски умения и опит.
4. Липса на подкрепа – Младите предприемачи може да се чувстват изолирани и да имат затруднения да намерят подходяща подкрепа и менторство за развитие на своя бизнес.
5. Конкуренция – В много сектори има голяма конкуренция, което може да бъде предизвикателство за младежкия бизнес, особено ако няма уникална и иновативна идея или предимство.
6. Регулации и законодателство – В бизнеса има много правила и регулации, с които трябва да се съобразяват младите предприемачи, което може да бъде сложно и затруднено за тях.
7. Нестабилна икономическа обстановка – Нестабилната икономическа обстановка може да създаде несигурност и предизвикателства за стартиране на младежки бизнес, особено когато има икономически кризи или рецесии.

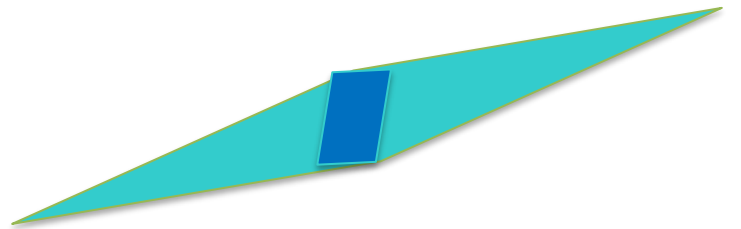
Тези са само някои от проблемите, които могат да възникнат при стартиране на младежки бизнес. Всички те изискват отлично планиране, настойчивост и отдаденост от страна на младите предприемачи, за да се справят успешно с тях и да постигнат успех в своя бизнес.

Фиг. 19 Имате ли бизнес идея

На въпросът имате ли бизнес идея са отговорили положително 70,4%, и 29,6% са споделили, че нямат такава. Необходимо е да имаме предвид тук в анализа на тези данни, че естеството на бизнес инициативата може да позволява на младежи и с по-ниско образование да реализират подобен тип идея. Едва 5% от младите хора в България са търсили възможност за финансиране на бизнес начинание. Този нисък процент от една страна се дължи на липсата на инициативност за стартиране на бизнес, а от друга страна може да се дължи на идеята да стартират бизнес със собствен или семеен капитал. Профилът на младежите, които отговарят положително на този тип въпрос, са в по-голям дял хора на възраст 25-29 г. с висше образование и високи лични доходи. Необходимо е да отчитаме, че социо-демографските характеристики на респондентите дават съществени отговори и обяснения за нивата на предприемаческа инициативност. Тук трябва да се има предвид, че в България няма високи нива на предприемаческа култура, която да се предава през поколенията, за дълъг исторически период частната инициатива на практика е немислима.

Необходимо е да отчетем, че в последните години младите хора имат все повече примери на реализирани млади хора със собствени бизнес инициативи. Формирането на такива примери с течение на времето ще даде отражение върху формирането на по-силна предприемаческа култура в България. Развитието на стартър културата, която не е съсредоточена само в рамките на столицата, също е възможност за даване на положителен пример. Високите нива на ползване на компютър и интернет сред младите хора е възможност за търсене и набавяне на такъв тип специфична информация за стартиране на бизнес и най-вече възможностите за свързване на хора с еднакви бизнес

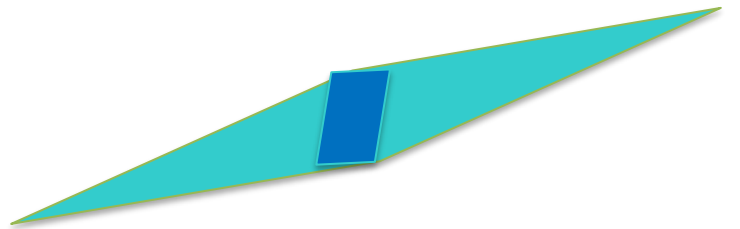

интереси

Участието на младите хора в проекти от такъв характер развива техните личности компетенции, насърчава социалните и предприемаческите им умения, уменията за работа в екип, за межкултурно общуване и не на последно място – развива чуждоезиковите им компетенции и насърчава мобилността. Всички тези умения са в помощ на младите хора при реализацията им на пазара на труда.

Тук можем да обобщим, че младежкото предприемачество може да бъде стимулирано по няколко начина:

1. **Образование и подкрепа:** Изграждането на предприемачески умения и знания е от съществено значение. Младите хора трябва да се обучават в области като бизнес планиране, маркетинг, финанси и управление на риска. Предприятията и университетите могат да предоставят образователни програми и училища за предприемачество, работилници и курсове за подкрепа на младите предприемачи.
2. **Финансиране:** За да създадат и развият своите предприятия, младите предприемачи имат нужда от достъп до финансови ресурси. Държавните институции и фондове могат да осигурят парични средства, заеми или грантове за стимулиране на предприемачеството сред младите хора. Банките и други финансови институции могат също да предложат специализирани кредитни продукти за млади предприемачи.
3. **Менторство и наставничество:** Младите предприемачи могат да се възползват от опита и знанията на успешни предприемачи и предприемачески експерти. Организирането на програми за менторство и наставничество може да им помогне да развият своите предприемачески умения, да получат ръководство и да изградят ценни връзки в бизнес обществото.
4. **Подкрепа за иновации и изследвания:** Иновациите са ключов фактор за успеха на предприемаческите предприятия. Младите предприемачи трябва да бъдат подкрепяни в разработването на новаторски идеи и внедряването им на пазара.

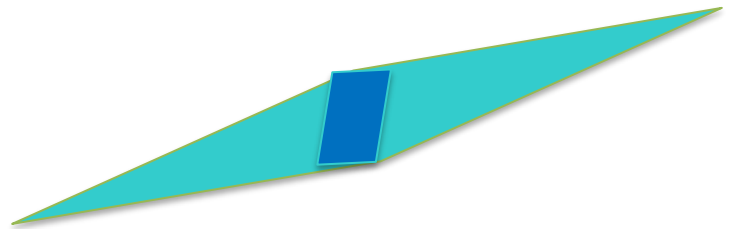
Това може да включва предоставяне на финансови и технически ресурси, финансиране на научни изследвания и развойни проекти, както и насърчаване на патентите и интелектуалната собственост.

5. Създаване на предприемаческа култура: Промяна на обществената култура и отношение към предприемачеството може да създаде по-голям интерес и благоприятна среда за младите предприемачи. Поощрението на иновациите, рисковите начинания и предприемаческия дух може да бъде постигнато чрез информационни кампании, събития за предприемачество, медийно излагане на успехите на младите предприемачи и създаване на екосистеми за предприемачество, където млади предприемачи могат да се обменят на идеи и опит.

Тези начини могат да помогнат за стимулиране на младежкото предприемачество, като създават удобна среда и ресурси за младите хора да развият своите предприемачески идеи и да ги превърнат в успешни предприятия.

Мотивацията за стартиране на бизнес в област Благоевград може да бъде различна за различните индивиди. Някои общи причини обаче могат да включват:

1. Възможности за развитие и успех: Областта Благоевград предлага различни възможности за стартиране на бизнес, особено в сектори като туризъм, земеделие, производство и образование. Мотивацията може да идва от желанието за постигане на успех и растеж в избраната област.
2. Предимства на местоположението: Благоевград е стратегически разположен близо до границата с Гърция и Македония, което може да осигури добри възможности за търговия и разширяване на бизнес дейността в региона.
3. Наличие на таланти и инфраструктура: Градът разполага с високообразована работна сила, благодарение на присъствието на южния кампус на Софийския университет "Св. Климент Охридски" и други образователни институции. Има също и добра инфраструктура, включително летище и добре развит транспорт.

4. Потенциал за иновации и развитие: Благоевград също така е район със значителен потенциал за иновации и развитие, като се имат предвид инфраструктурни проекти като индустриална зона Благоевград и иновационен център.
5. Личен интерес и страст: Някои предприемачи може да бъдат мотивирани от личен интерес или страст към определена индустрия или бизнес и искат да започнат свой собствен бизнес в тази област.

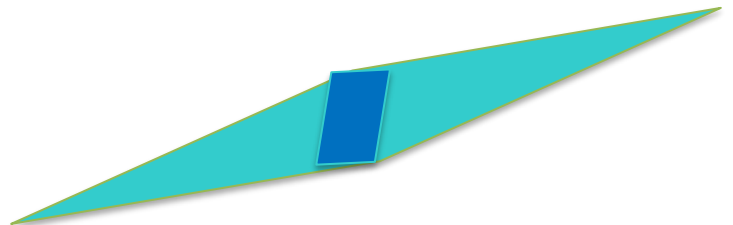
Тези са само някои от многото мотивации, които могат да насърчат индивидите да започнат бизнес в област Благоевград. В крайна сметка, мотивацията може да бъде индивидуална и зависи от конкретните цели и амбиции на всеки предприемач.

Идентификацията на нуждите от подкрепа и практическите умения при младежите е важна за изграждането на ефективни програми и инициативи за тях. Това може да се постигне чрез изследвания, анкети и консултации с младежите сами, както и с различни заинтересовани страни, като родители, учители и други младежки организации.

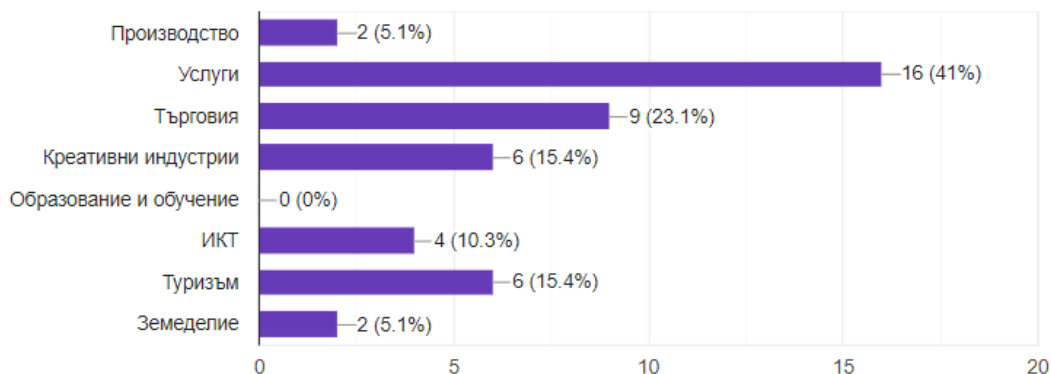
Един от начините за идентифициране на нуждите от подкрепа при младежите е да се проведат интервюта или фокус групи, където да се изслушат техните гледни точки и проблеми. Това може да разкрие теми, които са особено важни за тях, като например образование, професионално развитие, физическо и психично здраве, междуличностни отношения и др.

Допълнително, провеждането на анкети сред младежите може да предостави количествена информация за тяхната ситуация и нужди. Тези анкети могат да се фокусират върху конкретни проблеми като дрога и алкохол, безработица, насилие, сексуалност и други. Резултатите от анкетите могат да предоставят основа за изграждане на програми и интегриране на конкретни умения и ресурси.

Накратко, идентифицирането на нуждите от подкрепа при младежите е важна стъпка в създаването на ефективни програми за тях. Това може да се постигне чрез провеждане

на интервюта, анкети и консултации, като целта е да се разберат техните проблеми и нужди и да се построят програми, които да ги подкрепят в техния растеж и развитие.

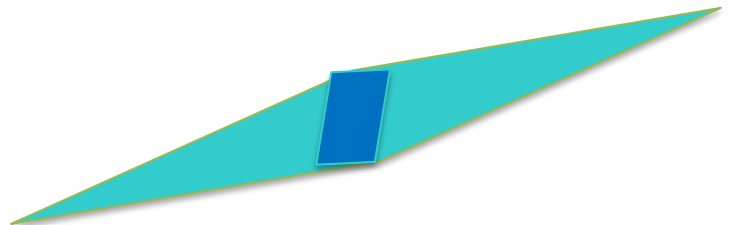

Фиг. 20 Ако да, в коя сфера е тя

41% от анкетираните посочват, че имат бизнес идея, която смятат да развият в сферата на услугите, 23,1% искат да стартират бизнес в търговията, 15,4% пък имат желание да стартират в креативните индустрии, както и същият процент в сферата на туризма. 10,3 % имат желание да стартират своята предприемаческа инициатива в ИКТ, и 5,1% искат да имат собствен бизнес в земеделието.

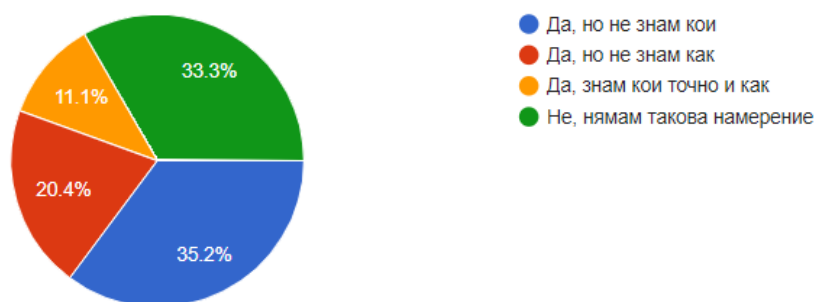
Младите предприемачи за да бъдат по-успешни и по-инициативни трябва да развият определени знания и умения, които ще им помогнат да бъдат успешни в своите начинания. Някои от тези знания и умения включват:

1. Бизнес планиране - Младите предприемачи трябва да разбират как да съставят бизнес план, който да укрепи техните идеи и да им помогне да привлекат финансиране от потенциални инвеститори или банки.
2. Финансов мениджмънт - Знание за основните финансови принципи, като приходи, разходи, печалба и загуба, е необходимо, за да се вземат правилни решения относно финансите на предприятието.
3. Маркетинг и реклама - Младите предприемачи трябва да умеят да маркетингират своите продукти или услуги и да привличат нови клиенти. Те трябва също да разбират различните методи за реклама и маркетинг, както и да могат да ги прилагат ефективно.

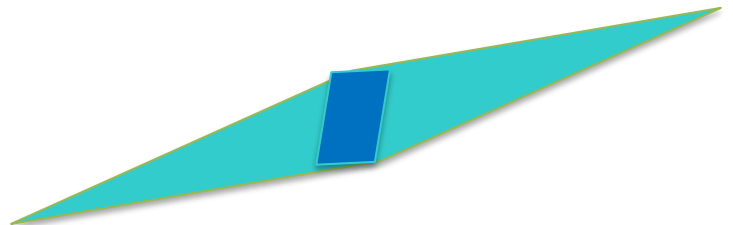

4. Управление на персонала - Ако младият предприемач има служители, трябва да разбира как да ги мотивира и управлява. Тези умения включват комуникационни, лидерски и междуличностни умения.
5. Творческо мислене и иновации - Младите предприемачи трябва да бъдат способни да мислят извън кутията и да създават новаторски решения и продукти, които да се отличават на пазара.
6. Умения за преговори - Знанията и уменията по преговаряне се показват в преговори с ключови за бизнеса партньори, доставчици, клиенти и инвеститори. Уменията за преговори са от съществено значение за постигането на успешни и взаимно изгодни споразумения.
7. Риск мениджмънт - Младите предприемачи трябва да бъдат способни да оценяват и управляват рисковете, свързани с техните предприятия. Те трябва да може да правят обективни оценки на риска и да разработват стратегии за минимизиране на риска.

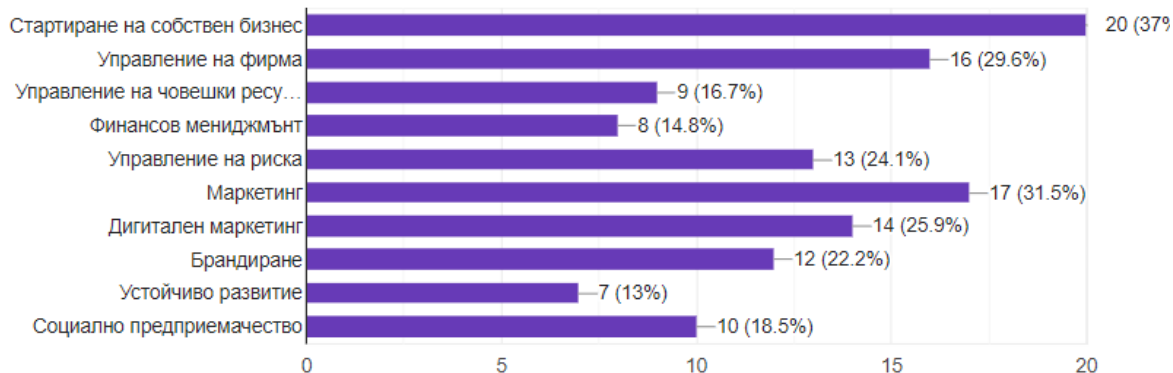
Тези са само някои от знанията и уменията, които младите предприемачи трябва да научат, за да бъдат успешни в своите предприятия. Важно е да забележим, че ученето на тези знания и умения не е само еднократен процес, а постоянно развитие и придобиване на нови знания и умения е от съществено значение за успешното водене на бизнес.

Фиг. 21 Възнамерявате ли да кандидатствате към програми, подпомагащи младежи?

Прави впечатление, че 35,2% смятат да кандидатстват по програми, подходящи за младежи, но не знаят кои са точно. Отново е висок процентът отговорили с да, но не знаят как – 20,4% и 11,1% само знаят кои са и как да кандидатстват, докато 33,3% нямат намерение да кандидатстват по програми за младежко предприемачество.

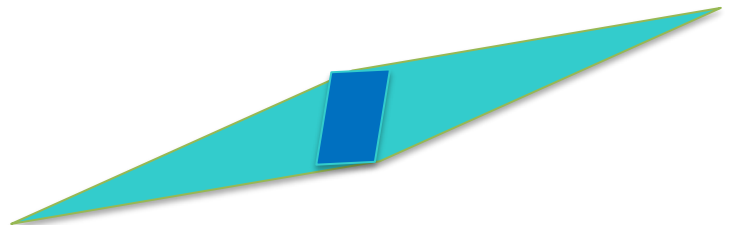
Фиг. 22 Кои от следните знания по предприемачество смятате, че притежавате (възможен е повече от един отговор)

Според извършеното проучване голяма част от анкетираните притежават идеи и желание да започнат собствен бизнес, но не разполагат с нужните знания и умения и не на последно място и с нужните финансови възможности да го направят.

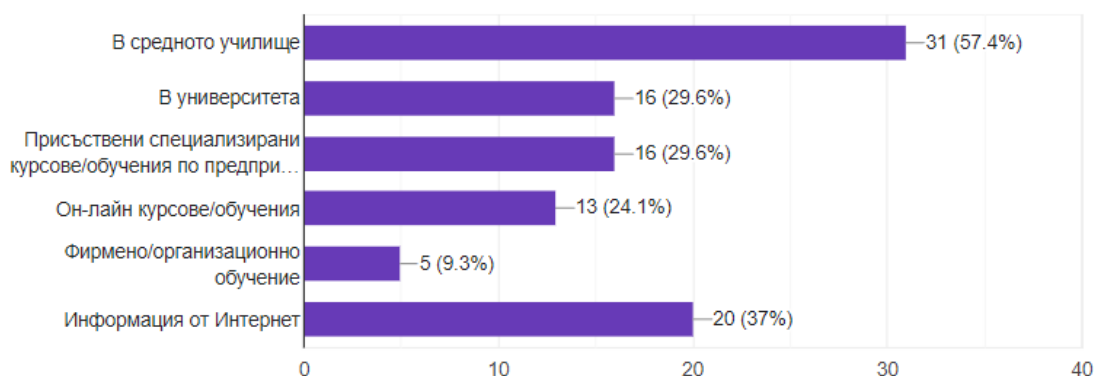
Конкретните знания за стартиране на бизнес притежават 37%.

Проблемите, свързани със знанията, уменията и компетенциите за управление на собствен бизнес досега, се считат за въпрос свързан с бизнеса за печалба. Съществуващите програми за образование и обучение са стриктно насочени към подготовка на бъдещите мениджъри да работят в условията и изискванията на пазарната икономика. Освен това потенциалните предприемачи може да не разполагат с компетентност за ръководене на самостоятелен бизнес. Може да се очаква, че потенциалните предприемачи ще са придобили известни управленски знания, но също така може да се очаква, че ще имат дефицит в знанията, уменията и компетенциите за управление на бизнеса си.

Знания и умения за управление на фирма – имат 29,6% от анкетираните младежи, докато знания в управление на човешки ресурси притежават 16,7%. Нисък е процентът и на

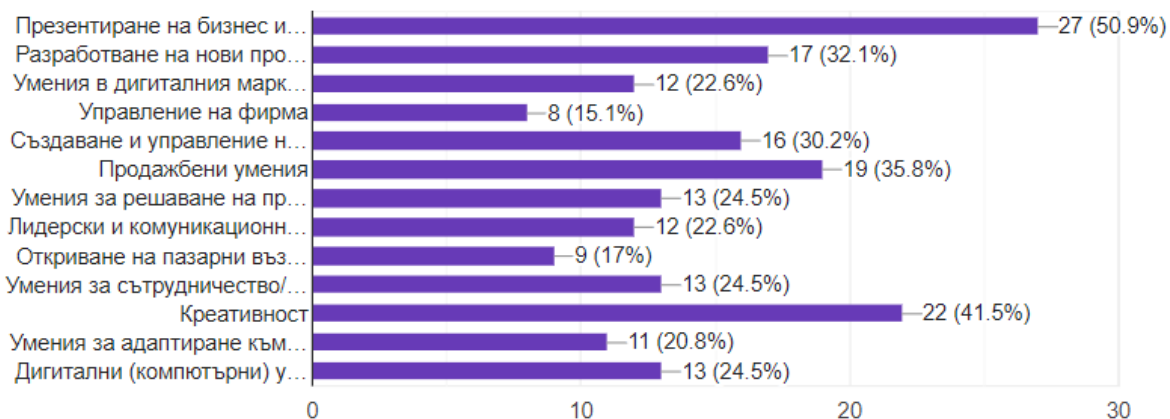

анкетираните младежи със знания и умения по инансов мениджмънт – 14,8%, както и само 24,1% имат знания и умения за управление на риска – 24,1%. Знания и умения притежават малко по-висок процент в сферата на маркетинга – 31,5% и в дигитален маркетинг – 25,9%. Брандиране – 22,2% имат знания и умения, докато в устойчиво развитие само 13%. Социално предприемачество е силна страна само на 18,5% от респондентите.

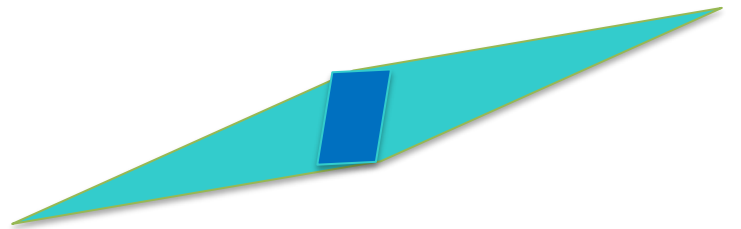

Фиг. 23 Къде сте ги придобили (възможен е повече от един отговор)

57,4% са придоили знанията и мунията, за които ни посочват в училище. 29,6% пък са затвърдили своите знания в университета, както и 29,6% са участвали в курсове, които са им помогнали да преодолеят или затвърждават знанията и уменията, които са притежавали. Голям е процентът на младежите, които от информация от интернет са затвърдили своите знания и умения – 37%

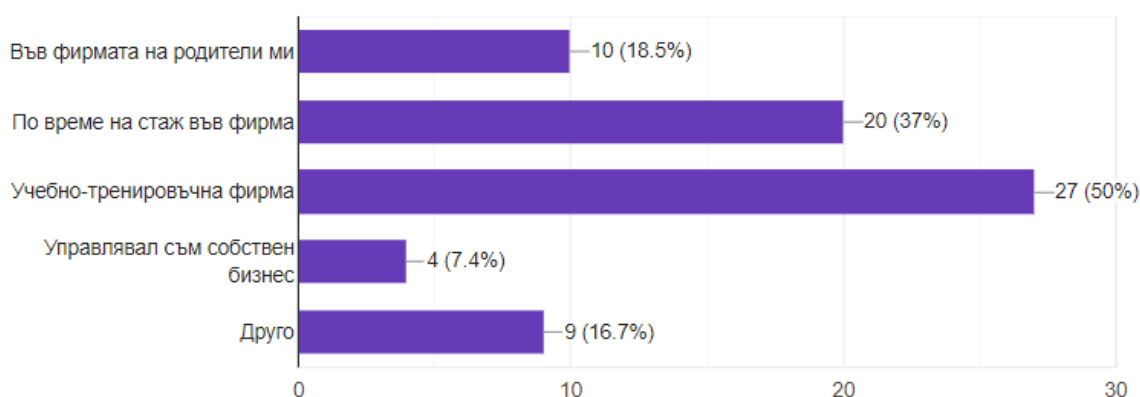

Фиг. 24 Какви умения по предприемачество вече сте придобили (ако имате такива,

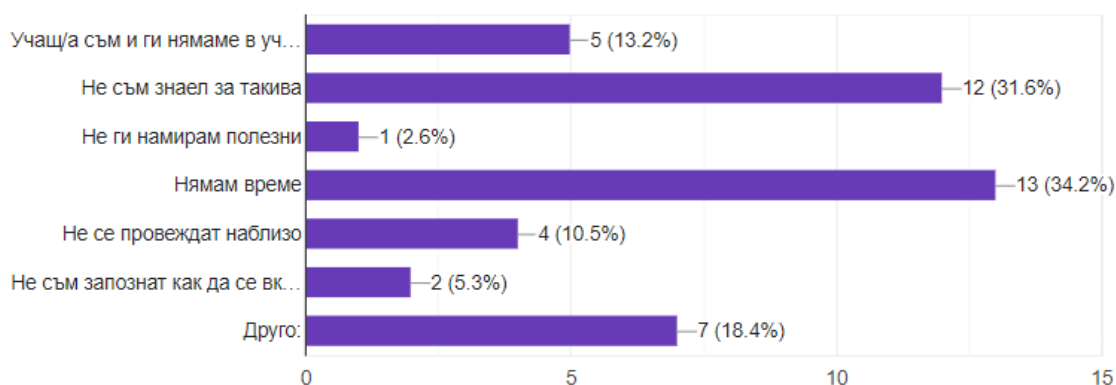
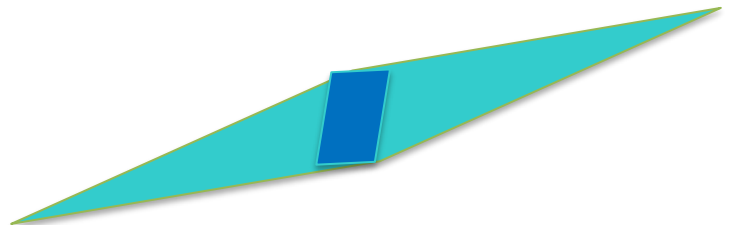
моля посочете всички)

Много висок е процентът на младежите, които имат умения по презентиране на бизнес идея – 50,9%. Разработване на нови продукти притежават 32,1% от участниците в проучването. Умения в дигиталния маркетинг притежават 22,6%, докато управление на фирма – 15,1%. Сигурни в своите умения по създаване и управление на екип са 30,2%, както и 35,8% имат продажбени умения. Умения за решаване на проблеми пък притежават 24,5%, и лидерски и комуникационни умения имат 22,6%. Умения по откриване на пазарни възможности имат 17% от анкетираните младежи, а умения за сътрудничество/мрежа с други лица и институции притежават 24,5%. Креативността е силна страна на 41,5%, а за 20,8% пък са уменията за адаптиране към промените 20,8%. Дигитални (компютърни) умения отново са нисък процент - 24,5% за анкетираните младежи.

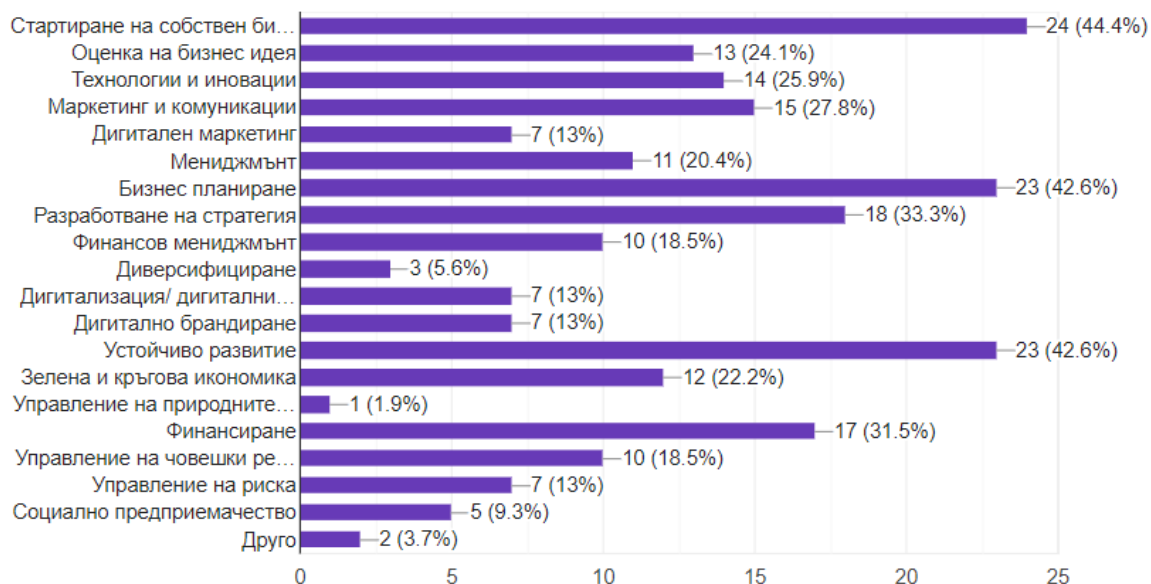
Фиг. 25 Къде сте ги придобили (възможен е повече от един отговор)

Много голям процент от анкетираните младежи посочват, че уменията са ги придобили в учебно-тренировъчните фирми – 50%, а 37% по време на стажуване. 18,5% пък са помагали във фирмата на родителите им и са затвърдили знанията и уменията си, и 7,4% пък са управлявали собствен бизнес.

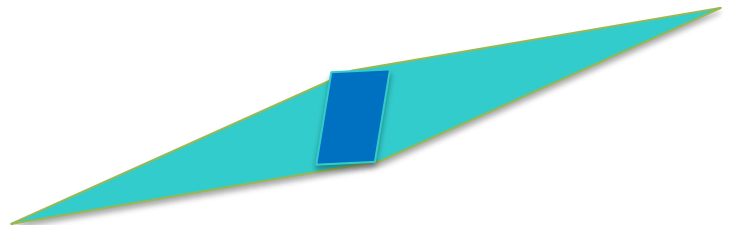

Фиг. 26 Ако не сте посещавали обучения/семинари/уъркшопи по предприемачество, каква е причината?

34,2% нямат време да посещават семинари, обучения от анкетираните младежи, 31,6% пък не са знаели, че има такива, 10,5% пък са проявявали интерес към подобни инициативи, но са се провеждали далече, а 5,3% не са били запознати как да се включат.

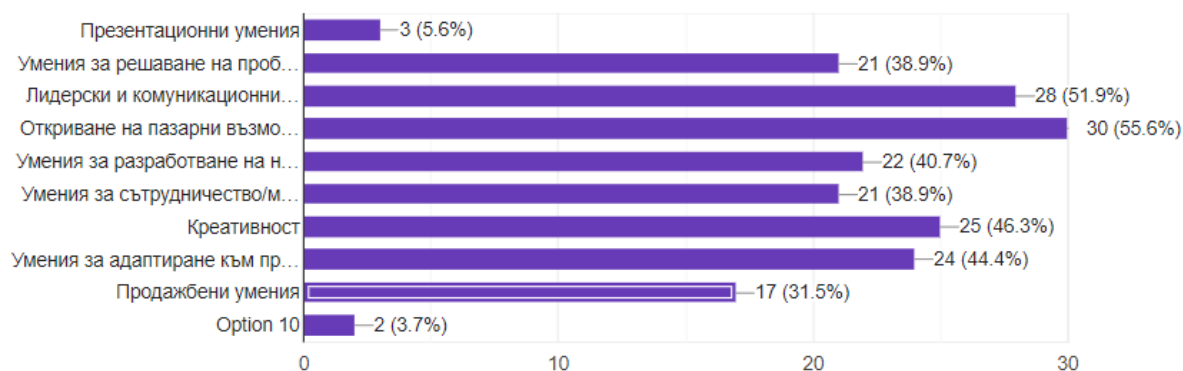

Фиг. 27 Какви знания по предприемачество искате да придобиете за успешен бизнес: (моля посочете най-важните 5 теми за Вас)

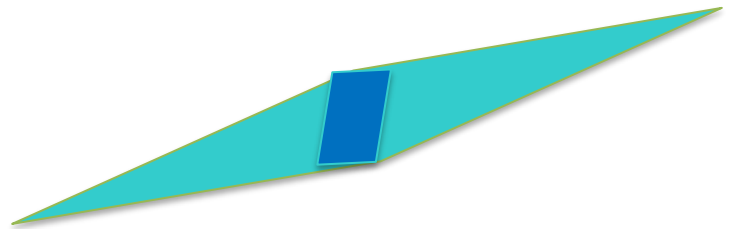

Стартиране на собствен бизнес -44,4% от анкетираните младежи искат да придобият знания, докато за оценка на бизнес идея имат желание само 24,1%. Технологии и иновации се оказва, че е полезно да притежават знания от 25,9%, а за Маркетинг и комуникации 27,8% са заявили интерес. Дигитален маркетинг е привлекателна тема за 13%, а за Мениджмънт -20,4%. Бизнес планирането е важна за 42,6%, а знания за Разработване на стратегия са заявили 33,3%. Финансов мениджмънт е важно условия за да управляват собствен бизнес за 18,5%и само 5,6% имат желание да придобият знания по диверсифициране. 13% от участващите в проучването имат желание да придобият знания в Дигитализация/ дигитални знания и умения и Дигитално брендиране, а е висок процентът на желаещите да получат знания и умения в устойчивото развитие. Знания в зелена и кръгова икономика е приоритет за 22,2%, а Управление на природните ресурси и околната среда са търсени от 1,9%. Знания за финансиране са проявили интерес 31,65% от респондентите, 18,5% искат да получат знания и умения в сферата на Управление на човешки ресурси. 13% от младежите искат да имат знания и умения при управление на риска и само 9,3% проявяват интерес към социално предприемачество.

На база и на получените отговори иновативната програмата ще е интензивна и базирана изцяло на метода на **учене чрез преживяване** с много практически задачи и симулации. Практически знания, които ще получат избраните младежи и са включени в интензивното обучение, следващ етап в проект InnoBus ще ги води по пътя на осъществяване на една идея - от нейното създаване до представянето на пазара на работещ социален или бизнес проект.

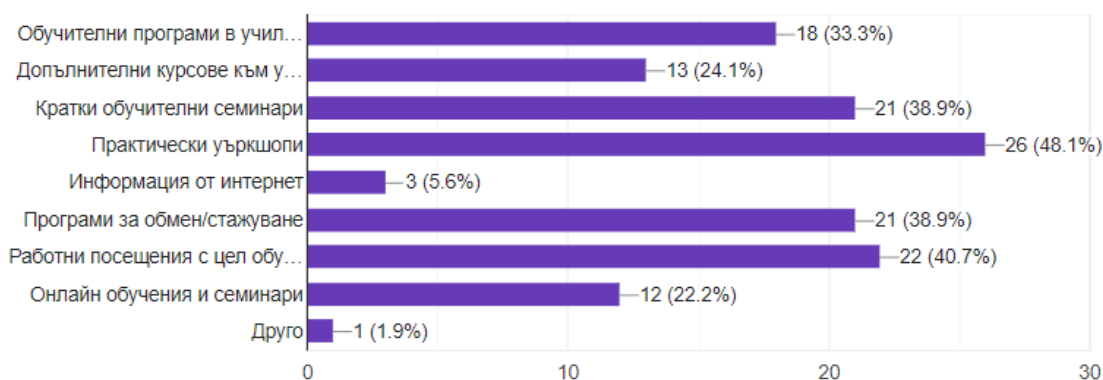

Фиг. 28 Какви умения са Ви нужни, за да стартирате собствен бизнес (моля посочете

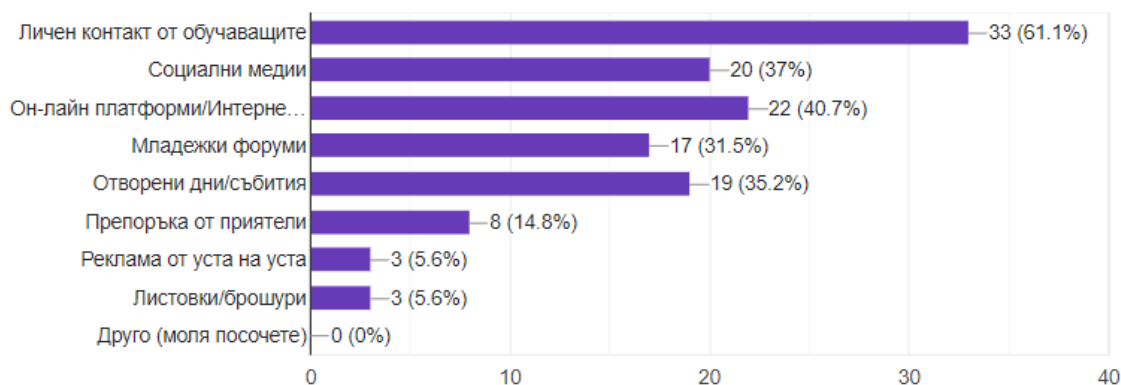
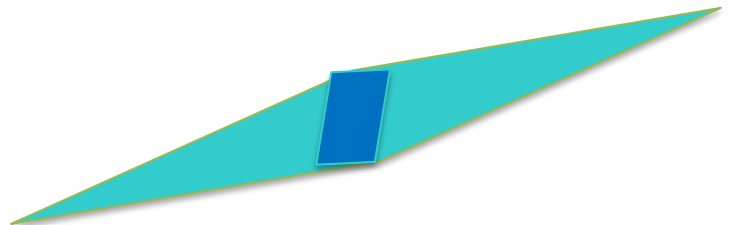
най-важните 5 за Вас)

Придобиване на полезни меки умения - Презентационни умения, Умения за решаване на проблеми, Лидерски и комуникационни умения, Откриване на пазарни възможности, Умения за разработване на нови продукти и услуги, Умения за сътрудничество/мрежа с други лица и институции, Креативност, Умения за адаптиране към промените, Продажбени умения са едни от най-важните умения при стартиране на собствен бизнес ще подобряват предприемаческите знания и умения на младежите.

Фиг.29 Как предпочитате да се провежда обучението?

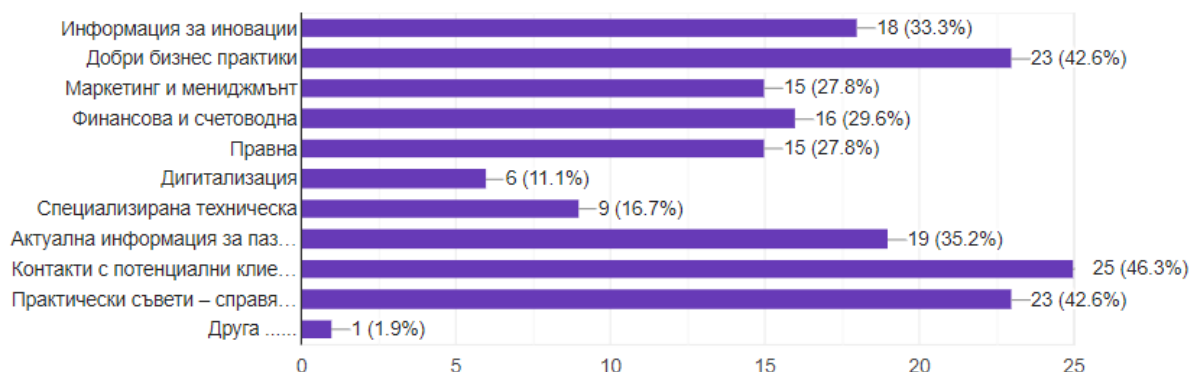
Младежите предпочитат да се провежда обучението в обучителни програми в училище/университета – 33,3%, докато допълнителни курсове към училищната/университетска програма искат да бъде част от обучението 24,1% от респондентите. Кратки обучителни семинари предпочитат 38,9%, а включването в практически уъркшопи е желание на 48,21%. 5,6% предпочитат информация от интернет, а 38,9% от анкетираните младежи пък искат да се включат в програми за обмен/стажуване. Работни посещения с цел обучение и добри практики е начин за получаване на информация за 40,7%, а онлайн обучения и семинари са предпочитан метод от 22,2% от анкетираните участници.

Фиг. 30 Кой е най-достъпния канал за Вас за получаване на информация за провеждано обучение (моля посочете най-важните 3 за Вас)

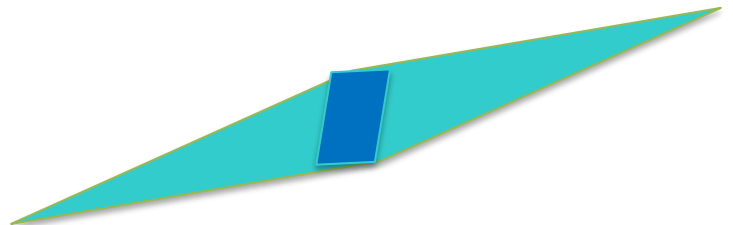
Като основен канал за получаване на информация за провеждано обучение за 61,1% е личен контакт от обучаващите, докато 37% получават информация от социални медии. 40,7% от младежите са посочили, че он-лайн платформи/Интернет уебсайт са най-достъпният канал, а младежките форуми като достъпен канал е за 31,5% от анкетираните младежи. 35,2% пък смятат, че отворени дни/събития са основен канал, а за 14,8% препоръката от приятели.

Реклама от уста на уста е основен канал за 5,6%, както и същият процент смята, че листовки/брошури са най-достъпният канал за получаване на информация.

Фиг. 31 Каква друга информация ви е необходима

Освен основните информация за придобиване на знания, 33,3% от младежите посочват, че информация за иновации също е важна част при стартиращ бизнес. Добри бизнес

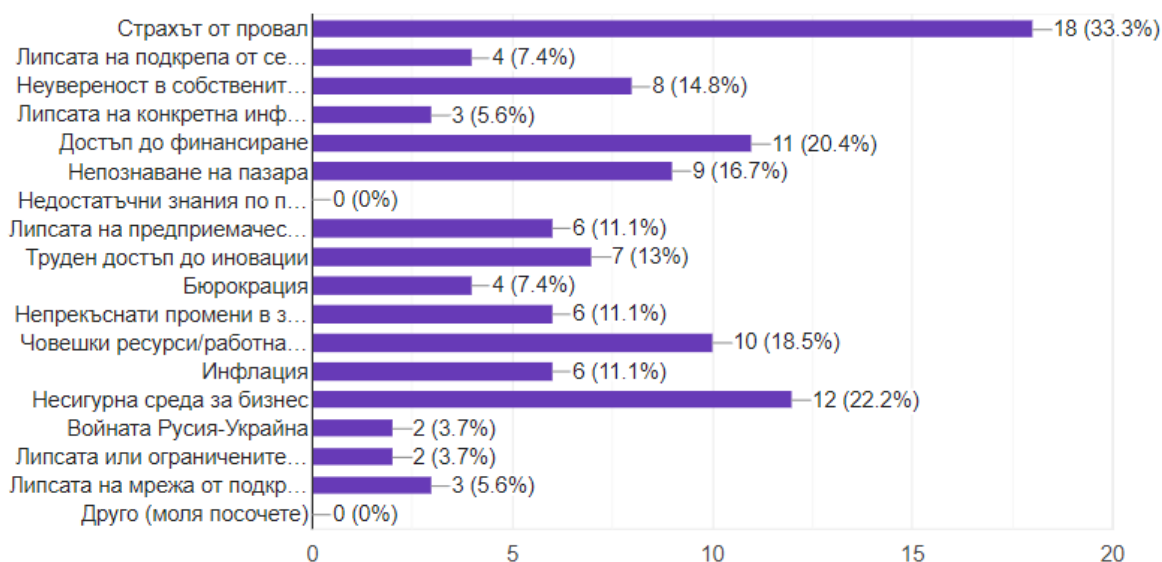

практики са полезни да 42,6%, докато 27,8% имат нужда от маркетинг и мениджмънт. Финансова, счетоводна и правна са необходими за около 28% от респондентите, а дигитализацията е важна за 11,1%. Специализирана техническа имат нужда 16,7%, а за актуална информация за пазарите се интересуват 35,2% от респондентите ни. Контакти с потенциални клиенти и партньори е важна информация, видно и от зададеният въпрос – 46,3% имат нужда от подобна информация.

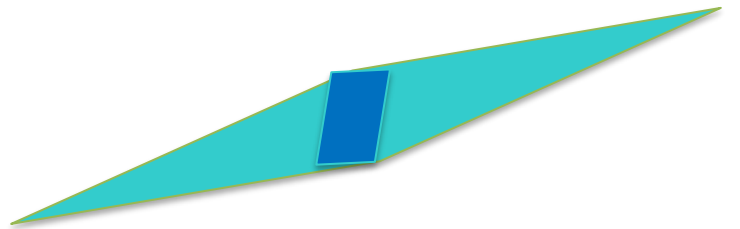
25. Моля, посочете най-големите предизвикателства/пречки за стартиране на бизнес (моля изберете 5 най-важни)

54 responses

Фиг. 32 Моля, посочете най-големите предизвикателства/пречки за стартиране на бизнес (моля изберете 5 най-важни)

Липсата на жизнен опит у младите предприемачи, наред с някои недостатъци, свързани с тяхната образователната и социална среда, определя до голяма степен липсата на квалификация и опит, както и недостатъчния им капацитет за сътрудничество и развитие. Навременното справяне с тези предизвикателства ще има дългосрочен ефект и ще положи основите на изграждането на приобщаваща среда за младите предприемачи и бизнес ентусиасти. Необходими са целенасочени усилия за справяне с младежката

безработица и насърчаване на младежкото предприемачество във всички етапи на икономическия живот.

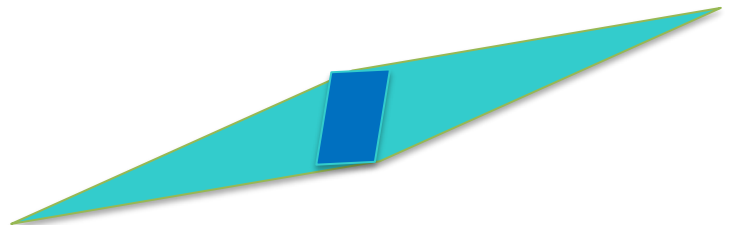
Младежкото предприемачество и заетост са в основата на много стратегически документи, съставени във всяка от двете страни, за да се координират и насочат усилията на националните и регионални власти към създаването на икономическа и социална среда, която е благоприятна и подкрепяща за младите хора, които искат да основат бизнес и да поемат по изпълнения с приключения път на предприемачеството.

Главният стратегически документ в България е Националната стратегия за младежта (2010-2020). Той има девет стратегически цели, в чиято основа стои справянето с различни проблеми свързани с развитието на младите хора като кариерни възможности, достъп до информация, социално включване, превенция на престъпността, доброволчество, межкултурен и международен диалог. Като страна-членка на ЕС, България се придържа стриктно към изпълнението на Гаранцията за младежта, която има за цел да гарантира, че всички млади хора до 25 години получават качествени предложения за работа, продължаващо образование, чиракуване или стаж в период от 4 месеца след като са останали безработни или са напуснали формалното си образование.

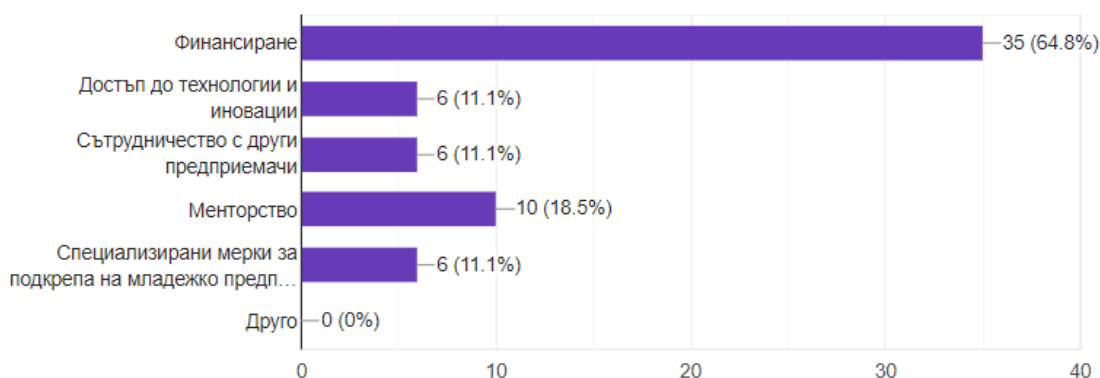
Един от ключовите индикатори спрямо младежите са именно нивата на икономическа активност и кариерно развитие на младите хора. Заложените индикатори в проучването показват очакванията на младите хора към реализацията им на пазара на труда, очакванията им спрямо финансовата удовлетвореност, както и нивата на предприемаческа активност

Липсата на финансиране и затрудненият достъп до финансиране се явяват основна пречка в развитието на предприемачеството.

Страхът от провал е пречка за 33,3%, а за 7,4% пък е липсата на подкрепа от семейството. Неувереност в собствените сили са споделили, че 14,8% са, а липсата на конкретна информация е пречка за 5,6%. Непознаване на пазара също е основна пречка за 16,7%, а липсата на предприемачески умения за 11,1% също е предизвикателство, пред коет отрябва да се изправят. За 13% пречка за стартиран е труден достъп до иновации, както и бюрокрацията също е основна пречка за 7,4 %. Непрекъснати промени в

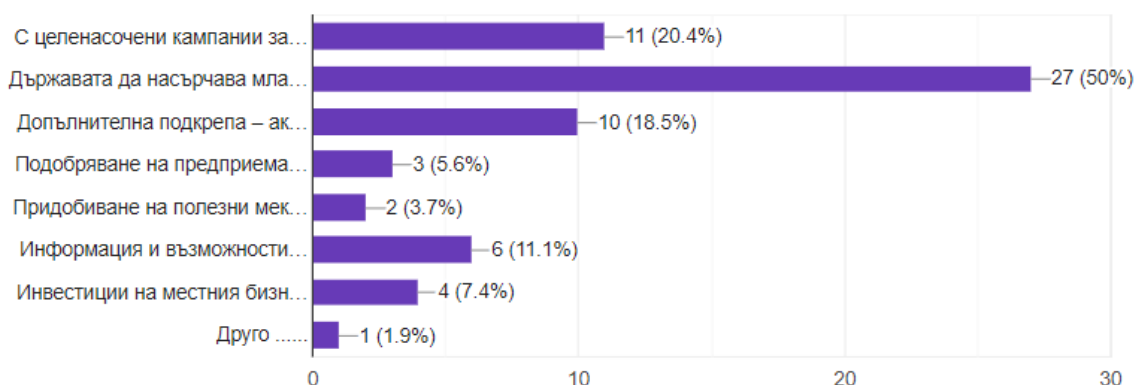

законодателството –са основно предизвикателство за 11,1%, а човешкият фактор е основен проблем за 18,5%. Инфлация за 11,1%, несигурна среда за бизнес за 22,2%, войната Русия-Украйна за 3,7%, липсата или ограничените електронни услуги за 3,7% и липсата на мрежа от подкрепящи стартирането на бизнес организации за 5,6% също са основни предизвикателства, пред които трябва да се изправят младите хора при стартиране на бизнес инициатива.

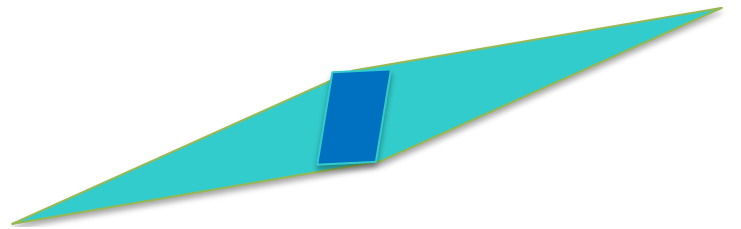

Фиг. 33 Каква друга подкрепа ви е необходима за стартиране на бизнес

64,8% от анкетираните посочват, че е необходимо финансиране, като допълнителна подкрепа. От подкрепа в сферата на технологии и иновации имат нужда само 11,1%, както и 11,1% имат нужда от сътрудничество с други предприемачи. Менторство за 18,5% като важна част от предприемаческият процес, както и за 11,1% е важно да получат подкрепа и от специализирани мерки за подкрепа на младежко предприемачество на местно и национално ниво.

Фиг. 34 Подкрепа и насърчителни мерки

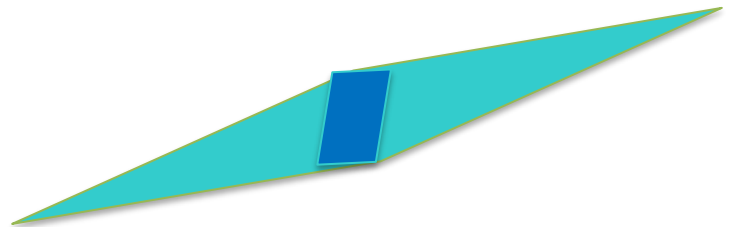

50% от анкетиранияте смятат, че държавата трябва да насърчава младежите с различни мерки – напр. с данъчни облекчения, програми за млади предприемачи и др., докато 20,4% пък смятат, че с целенасочени кампании за стимулиране на предприемачеството може да се повиши младежкото предприемачество. 18,5% пък споделят, че чрез допълнителна подкрепа – акселератори, бизнес инкубатори, консултации ще се повиши младежкото предприемачество, както и е важно и се нуждаят от програми за обучение, които им осигуряват умения и знания, които са подходящи за текущия пазар на труда.

ИЗВОДИ:

Въз основа на извършеният анализ на знанията и компетенциите на потенциални млади предприемачи и на тяхната нужда от иновативни обучения и анализ на реалните нужди от подобряване знанията и уменията на потенциални млади предприемачи в региона, в т.ч конкретните нужди от знания и умения, както и предпочитанията за начин за поднасяне на информацията на територията на област Благоевград можем да изведем следните възможности за стимулиране на предприемаческите инициативи:

- Стимулиране на иновативността: предприемачеството винаги се свързва с нещо ново – нов продукт, нова услуга, нова технология или нов пазар. Стимулирането на иновационните процеси и иновационната активност на младежите е възможност за създаване на собствен бизнес и развитие на предприемачеството.
- Изграждане на предприемаческа култура и популяризиране на ползите от предприемачеството чрез обучения и менторска подкрепа – това е успешен модел за осигуряване на качествена заетост и доходи.
- Предвид нуждите от обучение на младежите може да се приложат иновативни подходи за информиране, мотивиране и обучение, осигуряващи устойчивост на резултатите.
- Стимулиране на предприемаческия процес. Съществуват много начини да се планира и създаде собствен бизнес. Предприемаческият процес обхваща усилията и предприемачите за реализиране на дадена бизнес идея въз основа на открити и налични възможности, ресурси, умения и ограничения за постигане на поставените цели. Той включва всички функции, дейности и действия, свързани с откриването на възможности. Предприемаческият процес най-често

се представя като интегратор на усилията на предприемачи на реализиране на идеята до конкретният продукт.

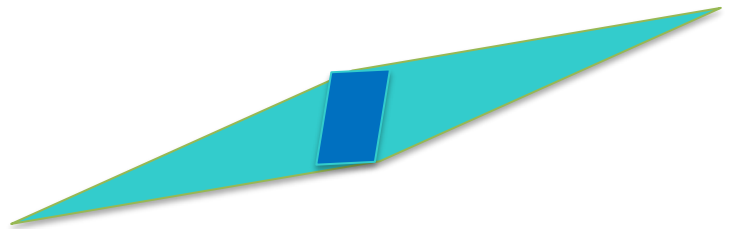
- Реализиране на целенасочени мерки за придобиване на нови умения и повишаването на квалификацията на младите хора, които да бъдат стабилна основа за разкриването на нови микро, малки и средни предприятия и осигуряват устойчивост.

За младежите от област Благоевград има задоволителни условия за стартиране или развитие на бизнес. За област Благоевград добрите условия се основават на съществуващите природни, климатични, културни и исторически ресурси. Младите хора от региона имат възможност да започнат бизнес в областта на най-развитите сектори от регионалната икономика като туризъм, земеделие, информационни и комуникационни технологии, консултантски услуги (напр. финанси и счетоводството) и др.

От гледна точка на наличната финансова подкрепа и стимули, младежите са съгласни, че най-големите възможности са свързани с финансирането от ЕС. В противен случай повечето хора разчитат на лични спестявания и заеми, които обмислят да започнат собствена стопанска дейност.

Общата оценка на възможностите за развитие на младежко предприемачество в Област Благоевград е повече или по-малко положителна. Местната бизнес среда остава под влиянието на редица отрицателни фактори, които засягат младите предприемачи като ограничен достъп до финансиране, липса на целеви стимули, недостатъци в образователната система и т.н.

Ограничаващите фактори, които пречат на развитието на бизнеса в региона според интервюираните лица включват: ниска ефективност на държавните институции, липса на върховенство на закона, корупция на различни нива, голяма административна тежест, недостиг на суровини, работна ръка и др. Младите хора разполагат с ограничен капитал за стартиране на бизнес, което затруднява създаването на стартиращи компании. Що се отнася до достъпа до финансиране, ситуацията е сходна в двата региона, а основните пречки включват липсващи/недостатъчни национални програми и инструменти в подкрепа на бизнеса, липса на целево и пригодно към нуждите, финансиране за млади

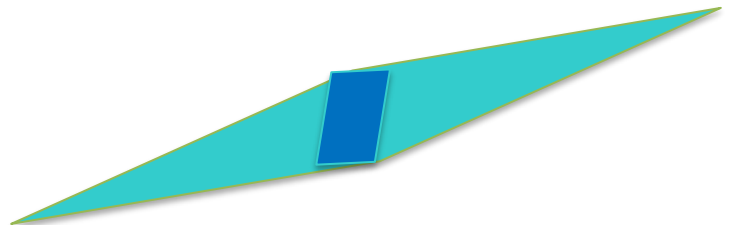
предприемачи, както и трудния достъп, пред който се изправят младите хора с амбициозни и осъществими идеи.

Стартирането на бизнес от страна на младите хора като цяло е сложен и многопластов процес. Предприемаческата среда в региони като област Благоевград зависи от икономическия климат в страната (като цяло), културните и социални характеристики на населението, демографските тенденции, както и от нивото на компетентност, знания, опит и мотивация на хората.

Въз основа на своя практически опит повечето интервюирани подчертават, че младите хора се нуждаят от повече менторинг и индивидуална подкрепа, за да започнат собствен бизнес и да помислят за самостоятелна заетост. Някои интервюирани считат юридическата и финансова грамотност като много важен аспект както на образованието, така и на подкрепата, която младите хора трябва да обмислят за започване на бизнес. Необходими са про-предприемачески инициативи и обучения за подпомагане на стартиращи фирми, като тези, организирани в по-големите градове на страната, за да се осигурят основите за развиване на предприемаческия дух в младите хора в региона. Според анкетираните, въз основа на техния практически опит, младите хора се нуждаят предимно от подкрепа и неформално образование в следните основни области:

- 1) Бизнес планиране;
- 2) Финансова грамотност;
- 3) Работа в мрежа и обмяна на опит с други млади хора и евентуални бизнес партньори;
- 4) Менторство и съвети от успешни предприемачи и
- 5) Предоставяне на информация за наличните източници на финансиране.

Мотивацията може да бъде насърчавана и повишавана чрез общуване с други млади предприемачи, практически примери, развитие на меки умения, модели за подражание, наставничество и т.н. Менторството и наставничеството се оказват ефективни, тъй като този тип обучителни метода се базират на мотивацията на обучаемия да открие решение на проблемите си самостоятелно. Интервюираните споделят, че всички теми, които трябва да бъдат преподавани на младите хора, трябва

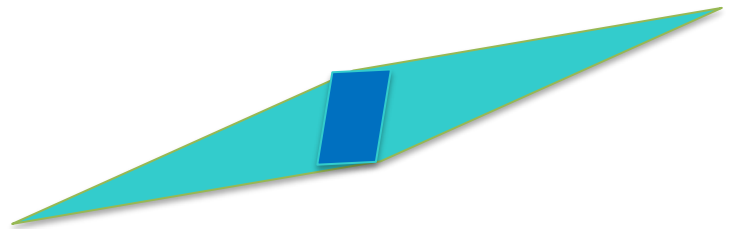

да бъдат практически ориентирани и с по-малко теория. Всяка тема трябва да бъде представена по по-привлекателен начин, за да предизвика интереса на младите хора.

Младежите обикновено са мотивирани да започнат работа в областта, защото имат желание да развият своите умения и кариера. Те са енергични, имат свежи идеи и са готови да се изправят пред предизвикателства. Въпреки това, започването на работа при младежите може да бъде трудно поради някои фактори:

1. Липса на опит: Младежите често не разполагат с голям опит на пазара на труда, което може да ги постави в неравностойно положение спрямо по-възрастните кандидати за работа.
2. Недостатъчно образование или квалификация: Младите работници може да имат трудности да намерят работа, ако не разполагат с необходимите квалификации или образование за определена професия.
3. Малък бюджет за обучение: Получаването на допълнително образование или обучение в специфични области може да бъде скъпо за младежите, което ги лишава от възможността да придобият допълнителни умения за работа.
4. Конкуренция: Конкуренцията на пазара на труда за младежите може да бъде ожесточена, особено в популярни области като информационни технологии и медия.
5. Проблеми със самоувереността: Младите работници могат да се сблъскат с проблеми във вярването в себе си и своите умения, което може да ги спъне от започването на работа.
6. Недостъпност на практически опит: Постигането на практически опит в определена сфера може да бъде предизвикателство за младежите, което може да ги пречи да привлекат работодателите.

Въпреки тези трудности, младите хора все повече се ориентират към търсенето на работа и преодоляват тези предизвикателства, като се включват в стажове или се обучават по различни курсове. Разрастването на технологиите и достъпността до информацията също помагат на младежите да се информират и развият необходимите си умения.

Една от основните предизвикателства за младежите е липсата на опит и работна история. Много работодатели предпочитат кандидати с определено количество години опит, което може да бъде трудно за младите хора, които търсят първа работа. Затова е важно младите хора да развиват своите умения и да набират опит чрез стажове, волонтиране или участие в проекти.

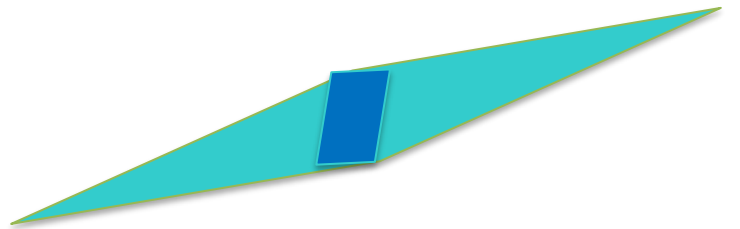
Други предизвикателства са свързани с бързо променящата се икономика и технологичните промени. Младите хора трябва да бъдат гъвкави и готови да придобиват нови умения и знания, които са актуални на пазара на труда. Това включва умения в областта на информационните технологии, комуникациите, възможността за работа в екип и проблемното мислене.

Младите хора в България имат специфични нужди и изисквания, когато става дума за тяхното обучение и развитие. Някои ключови области, върху които трябва да се съсредоточите, включват:

Актуални и подходящи умения: Младите хора се нуждаят от програми за обучение, които им осигуряват умения и знания, които са подходящи за текущия пазар на труда. Това включва технически умения, като програмиране, дигитален маркетинг и анализ на данни, както и меки умения като комуникация, работа в екип и решаване на проблеми.

Кариерно ориентиране и менторство: Много млади хора в България нямат подходящо кариерно ориентиране и менторство. Програмите за обучение и развитие трябва да включват инициативи за наставничество, при които опитни професионалисти могат да напътстват и подкрепят младите хора при вземане на информиран избор на кариера, поставяне на кариерни цели и придобиване на представа за индустрията.

Предприемачество и бизнес умения: Насърчаването на предприемачеството и предоставянето на младите хора на необходимите бизнес умения е от решаващо значение за насърчаване на иновациите и икономическия растеж в България. Програмите за обучение трябва да се съсредоточат върху обучението по предприемачески умения, финансова грамотност, разработване на бизнес план и достъп до възможности за финансиране.

Владеене на езици: Владеенето на английски език е изключително важно за младите хора в България, тъй като подобрява пригодността им за заетост както на национално, така и на международно ниво. Програмите за обучение трябва да предоставят възможности на младите хора да подобрят своите умения по английски език чрез курсове, семинари и програми за езиков обмен.

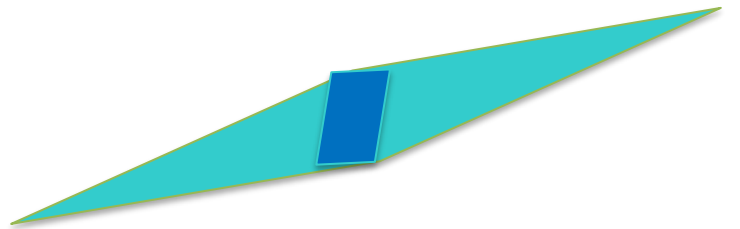
Дигитална грамотност: Като се има предвид нарастващата дигитализация на работата и ежедневието, младите хора трябва да придобият силни умения за цифрова грамотност. Това включва разбиране на основни компютърни операции, използване на интернет, инструменти за цифрова комуникация и осведоменост за киберсигурността.

Развитие на меки умения: Меките умения са от съществено значение за личното и професионалното развитие. Програмите за обучение трябва да се фокусират върху развитието на меки умения, включително ефективна комуникация, критично мислене, адаптивност, управление на времето и лидерски умения.

Възможности за стаж и професионален опит: Достъпът до практически професионален опит е жизненоважен за развитието и пригодността за заетост на младите хора. Програмите за обучение трябва да си сътрудничат с компании и организации, за да осигурят възможности за стаж и професионален опит на младите хора да приложат своите умения и да придобият опит в реалния свят.

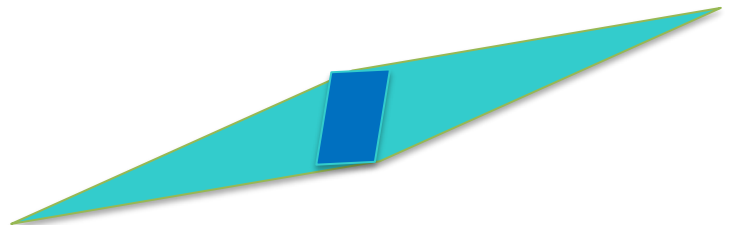
Достъпни и достъпни възможности за обучение: Много млади хора в България са изправени пред финансови ограничения и ограничен достъп до програми за обучение. От решаващо значение е да се предоставят достъпни и достъпни възможности за обучение, като онлайн курсове, стипендии и партньорства с образователни институции.

Като цяло задоволяването на специфичните нужди и изисквания на младите хора в програмите за обучение и развитие на България ще допринесе за успешното им интегриране на пазара на труда, ще подпомогне икономическия растеж и ще подобри цялостното им личностно и професионално развитие.

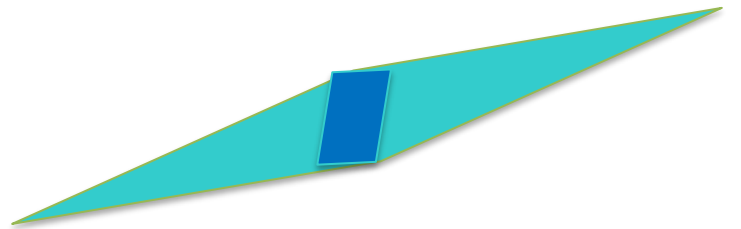

ИЗТОЧНИЦИ

1. План за действие за младежка заетост 2016-2020, Министерство на труда и социалната политика
2. План за действие за младежка заетост 2011-2015 г.
3. Международна организация на труда (МОТ) 2015-16
4. Годишен доклад на ГЕМ България за предприемачеството; (http://gemorg.bg/wp-content/uploads/2016/10/GEM_Bulgaria_1516-Annual-Report-EN.pdf)
5. Национална младежка стратегия на България за периода 2010 – 2020
6. (http://www.youthpolicy.org/national/Bulgaria_2010_National_Youth_Strategy.pdf)
7. Национална стратегия за развитие на научните изследвания до 2020 г.
8. Законодателни документи в сферата на младежта;
9. Андонова, В., Кръстев, М., ГЕМ Национален доклад за предприемачеството в България
10. Асоциация "Глобално предприемачество", София, 2016 г.
11. Обучението като предпоставка за конкурентоспособност на българската икономика, Дванадесето издание, София, 2016
12. Румяна Ангелова, "Насърчаване на младежкото предприемачество в България: програми и инициативи", Стара Загора
13. Национална стратегия за младежта 2010-2020 г., Министерство на образованието и науката, Р. България
14. Национален план за изпълнение на Плана за европейска гаранция за младежта 2014- 2020 г. (Актуализиран през април 2014 г.)
15. Национален план за действие по заетостта през 2020 г., Министерство на труда и социалната политика, София

16. Иновационна стратегия за интелигентна специализация на България 2014-2020 г., Министерство на икономиката
17. Регионален план за развитие на област Благоевград 2014 - 2020 г., Регионален съвет за развитие, Благоевград
18. Младежката безработица в България - причини, предизвикателства, последствия, Институт за пазарни политики, София
19. Национална програма за младежта 2016 - 2020 г.
20. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Employment_statistics/bg&oldid=393172
21. <https://csd.bg/bg/blog/blogpost/2023/08/14/protivodeistvie-na-mladezhkata-bezrobotica-v-blgarija-kak-da-se-pouchim-ot-natrupanija-opit/>
22. [file:///C:/Users/Admin/Downloads/A3 Joint report BG.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/A3%20Joint%20report%20BG.pdf)
23. Закон за младежта, nism.bg/zakon
24. [https://www.rapiv.org/files/BULGARIA%20SoC Bulgarian.pdf](https://www.rapiv.org/files/BULGARIA%20SoC%20Bulgarian.pdf)
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0292_BG.html
25. <https://gemorg.bg/trima-ot-chetirima-blgari-smyatat-che-uspeshnite-predpriemachisa-vazhni-za-obshhestvoto/>
26. [https://www.grounds-future.com/wp-content/uploads/2017/12/Policy-Guide Bulgarian.pdf](https://www.grounds-future.com/wp-content/uploads/2017/12/Policy-Guide_Bulgarian.pdf)
27. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА 2021-2030 г.
28. http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/innovations/ris3_22_12_2014_en.pdf
29. <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/entrepreneurial-discovery-edp>
30. *Национална стратегия за учене през целия живот*

Таблицы и графики

Фиг. 1 Младежка безработица 2021-2022 г.

Фиг. 2 Относителен дял на безработни младежи до 24 г. от общият брой безработни в област Благоевград в периода 2013-2020 г., Източник: Агенция по заетостта, МСП, 2021 г.

Фиг. 3 Безработица в общините с благоприятно състояние на пазара на труда в област Благоевград, АЗ, МТСП, 2021 г.

Фиг. 4 Безработица в общините с благоприятно състояние на пазара на труда в област Благоевград, АЗ, МТСП, 2021 г.

Фиг. 5 Средногодишен брой безработни младежи през 2022 г. дял от общия брой на безработните по области

Фиг. 6 Предприемачески модел, базиран на иновации

Фиг. 7 Желая да участвам в проучване

Фиг.8 Вашият пол е

Фиг. 9 Вашата възраст е:

Фиг.10 Вие сте

Фиг.11 Вашето образование е:

Фиг.12 Вашата образователна/обучителна специалност е

Фиг.13 Работите ли?

Фиг. 14 Ако не, каква е нагласата ви за работа

Фиг.15 Кои са най-ценните ви знания и умения, с които сте конкурентоспособен на пазара на труда?

Фиг. 16 Какви трудности срещат младежите за започване на работа (моля изберете 5 най-важни)

Фиг. 17 Как според вас могат да се повишават възможностите за започване на работа на младежите

Фиг. 18 Желаете ли да стартирате бизнес

Фиг. 19 Имате ли бизнес идея

Фиг.20 Ако да, в коя сфера е тя

Фиг.21 Възнамерявате ли да кандидатствате към програми подпомагащи младежи?

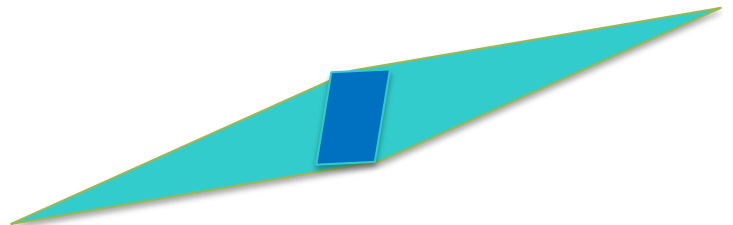
Фиг.22 Кои от следните знания по предприемачество смятате, че притежавате (възможен е повече от един отговор)

Фиг. 23 Къде сте ги придобили (възможен е повече от един отговор)

Фиг.24 Какви умения по предприемачество вече сте придобили (ако имате такива, моля посочете всички)

Фиг.25 Къде сте ги придобили (възможен е повече от един отговор)

Фиг. 26 Ако не сте посещавали обучения/семинари/уъркшопи по предприемачество, каква е причината?

Фиг. 27 Какви знания по предприемачество искате да придобиете за успешен бизнес: (моля посочете най-важните 5 теми за Вас)

Фиг. 28 Какви умения са Ви нужни, за да стартирате собствен бизнес (моля посочете най-важните 5 за Вас)

Фиг.29 Как предпочитате да се провежда обучението?

Фиг.30 Кой е най-достъпния канал за Вас за получаване на информация за провеждано обучение (моля посочете най-важните 3 за Вас)

Фиг.31 Каква друга информация ви е необходима

Фиг. 32 Моля, посочете най-големите предизвикателства/пречки за стартиране на бизнес (моля изберете 5 най-важни)

Фиг.33 Каква друга подкрепа ви е необходима за стартиране на бизнес

Фиг. 34 Подкрепа и насърчителни мерки